

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuactionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0030

LOG Titel: Cap. CXXI. - Cap. CLX.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

penult. in princ. ff. de condit. cau. dñ. ad illud tamen, quod ibidē subditur propter illam regulam, quod iuramentum sequitur naturam actus, ut ibi habetur, & supra diximus, & infra latius dicetur. Præterea idem tenet etiam Hippolyt. Riminald. in consil. 103. num. 14. vol. 1. dum vult, ut licet promissio facti alieni simplex sit inualida. l. stipulatio ista, in 2. responso. ff. de verb. obligat. & §. si quis alium. Instit. de inut. stipul. & tradit Paris. in consil. 135. in fin. vol. 4. Attamen stante iuramento in fine instrumenti, eius obligatio subsistit ob illam clausulam, & idem quoque voluit Mynfinger. in §. si quis alium, num. 5. Instit. de inut. stipulat. Et rursus eandem conclusionem sequitur Hippol. Riminald. in consil. 72. num. 146. eodem vol. 1. & declarando d. §. filius matrem, inquit illud quod specialiter exprimendum est, virtute illius clausulæ, omni meliori modo, pro expresso non haberi, id quod ad ea, quæ paulo infra dicentur, notandum est de clausula expressi. & iterum idem voluit Hippol. Riminald. in consil. 42. num. 11. eodem vol. 1. & idem tenet Ioan. Troysius super Ritu Mag. Curie 128. num. 10. & Trauell. in l. si vnquam, in prefatione, num. 133. C. de reuoc. donat. & videas Caphal. in consil. 192. num. 36. vol. 2.

C A P. CXXI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1. Iuramentum continet clausulam codicillarem.

PPræterea omittendum non est, quod iuramentum vim habere clausulæ codicillaris, prout dixit Constantin. Roger. in l. 3. num. 17. de testament. concludens iuramentum in testamento appositum, in quo solemnitas iure requisita non est, quoad numerum testium efficere, ut testamentum ipsum contineat clausulam codicillarem: & ideo ut illud testamentum si iure testamenti non valet, valeat saltem iure codicillorum, ut est tex. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & id in qualibet dispositione procedere arbitrat, cum iuramentum (ut patulo ante vidimus) clausulam illam contineat, quod si illud quod ago non valet ut ago, valeat ut valere potest. Præterea hanc conclusionem sequitur Ioannes Dilectus in tract. de arte testan. in tit. de substit. caut. 26. num. 3. dum inquit, tertium remedium esse ut hæres scriptus, si moriatur hæreditate non adita, substitutio non euanescat. l. ille. §. si de testamento. ff. ad Trebellan. vbi tradunt Doctores, & Alexand. in consil. 1. col. 4. vol. 1. testatorem iuramento testamentum confirmare, & ratio est, quia eius vi fideicommissa & legata omnia ab iis repetita videntur, qui ab intestato successuri sunt, & vires habent, licet hæreditas ex testamento non adeatur; est igitur alia dicti iuramenti vis, ut hæreditas licet non sit adita, legata tamen & fideicommissa confirmantur, ut voluit Bart. in rubr. de testamen. versic. octavo limita, argumento d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. Et rursus idem tenuit in tit. 6. de legat. caut. 2. si nemo, num. 3. inquit, quod nemine hæreditatem ad eunte scripta in testamento non valent. l. si nemo. ff. de testament. tutelar. & tradit Ludouic. Roman. in consil. 428. & Alexand. in consil. 198. viso processu. col. fin. vol. 7. Vnde stantibus prædictis ad hoc remedium esse inquit, ut clausula codicillaris in testamento adiciatur, cuius vi legata repetita censentur ab iis, qui in

testamento succedunt. l. ex testamento. C. de fideicommiss. & tradit Bart. in l. 1. ff. de iure codicill. Præterea, quod idem quoque testatoris iuramentum efficit per ea, quæ supra diximus, dicendum est, prout tradit etiam Barbat. in rubr. de testament. col. 66. in 8. limit. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Guiliel. Benedict. in cap. Rairutius, versic. testamentum, il terço, num. 19. cum sequent. extra de testament. dum inquit, hanc clausulam codicillarem facit ex facto testatoris induci, ut puta si in testamento minus solemniter testator iuramentum apposuit, propterea quod tunc iuramentum habeat vim clausulæ codicillaris, & eius vis est, ut testamentum in vim codicilli valeat, vel omni alio meliori modo, quo valere potest. Et mouetur vulgari illo tex. in d. §. filius matrem, vbi tradit Bart. & ad hoc adducit illum tex. subdens, quod siue testator legata relinquendo iuret quod præstabitur, vel hæredi ut iuret præstaturum mandauerit, propterea quod in illis casibus licet testamentum ex defectu solemnitatis non valeat, iuramentum tamen vim repetitionis legatorum ab intestato vim habebit, ita ut legata ab intestato debeantur perinde ac si clausula codicillaris esset expresse in testamento adiecta: Facit ad hoc illud, quod late dixit Bart. in d. l. si quis pro eo. ff. de fidei. & id verum esse dicit, siue testator, siue hæres iurauerit, & si idem Bart. contrarium senserit de iuramento hæredis, in l. 2. C. commun. de legat. innuens, ut dispositio illius §. filius matrem, tantummodo in iuramento testatoris locum habeat, non autem hæredis. Sed prima opinio, ut etiam in iuramento hæredis locum habeat, verior est, ut inquit ipse Guiliel. Benedict. eodem in loco: subdens eam quoque sequi Bald. in d. §. si quis matrem, qui est text. notabilis, & alibi non reperiens, ut ipse arbitrat. Præterea hanc conclusionem sequitur Socinus iunior in consil. 136. numero 25. volum. 1. vbi loquitur de illa clausula, si non potest valere ut agitur, valeat ut valere potest, & Bertran. in consil. 265. num. 8. vol. 3. vbi loquitur de donatione omnium bonorum præsentium & futurorum, an saltem quo ad præsentia subsistatur. Verum de hoc infra suo loco dicetur. Item hanc conclusionem sequitur Imola in dicta l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & sic inducet legatorum repetitionem ab intestato. Et idem confirmat Cardin. Albenf. in l. Centurio, num. 9. ff. de vulg. & pupill. & las. in l. eam, quam, num. 17. C. de fideicommiss. & iterum Bart. in l. si quis, in princ. testamenti, circa fin. princ. ff. de leg. 3. & in l. si quis pro eo, in 7. & 8. membro. ff. de fideiussor. & in l. 1. §. si quis ita. ff. de verborum obligation. & Bald. in d. l. eam, quam, col. 4. in fin. asserens hanc esse mirabilem vim iuramenti, & iterum Bald. in l. si iure. C. de manu. testam. & rursus Bald. in l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupill. inquit per text. in dicto §. filius matrem, dispositionem testatoris verbis directis conceptam & iureiurando confirmatam, si iure directo non subsistit, iure semper obliquo subsistere, & ex consequenti iure fideicommissi, & si regulariter aliter, ut ibi dicendum sit, & in l. Centurio. ff. de vulg. & pupill. Alias quamplures hoc genus decisiones refert Ludouic. Roman. in d. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. Hoc præterea applicant ad directas substitutiones: quæ ut directæ valere non possunt: nam vi iuramenti ad obliquas trahi dicendum est. Idem quoque voluit iterum las. quod contineat clausulam codicill.

codicillarem, in l. verbis civilibus, num. 1. ff. de vulgar. & pupill.

Limitatur autem prædicta conclusio, ut inquit Ias. in d. l. eam, quam. num. 18. C. de fideicommiss. ut procedat in iuramento testatoris: secus vero in iuramento hæredi a testatore delato, ut dixit singulariter Bart. in l. 2. per illum text. cum gloss. C. commun. de legat. Verum idem Ias. in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. contrarium tenet sibi contrarius: nam summam ibi text. inquit iuramentum testatoris, vel hæredis. & in d. l. 2. C. commun. de legat.

Secundo limitat Ias. in d. l. cum filius matrem. ff. de leg. 2. ubi testamentum omittit solemnitatis ratione non subsistit: nam tunc iuramentum vim clausulæ codicillaris habet: at secus si testamentum ex defectu substantiæ in persona testatoris vel deficiente consensu deficiat, & non subsistat, prout limitat etiam Roman. in d. consil. 517. in casu propositæ consultationis, col. 9. in fin. & Aret. in consil. 24. quatuor dubia, col. 2. & facit text. in l. fin. C. de non numer. pecun. ubi iuramentum ideo nihil efficit, aut inducit, quia deficiebat consensus.

C A P. CXXII.

A R G V M E N T U M.

De effectu iuramenti ut habeat vim clausulæ: Rato manente pacto, & de effectis dictæ clausulæ.

S U M M A R I A.

1. Iuramentum continet clausulam, Rato manente pacto.
2. Pœna si in contractu appositæ sit, alteri debent contrahentes acquiescere, id quod non procedit, ubi adest iuramentum.
3. Clausula, Rato manente pacto, operatur ut fors principalis & pœna peti possint, nec vnum recipiens, alteri derogare intelligitur.
4. Pœna loco rei succedere solet.
5. Clausula, Rato manente pacto, efficit ut licet quis simpliciter recipiendo sortem sine protestatione illa stante renunciare non videatur pœna conventionali.
6. Pœna si apponatur in contractu emphyteutico in casu quod emphyteuta canonem non soluat, cum clausula, Rato manente pacto, pœna etiam exigere potest: & dominus si vult stare contractui & emphyteutam expellere.
7. Clausula, Rato manente pacto, non prodest non seruanti contractum.
8. L. fin. C. de iure emphyt. declaratur.
9. Emptor non obstante quod præstet interesse & pœnam soluat, tenetur etiam stare locationi.
10. Locationi stare debet emptor, si venditor iurauit non vendere sub obligatione omnium bonorum & certa pœna, & in eo casu emptor conductorem expellere non poterit.
11. Iuramentum inducit etiam specialem hypothecam in qualibet re & etiam in re locata.
12. Pœna videtur appositæ loco contentus, & ut sit in electione actoris, vel pœnam, vel interesse petere, si ultra pœnam etiam interesse petitur sit.
13. Clausula, Rato manente pacto, impedit moram purgationem.

14. Pœnas contractus qui petunt, debent prius ex parte sua adimplere.

15. Pax si ex vna parte facta sit, an amplius infringi possit.

16. Fiscus ad pœnam pacis ruptæ, quando & quomodo agere possit, & an pluries agere possit.

17. Pœna in fauorem ecclesiæ appositæ ex offensa vnius ex illis, qui ei pœnam stipulati sunt, non tollitur ex eo quod ipse partes inuicem conciliatæ sint.

Habet præterea iuramentum vim † clausulæ, i Rato manente pacto, ut late voluerunt recentiores Bononienses in l. si quis maior, num. 71. C. de transact. & Franciscus Herculan. in tract. de caution. de non offendend. cap. 36. num. 33. & 34. Hanc eandem conclusionem tenet etiam Franciscus Mar. in quest. 412. num. 15. vol. 1. per text. in d. l. si quis maior. & infert ibidem ad nouationem. & idem in dicta l. si quis maior, tenet Cagnol. num. 143. C. de transaction. & dicit quod si quis in contractu, † in quo pœna appositæ est, debeat alteri acquiescere, id est, pœna vel pacti exceptione, l. rescriptum, §. si pacto. ff. de pact. id tamen non procedere, ubi iuramentum appositum est, ut ibi voluit Bart. & ideo dicit verum esse, quia iuramentum continet illam clausulam, Rato manente pacto, prout tradit etiam Ias. in l. qui fidem. ff. de transact. & Bauer. in tract. de virt. iuramen. col. 5. Et ideo contrahens contractum seruare cogi potest, si aliter velit, etiam quod pœnam in contractu appositam soluerit; imo, ut dixit Bart. in d. l. si quis maior, iuramentum maiorem vim habet quam ipsa clausula, Rato manente pacto, ut probatur in dicta l. si quis maior, ubi contrahens ultra pœnæ solutionem, infamia efficitur, & actione priuatur, omnique emolumento ab ipso contractu proveniente, & de hoc tradit Ias. late in l. ubi pactum, col. penult. C. de transaction. Præterea de hac clausula plura tradit Vitalis de Cambanis in tract. clausular. claus. 3. ubi prius querendo de natura huius clausulæ, Rato manente pacto, inquit de ea plene tractari in l. qui fidem. ff. de transaction. & in l. cum proponas. C. de transaction. & in l. ita stipulatus, in fin. ff. de verborum obligationib. deinde quod ipsa clausula † efficit, ut tam fors principalis, quam pœna peti possit, nec vnius causa, vel facto alteri renunciari, seu derogari possit, ut habetur in dicta l. qui fidem. Rationem autem eam esse dicit, secundum Iacobum Butt. ibidem, propterea quod ea clausula, actum videtur, ut pœna † loco rei non succedat, cum alioquin succederet, & ideo vtrunque peti non posset, ut notauit Bart. & Butrig. in d. l. qui fidem. Præterea efficit † prædicta clausula, Rato manente pacto, ut licet quis simpliciter recipiendo sortem sine protestatione, pœnæ renunciare videatur, l. fin. ff. de eo, quod certo loco, & l. 2. ff. si quis cautio. & l. 4. C. deposit. attamen si in instrumento illa clausula, Rato manente pacto, apponatur, quis sortem recipiendo, pœnæ conventionali renunciare non videtur, ut voluit gloss. in dicta l. fin. ff. de eo, quod certo loco. & ibi Bartolus. Vnde eodem in loco subdit Vitalis, iuramentum in contractu appositum eam clausulam, Rato manente pacto, continere, ut vtrunque scilicet tam principale creditum, quam pœna peti possit, dicta l. si quis maior. C. de transaction. & tradit Bald. in loco supra relato, & rursus idem voluit Bal. in l. cum proponas, & ibid. Bart. idem tenet, & subdit de hac clausula late

late tractare Imol. in cap. potuit, in gloss. extra de locatio.
 quæ gloss. incipit, biennium. & tradit id circa finem. Vbi
 gloss. recte loqui non videtur, dum vult vt clausula,
 Rato manente pacto, intelligatur & efficiat, quare-
 nus concernit fauorem illius, qui contractum fer-
 uat, non autem in fauorem illius, qui contrafecit,
 imo potius in odium ipsius appposita videatur,
 & idem voluit gloss. in d. l. qui fidem. ff. de transact. & in l.
 6. c. de iure emphyt. Et ideo inferitur, quod quando
 dominus pœnam apponit, in casu quod emphy-
 teuta canonem non soluat adiecta clausula, Rato ma-
 nente pacto: tunc casu quo pensio & canon nō sol-
 uatur, pœnam exigi posse; & vltius potest domi-
 nus contractum obseruari velle casu quo voluerit,
 vel etiam non stare, si emphyteutam expellere ve-
 lit. Et stantibus prædictis non potest emphyteuta
 ex eo causam suam releuare, quod ex ipsa clausula,
 Rato manente pacto, ob id quod contractum non ser-
 uauerit, vt est text. in cap. ex eo, de regul. iur. in 6. facit ad
 hoc illud, quod notant Dynus & Bartolus in l. cum pater,
 §. liberti. ff. de legat. 2. & iterum facit ad prædicta illud,
 quod notat Speculat. in tit. de locato. §. inter aliqua, ver-
 sic. trigesimo sexto, cum duobus versiculis sequentibus. & fa-
 cit etiam text. in cap. si ecclesia, 25. quest. 2. & in cap. di-
 lecti, extra de arbit. cum similibus, & tenet Bartolus in
 d. l. qui fidem. Subdit tamen Imola in d. gloss. quod si
 dominus stipulatus sit pœnam, si emphyteuta cano-
 nem non soluat, & non appositum clausulam, Ra-
 to manente pacto, an tunc si emphyteuta per bien-
 nium, cum sit emphyteusis Ecclesiastica, vel per
 triennium, si sit priuati, possit dominus emphyteu-
 tam expellere? Et inquit hoc in casu expellere non
 possit, propterea quod pœna & hominis prouisio ef-
 ficere videntur, vt pœna cesset, & legis prouisio ar-
 gum. l. fin. c. de pact. conuent. Contrarium tamen te-
 nuit gloss. in l. 2. c. de iure emphyt. quam sequuntur
 communiter Doctores, stantibus prædictis inquit
 non ob stare text. in d. l. fin. quia ibi loquitur de
 quodam iure speciali in dicta l. in fauorem mulie-
 ris inducto, quod quidem facilius tollitur quam
 ius commune, Leius §. militia, ff. de testament. milit. &
 in dicto §. qui vero, colum. secunda, in Authentic. de non
 alien. Et ideo talis prouisio pœnalis ius civile non
 tollit quo ad pœnam statutam expulsionis, de qua
 in cap. potuit, extra de locato. & in l. secunda, c. de iure
 emphyteut. vt ibi latius prosequitur Vitalis. Præterea
 hanc eandem conclusionem sequitur Ioannes de
 Amica in consil. 113. numero decimo tertio, dum vult, vt
 iuramentum illud plus efficiat, et vltra prædicta,
 quod licet quis interesse, & pœnā præstet, locatio
 ni etiam stare teneatur ea ratione, quod illam vim
 clausulæ, Rato manente pacto, contineat, & ideo
 concludit in casu, de quo ibi, emptorem domus
 conductioni stare debere, vbicunque venditor pro
 aliquo tempore locauerit & solemniter promiserit
 in dicto tempore domum illam non vendere, nec
 alienare: et nam in eo casu emptor conductorem
 expellere non potest. Nam vltra ea, quæ deducit
 ipse Ioan. de Amica in d. consil. mouetur etiam ex eo
 quod venditor iurauerat obligando omnia bona
 sua, quo iuramento et etiam specialis hypotheca in
 qualibet re, etiā in domo locata, contracta cense-
 tur, si eo modo contractus melius valere potest,
 per ea quæ supra diximus in clausula, omni meliori
 modo; id quod pertinet etiam ad materiam huius
 clausulæ, si in ea positum sit iuramentum, quod

illius vim habet. Præterea facere etiam videtur ad
 hanc conclusionem illud, quod voluit Aret. in dicto
 consil. 137. num. 2. et dum loquens de contractu, in
 quo vltra pœnam fuit etiam promissum interesse,
 & vult vt in eo casu pœna pro ipso contentu appo-
 sita, censeatur, ac etiam vt esset in electione actoris
 petere pœnam vel interesse, pro vt ipse elegisset.
 Verum in ea specie contrarium concludendo mo-
 uetur ratione illius clausulæ, rato manente contra-
 ctu, quæ in instrumento et moræ purgationem im-
 pedit, prout supra late loco suo diximus. Præterea,
 iuramentum contineat vim clausulæ, Rato manen-
 te pacto, tradit etiam Corne. in consil. 246. numero 4.
 volum. 4. pariter loquens de pœna & interesse, vt
 scilicet vtrunque debeatur. Item quod iuramen-
 tum habeat vim clausulæ, Rato manente pacto, te-
 nuit etiam Socin. iunior in consil. 23. num. 6. volum. 2.
 & concludit, vt ob vim illius clausulæ, quæ in ipso
 iuramento dicitur contineri, possit etiam recepta
 sorte principali ad pœnam agi, & idem dixit Curr.
 iunior in l. cum proponas, num. 6. c. de transact. & in d.
 l. si quis maior, num. 35. c. eodem. tit. Et Alciat. in d. l. si
 quis maior, num. 39. concludit, vt vtrunque fors sci-
 licet principalis & pœna debeantur illi, qui con-
 uentioni paruit: Nam qui iurat fundum dare, & si
 non dederit, promittit centum, in defectu prioris
 promissionis ex vi verborum pœnam promittere
 dicitur, à qua verborum propria significatione iu-
 ramentum quoque interpretationem recipit, cap.
 penult. extra de iure iuram. vt merito specialiter id in
 pactis transactionibusque introductum dici pos-
 sit, quæ ad finem litium pertinent. Debet autem il-
 le, et qui ad hæc pœnas agit, ex parte sua omnino
 adimplere, vt dicitur in dicta l. si quis maior. & in eo
 se cautum præstare, vt id probet, vt voluit Corne.
 in dicto consil. 246. vol. 3. quod plerique in dicta l. si quis
 maior frui non possit, l. penult. c. de his quibus vt indign.
 & authent. qui rem, c. de sacrosanct. eccles. quia pacti
 iura eum nō seruasse certum est. Vnde licet in vno
 tantum capite seruata non fuerint, perinde est ac si
 nullo modo seruata essent, vt inquit Castren. in con-
 sil. 188. videtur verum, si ipse promissor qui ad pœ-
 nam conuenitur, in re minima defecerit, & eum
 inquit eodem loco Alciat. in pœnam illius legis nō
 incidere existimare, sed eum tantum, qui dolo ma-
 lo cessauerit, verum si in minima re cesset, incuriā
 potius erroremve quam dolum existimādum esse,
 l. quamuis rationes. ff. de condit. & demonstration. & tra-
 dit las. in dicta authent. qui rem. c. de sacrosanct. eccles. &
 ideo pœnis d. l. si quis maior, locum non esse. Rur-
 sus, quod iuramentum contineat clausulam, Rato
 manente pacto, tradit Abbas in cap. per tuas num. 14.
 extra de arbit. dum inquit, vim dicti pacti in eo con-
 sistere quod solvatur pœna Rato manente pacto. Et
 ideo subdit, quod si iuramentum interueniat in
 compromisso pœnali, habeat vim illius clausulæ,
 Rato manente pacto, & ideo contrahens pœnā
 soluere debet, & nihilominus sententiam seruare
 teneatur. Et licet Bald. in l. ne in arbitris. c. de arbit. di-
 xerit text. in d. l. si quis maior, in compromisso locū
 non habere, subdit ibidem Abb. Bald. id respectu
 iuris civilis dixisse, quo iuramentum reprobatum
 fuit in compromisso: at cum de iure canonico iu-
 ramentum reprobatum in compromisso non sit,
 vt ipse dixit in d. c. per tuas, merito vim illius clau-
 sulæ obtinere debet. Et licet d. l. si quis maior, in
 transac-

transactione loqui videatur, attamen si eius verba diligenter perpendantur, ut de omnibus contrahentibus loquatur, dicendum est, ut etiam expresse concludit Bald. *ibidem*, in fin. Præterea hanc conclusionem, ut iuramentum clausulam, rato manente pacto, contineat, tenuit iterum Bart. in l. cum proponas, num. 2. C. de transaction. & Ioan. Cephal. in consil. 35. num. 25. vol. 1. Immo voluit eodem loco, ut multo maiorem habeat quam illa clausula, quæ in pœnalibus stipulationibus apponi solet, ut tradit per illum text. Bart. in dicta l. si quis maior, in vlt. notab. C. de transact. quem omnes sequuntur. Item hanc conclusionem, quod iuramentum eam clausulam, Rato manente pacto, contineat, voluit iterum Alexand. in dicta l. si quis maior, num. 8. & Barbat. in consil. 15. col. 2. vol. 4. & Domini Quiri. in consil. 26. num. 17. in 2. vol. consil. crimin. diuers. Et quod maiorem vim habeat dixit Antonius Leut. in consil. 18. num. 44. in eodem 2. vol. consil. criminal. diuers. & præcedentem conclusionem, quod contineat vim dicti pacti, firmat etiam Natta in consilio 335. numero 2. volum. 2. & dictum Bart. in dicta l. si quis maior, sequuntur omnes alii. & ultra alios Decius in l. cum proponas, in fin. C. eodem titulo. & Aret. Institut. de verborum obligationib. in fin. & Castrensis. & Ias. in l. rescriptum, §. si pacto. ff. de pact. Et iterum Ias. in consil. 9. num. 7. prope finem, volum. 1. & ibi infert ad huiusmodi speciem, quæ est valde notabilis: ut puta si prius ab una ex ipsis partibus pax fracta sit, an amplius frangi possit: Nam licet fortasse amplius frangi non posse videatur. l. nam & si sub conditione, §. post defectum, ff. de iniusto, rupto, irritoque facto testament. ac etiam quia quis de pace rupta conqueri non possit, cum prius ipse fregit, l. cum proponas, vbi tradit etiam Bald. C. de pact. & l. qui fidem. ff. de transact. Attamen Cephal. eodem in loco num. 24. inquit instrumentum pacis, si contineat clausulam, Rato manente pacto, validum remanere, non obstante quod pax fracta sit, & sic ab altera parte contrafactum, ut est text. in dicta l. qui fidem, ff. de transaction. vbi tradunt Doctores & late in terminis nostris tradit Paris. in consil. 165. num. 6. vol. 4. Verum stante iuramento & ex consequenti dicta clausula, Rato manente pacto, etiam quod pœna fuerit commissa, ita tamen conuentio remanet & subsistit: Et ideo licet aliqua partium pacem rumpat, pacis nihilominus instrumentum semper remanet & subsistit, & ipsa conuentio firma, ita ut quælibet pars semper conuentionem rumpere possit, & pœna ex consequenti committi: Nec, subdit Cephal. huic conclusioni obstare regulam d. l. cum proponas, ut Alexand. & ceteri videntur affirmare ibi, & in l. semel mora. ff. soluto matrim. & in l. quia seruum. ff. de verb. obligat. quia objectioni respondendo inquit, plures casus considerandos esse.

Primus autem est, quando remota est clausula, Rato manente pacto, vel abest iuramentum: & tunc procul dubio si pœnalis stipulatio semel committatur, amplius committi non potest, nisi expresse dicatur, ut toties committatur, quoties contrahatur, l. si duo. §. 1. ff. de recep. arbit. & tradit Alex. & alii sequuntur, in d. l. cum proponas, & in d. l. semel mora. Sed hic casus ad rem propositam non pertinet.

Secundus vero casus est subsistente dicta clausula, Rato manente pacto, seu iuramento, vel alia clausula, ut pœna toties committatur, & tunc si quis bis,

vel pluries contrafaciat, bis vel pluries pœna committetur, d. l. qui fidem, & tradunt omnes in locis supra relatis. & hic casus est clarus, & pertinet ad rem propositam, & ita omnes conueniunt.

Tertius autem casus est, quando vna partium contrafacit, & deinde altera: Et quaeritur, an prima vel altera pœnam exigere possit? Et in hoc crebrior videtur sententia negatiua, ut non possit, ob regulam d. l. cum proponas, l. vltima. C. de pact. & c. peruenit, il secundo, vbi tradit gloss. & Doct. extra de iureiuran. cum suis concordantibus, quos refert gloss. in dicta l. cum proponas.

Quartus casus est, quando vtraque pars contrafacit, & sic mutuo & inuicem partes ipsæ, quæ pacem inierunt, seipsas offenderunt, & fisco agit ad pœnam pacis ruptæ, in instrumento pacis applicatam, & in hoc casu ut agere possit arbitratur, & pœnam ipsam exigere: & huius conclusionis eam rationem adducit, quia stante prædicta clausula, Rato manente pacto, vere etiam secunda vice pax rupta intelligitur: quandoquidem quamprimum vna pars prima vice contrauenit, licet vere pacem fregit, quo ad effectum, quod pœna commissa esse dicatur: quo tamen ad obseruationem pax ita integra remansit, ut deinde etiam secunda vice ita ut pœna committatur, rumpi possit: & ideo stantibus his hinc inde pax rupta dici debet. Vnde licet inter dictas partes exactio prohibeatur, ea ratione quod inter easdem exceptio illa, quod petens non adimpleuit, admittatur. d. l. cum proponas, & l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. Hæc tamen exceptio fisco obesse non debet, cum ei nihil possit imputari, & ideo ipse suam pœnæ portionem exigere potest, argum. l. fin. ff. de pact. & præsertim cum in fisco cesset ratio, quæ inter partes exactiorem impedit. Vnde cessante ratione, iuris quoque dispositionem cessare certum est. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & cap. cum cessante, extra de appellat. Confirmat hanc conclusionem Cephal. iterum ea ratione, quod fisco sit tertius, & ideo sub dispositione d. l. cum proponas, comprehensus non intelligatur, ut notatur in l. si vnus, §. ante omnia, vbi etiam Ias. col. penult. ff. de pact. & Felin. in cap. qualiter & quando, il primo, col. 7. extra de accusat. & facit text. in l. absentia. ff. de appellat. & tradit Ruin. in consil. 209. num. 25. vol. 1. & Paris. in consil. 107. num. 121. vol. 3. Et magis in specie prædicta confirmantur ex eo, quod Castrensis & Alexand. post Bald. in l. in insulam. §. fin. ff. soluto matrim. & vbi pœna ecclesiæ apposta ex offensa vnus ex illis, qui eam pœnam stipulati fuerunt, non tollitur ex eo quod deinde ipsæ partes in gratiam inuicem redierint, prout voluit etiam Cagnol. in l. id quod nostrum, numero 6. ff. de regulis iuris. & Ias. in l. 2. colum. 3. versic. pro hac parte. C. de iure emphyteutico. Et ideo idem pariter in hoc casu dicendum sit, ut scilicet ex superuenienti offensa fisco præiudicari non poterit, quæ illi ex priori applicata fuit. Idem *ibidem* num. 31. confirmat Cephal. alia ratione, videlicet quod quo ad partes ad huiusmodi contrauentionis pœnam agentes iudicium ciuile dicitur, quatenus vero ad fiscum pertinet, dicitur criminale, ut inquit gloss. & sequitur Bart. in l. 3. ff. de sepul. viol. & est communis opinio, ut attestantur Doct. & præsertim Decius in rubric. extra de iudic. col. penult. versic. tertiam opinionem. Ex quibus colligitur ratio differentie inter ipsas partes, & fiscum. Nam ideo inter partes exactio prohibetur,

betur, quia inter ipsas agitur ciuilitur, quo casu delictorum compensatio admittitur. *l. cum mulier, & l. viro atque vxore. ff. soluto matrim.* fiscus autem, ubi agitur criminaliter, ut inquit gloss. in *d. l. viro atque vxore. ff. soluto matrim.* Secus vero ubi criminaliter agitur, ut inquit gloss. in *d. l. viro atque vxore. vbi tradunt omnes, & dixit Alexand. in consil. 77. visis dubitationibus, col. 2. versic. non obstat si dicatur, vol. 3.* Et licet ab vna partium predictarum stipulatio pœnalis prius commissa fuerit, prohibeaturque parti in vim exceptionis & compensationis exactio cum asseratur, & ipsam quoque prius contraxisse: huiusmodi tamen obiectio & exceptio fisco fieri non potest, dum ad portionem suam agit, & ideo iure eam exigere impediri non potest; id autem omnino verum esse ita ostenditur: si enim pars, quæ primo loco contraxit, soluit pœnam: certe non minus à secundo contrahente exigere potest, ut inquit Alexand. in *d. l. cum proponas, in quarta fallentia, & tradunt alii in locis supradictis.* Patet igitur, pœnas committi, & vna solutione facta aliam non impediri. Hanc præterea conclusionem firmavit Ruinus in *consil. 110. num. 6. vol. 4. vbi pariter concludit, quod si vna pars laudem non obseruauerit, possit non soluentem pensionem ad soluendum compellere, & pœnam etiam exigere.*

Limitatur autem hæc conclusio in iuramento appposito in compromisso facto in arbitrum: nam in eo casu solam pœnam exigere posse, voluerunt Alexand. in *d. l. si quis maior, nu. 8. C. de transact. & Ruin. in consil. 110. num. 6. vol. 4. per text. in authent. decernimus. C. de arbitr. per quem text. inquit Bald. limitari regulam illam, quæ habet iuramentum efficere, ut actus valeat eo modo quo valere potest, & hanc conclusionem sequitur Barbat. in *consil. 15. colum. 2. volumine 4.**

C A P. CXXIII.

A R G V M E N T V M.

De effectu iuramenti ut habeat vim clausulæ, non obstante, & de effectu clausulæ derogatoriæ.

S Y M M A R I A.

- 1 Iuramentum habet vim clausulæ derogatoriæ.
- 2 Verba derogatoria sequentis actus effectum impediunt.
- 3 Clausula, non obstante, vel qualibet alia derogatoria, non tollit actum præcedentem iuratum.
- 4 Sati conductus litera debitori concessa, ne intra certum tempus molesteretur, non extenduntur ad debitum iuratum.
- 5 Iuramentum in secundo testamento à testatore appositum, reuocat primum, etiam quod in primo adesset iuramentum de eo non reuocando.
- 6 Derogatio specialis requiritur in derogatione dispositionis iurata.
- 7 Verborum derogatoriorum plures species.

Habet præterea iuramentum vim clausulæ derogatoriæ, ut inquit Natta in *consil. 53. num. 40. vol. 3. & Tiraquellus in tract. de legibus connubialib. in verbo, express. gloss. 5. num. 149. vbi expresse dicit iuramentum in secundo testamento appositum vim*

habere specialis clausulæ derogatoriæ præcedentis testamenti, ut voluit Bald. in dicta *l. sancimus, col. fin. versic. quarunt hic Doctores. & ibi Fulgos. & Castren. & Alexand. & recentiores. C. de testament. & sequitur Guido Papa, qui ita dicit fuisse decusum in quest. 128. & pro ista parte. & las. qui id quoque reputat singulare, in l. si mihi & tibi. §. in legatis, colum. secunda, in fin. & sequenti. ff. de legat. 1. in prima lectura, & Desius in consil. 345. & ante hos Ioan. Andr. in cap. quod semel, in fin. de regul. in 6. & Bart. in l. si quis in principio testamenti, in fin. ff. de legat. 3. quos ad id refert Castren. in consil. 184. in facto presenti ponam, colum. 1. volum. 1. & Ioan. Lopez in cap. per vestras, extra de donation. inter virum & vxor. num. 35. Et Baldus in consil. 161. num. 4. volum. 2. & id maxime verum esse existimat, si sit iuramentum Principis: nam inuolabile est illud, quod iuratur. *d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & Fulgos. in consil. 210. num. 3. & Ruin. in consil. 172. num. 21. & 22.* Dixit igitur Natta in dicto consil. 53. num. 40. vol. 3. quod clausulæ derogatoriæ inductæ à iuramento & illi iuramento nunquam intelligitur derogatum, nisi expressa de eo mentio fiat, ut inquit late dixisse in tractatu, quem edidit de clausula derogatoria, & ideo infert, quod si in conuentione fuerit appositum iuramentum non posse deinde reuocari eam conuentionem, etiam se dixerit pœnitere, nisi de eo expressa mentio fiat. Item hanc conclusionem sequitur Ioannes Corasius in *l. admonendi, num. 29. ff. de iureiuran.* Et ideo dici solet, actum generalibus verbis subsequenter factum, ad negotia prius iurata non extendi, ut puta si emaneret constitutio cum clausula, quibuscumque constitutionibus non obstantibus: ob id tamen iurata antea constitutionem remouere non intelligitur, ut voluit gloss. in cap. cum deceat, de election. in 6. Et idem esse existimat, si dictum fuerit non obstantibus quibuscumque pactis & constitutionibus, propterea quod etiam in tali casu pactum iuratum non tollitur, ut inquit gloss. in clem. dudum. §. penult. de sepulch. Verba enim derogatoria sequentis actus effectum impediunt non modo in vltimis voluntatibus. *l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de legat. 1.* sed etiam in contractibus, ut dixit gloss. in l. pacta nouissima. C. de pact. Præterea, quod iuramentum habeat vim clausulæ derogatoriæ, seu verborum derogatoriorum, tradit Guiliel. Mainierius in *l. nemo potest, num. 97. ff. de reg. iur. & Ioan. de Imola in cap. cum esses, extra de testament. & Bellon. in consil. 60. num. 17. vbi cum de donatione causa mortis loqueretur, inquit quod ideo per subsequens testamentum reuocata non est, quia erat iurata. Vnde cum iuramentum habeat clausulam derogatoriam ad sequentia, merito specialis reuocatio necessaria erat; quod autem iuramentum prædictam clausulam derogatoriam contineat, tradit Bart. in dicta *l. si quis, in princ. testamenti, in fin. ff. de legat. 3. & in l. omnes populi, in 4. quest. 3. quest. princ. versic. Sed an iuramentum. ff. de iustitia & iure.* Hanc eandem conclusionem sequitur Guiliel. Benedict. in cap. Rainutius, in verbo, testamentum, il secundo, num. 18. extra de testament. & dicit, quod gloss. in cap. cum non deceat, in fin. de election. in 6. vult clausulam, non obstante, vel quamlibet aliam clausulam derogatoriam, actum præcedentem iuratum non tollere. cap. constitutus, extra de rescript. & rursum idem voluit gloss. notabilis, in verbo, pacta, in dicta clem. dudum. §. penult. de sepul. quas valde commendat las.**

dat. Ias. in l. quoties. Cod. d. prec. imperato. offeren. Et eisdem mortis dixit Alex. in consil. 37. visa petitione Anton. de Roman. volum. 4. quod literę salui conductus debitori concessę, vt intra quoddam tempus de debito non molesteretur, ad debitum iuratum non extenduntur, & idem etiam volunt Cynus & Salc. in l. fina. C. si contra ius, vel vtilita. public. vbi Ias. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Cassa. in consil. 39. num. 91. & Socin. in l. si mihi. §. in legatis, num. 11. ff. de leg. 1. & August. Berous in consil. 4. num. 17. vol. 1. & Imola in c. cum in cunctis, num. 28. & 31. extra de his, que sunt a maio. parte capit. & Bartol. in d. l. si quis in princip. testamenti, num. 15. ff. de lega. 3. & Cephal. in consil. 41. num. 18. volum. 1. & Ruin. in consil. 11. num. 13. volum. 2. dum vult, vt iuramentum appositum in secundo iuramento habeat vim clausulę derogatorię ad præcedentia secum, & Ias. in d. l. si mihi & tibi. §. in legatis, num. 4. & 5. ff. de leg. 1. dum inquit notandum, clausulam derogatorię præcedentem, subsequenter dispositionem tollere. Et idem voluit Ias. in l. si conuenerit, num. 12. ff. de iurisdic. omn. iudic. & Barba. in consil. 15. colum. 2. volum. 4.

Redeundo modo ad rem propositam dicebat Iulius Clarus in §. testamentum sententia. lib. 3. quod quando testator post conditum primum testamentum, condit aliud, & sic secundum validum & solemne, nulla inter Doctores controuersia est, quin secundum tollat primum, vt est text. in §. posteriore. Institut. quibus modis testamen. infirmen. & hæc est communis conclusio, vt dixit Decius in consil. 264. num. 1. circa fin. Et hæc sine conclusio non solum locum habet in testamentis priuatim confectis, sed etiam in eis, quę fiunt coram Imperatore, vel Imperatoris auctoritate. Nam & ea quoque subsequenter testamentis sine consensu etiam Imperatoris reuocantur, vt dixit Bart. in l. omnium, num. 3. C. de testam. qui in hoc communiter ab aliis approbatur, vt inquit Didac. Coquarr. in rub. de testam. parte 2. post num. secundum. Verum si fortasse testator in primo testamento iuramentum apposuerit, iure iurando promittens illud non reuocare, & deinde condit secundum, an illud primum testamentum non obstante iuramento in eo appposito reuocatum censeatur? Ad hoc responderet Clarus, nonnullos voluisse secundum testamentum post primum iuratum, confectum non subsistere. Vnde dixit Alberic. in l. circa finem. C. de sacrosanct. ecclesia tenere communiter Canonistas. At ipse dicit contrarium verius, videlicet quod non obstante iuramento, primum testamentum a secundo reuocetur, vt dixit gl. in cap. vltima voluntas. 13. quęst. 3. Sed de hoc dicetur infra loco suo in limitationibus. Illud igitur ex dictis Iulii Clari notandum est, iuramentum in primo testamento appositum clausula derogatorię vim habere, & ideo efficere vt alio testamento nec tolli, nec reuocari possit, nisi in secundo testator ad reuocationem ipsius iuramenti apponatur, vt dixit Bart. in dict. l. si quis in princip. testamenti, in princip. num. 15. ff. de leg. 3. post Ioan. Andr. in Mercuria. in cap. quod semel, de reg. iur. in 6. quem sequuntur communiter Doctores, vt inquit Bertran. in consil. 143. num. 2. volum. 6. Et hanc conclusionem dixit præterea communem esse Socin. in d. §. in legatis, colum. penult. vers. sexto infertur. & Natta in authent. hoc inter, num. 56. C. de testam. Illud tamen adnotandum est, vt inquit Bello. in consil. 60. num. 17. quod ubicunque dispositio est iurata, ex quo iuramen-

tum clausula derogatorię sequent. vim habet, vt supra firmauimus, & dixit Bart. in d. l. si quis in principio testamenti, & in l. omnes populi in 4. quęst. 3. quęst. princip. vers. sed an iuramentum. ff. de iust. & iure, specialis reuocatio necessaria est, vt dixit Bar. eisdem in locis & ibidem recentiores: & Ias. in d. l. sancimus. C. de testam. & iterum Ias. in l. pacta nouissima, in princip. C. de pact. Nec obstare debet, quod in calce testamentorum hæc verba apponi consueuerint, cassans, &c. quia illa generalis reuocatio non sufficit, sed magis specialis necessaria est, vt dicunt Doctores. in d. l. si quis in princip. & in d. l. sancimus, cum semper in secundo testamento illa simplex clausula, cassans, &c. subintel ligatur, vt inquit Ias. in d. l. sancimus. & in d. l. pacta nouissima, & tamen nullius est effectus illa clausula derogatorię, contra d. l. si quis in principio, cum similibus. Quia semper censetur reuocatum primum testamentum. & quod in derogatione dispositionis iuratę specialis derogatio requiratur, voluit Fulg. in consil. 39. ad primum, & in consil. 156. viso themate. & Castren. in consil. 284. in facto, colum. 2. volum. 1. Præterea, quod in secundo testamento debeat expressa & specialis de iuramento fieri mentio, & non sufficiat generalis dispositio, dixit Cassa. in consil. 39. numero 91. vt dixit etiam in terminis Paul. Castren. in consil. 281. in facto principali, colum. 2. in antiqua impressione. & Alexan. in d. consil. 134. & Anton. de Petrutia in l. prima, effectus iuramenti. 62. ff. de iure iuran. & Socin. iunior in consil. 143. num. 4. volum. 2. Præterea quod expressa iuramenti mentio necessaria sit, firmat etiam Berous in consil. 4. num. 17. volum. 1. & quod actus iuratus, qui alioquin etiam non obstante iuramento reuocari posset, ad hoc vt dicatur reuocatus, specialis reuocatio requiratur, & generalis non sufficiat id quod dixit etiam Decius in cap. cum accessisset, num. 6. extra de constitut. Et idem dixit Castren. in consil. 206. num. 2. volum. 1. vbi inquit certum esse & indubitatum de iure testamentum & legatum habentia clausulam derogatorię subsequenter voluntatis sola sequenti voluntate seu testamento non reuocari, nisi de ipso & ipsius qualitate in sequenti voluntate specialis mentio fiat. d. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. & in l. si mihi, & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. & late tradit Dynus in d. cap. quod semel, extra de reg. iur. & in consil. incipiente, Titius habens tres filios. Et dum dicitur de eius qualitate, subdit Castren. de dicta clausula intelligendum esse, seu de verbis derogatoriis, & ita inquit intelligendam esse gloss. in d. §. in legatis. Et illud, quod dixit specialiter Dynus in d. cap. quod semel, pariter eodem modo intelligit, vt specifica mentio & nominatio requiratur, & ideo si fortasse in primo adiecta sit clausula, vt non valeat secundum testamentum, nisi quædam verba contineat, vt puta Ave Maria. Nam tunc, vt videtur sentire Dynus, in sequenti testamento dici debet, non obstante alio iuramento, in quo dictum sit, nisi illa verba contineantur, videlicet Ave Maria. Id tamen non probat Castren. ea ratione, quod hæc esset mentio specialis, quam iura illa nõ requirunt, sed sufficit specialis, Vnde Bart. clarius in d. l. si quis in principio testamenti, inquit sufficere quod utatur verbis specialibus, dicendo, non obstante quocunque alio iuramento, etiam quod in eo contineantur verba derogatorię, absque quod ipsum vel verba ipsa specialiter exprimantur. Quod autem requiratur mentio specialis, inde apparet quod

testamēta quædā habeant verba derogatoria: quædam vero non: & ideo constituunt species diuersas, merito non sufficit si dicatur, non obstante alio testamento, propterea quod tunc generis tantum nomine vteretur, cū speciei nomine vti oporteat, vt ibidem inquit Castren. tenuisse Federic. de Senis in *consil.* 46. habito, vt asserit colloquio cum pluribus Doctoribus iuris ciuilibus. Et sic tandem concludit Castren. *eo in loco*, non sufficere etiam secundum Dynum, & sic non ita specificam & specialem requiri existimant Bartol. & Federic. in dictis locis: sed secundum omnes sufficere specialem: quæ tunc dicitur, cum sit mentio alterius testamenti, ita vt operentur ea verba, etiam quod in eo contineantur verba, seu clausula derogatoria cuiuscunque qualitatis, & sub quacunque verborum conceptione. Item subdit Castren. *eodem in loco*, constare de iure quod scilicet iuramentum habet vim clausulæ derogatoriæ, secundum Ioan. Andr. qui ita tenuit in *fine questio. posita super d. c. quod semel placuit & idem iterum tenet Bald. in d. l. si quis in princ. testamenti, ante finem, per text. in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2.* Secus vero si in secundo testamento nulla verborum derogatoriorum mentio facta sit, sed de testamento tantum: & vsus est testator verbis generalibus dicendo, rumpens & cassans omne aliud testamentum, &c. sub quacunque forma, seu conceptione. Potest enim esse forma & conceptio testamenti valde diuersa etiam absque verbis derogatoriis, vt quilibet facile scire potest: & ideo per illa verba de verbis derogatoriis mentio facta non censetur, & ideo non sufficit. proinde dicendum fuit sub quacunque forma & sub quibuscunque verbis etiam derogatoriis. Et ita videtur sentire etiam Bar. in *d. l. si quis in principio testamenti, colum. 2. versic. quero si testator dicit sic, cassans, &c.* etiam si essent verba derogatoria sub quacunque forma & conceptione verborum, & sic innuit non sufficere illa verba, vltra, vel sub quacunque forma, &c. nisi coniungantur etiam prima. Præterea subdit etiam ibidem Castren. animaduertendum esse, quod ꝑ cum verba derogatoria quædam sint explicita, quædam vero implicita, vt sunt illa, quæ in testamento includuntur, vt etiam de hac derogatoriorum verborum mentio facienda sit, vt puta dicendo, non obstante alio testamento, &c. etiam quod ibi iuramentum contineatur. Hoc idem tradidit iterum Castren. in *d. consil.* 284. num. 2. *eodem volum. 1. subdens ibi in fi.* quod si ibi iuramentum de non reuocando continetur, quia quod iuris est de genere respectu specierum, idem quoque esse debet de specie subalterna respectu aliarum specierum non subalternarum sub ea inclusarum, idem erit: quandoquidem respectu earum loco generis habetur, *argumento l. in nauis, & quod ibi notatur. ff. loca. & l. prima, ff. de detur. & facit illud, quod notat Dynus in c. generi per speciem, de reg. iur. in 6.* Et ideo cum sub hac specie, scilicet verborum derogantium aliæ quoque duæ comprehendantur, videlicet explicitorum & implicitorum, scilicet per iuramentum, merito & de iuramento mentio omnino facienda est. Et ita subdit sensisse Bartol. existimandum esse, in *d. l. si quis in princip.* dum inquit, si in testamento continetur iuramentum, vt requiratur specialis reuocatio: Nec conuenire, si dicatur idem esse si dicatur faciendi mentionem verborum derogantium, vel dicere fa-

ciendo mentionem de iuramento, quia iuramentum non est clausula derogatoria, sed illius vim habet, & ideo non ita congrue loqueretur testator, si diceret, etiam si contineantur verba derogatoria ac si diceret, etiam si contineatur iuramentum de non reuocando. Non igitur, subdit ibidem Castren. censetur mutasse voluntatem testator ex quo de iuramento primi testamenti mentionem non fecit, & præsertim cum non præsumatur oblitus iam præstiti iuramenti.

Quærebat stantibus prædictis Imola in *c. cum in cunctis, num. 28. & 31. extra de his, quæ sunt à maiori parte capit.* quid dicendum sit, si insimul clausula derogatoria & iuramentum interueniant? & inquit quosdam voluisse, vt tunc iuramentum aliquid addat, contractum habentem clausulam derogatoriam & iuramentum infringi non posse: verum ipsemet Bart. qui hanc dubitationem excitauit in *d. l. omnes populi, in 3. questio. princip. in fin.* contrarium voluit ea ratione, quod quis sibi legem imponere non potest.

Primo tamen limitat hanc conclusionem Imola in *d. c. cum in cunctis, num. 31.* quando iuramentum ex intervallo apponeretur auctoritate Ioan. Andreæ in *d. c. quod semel, in fi. d. reg. iur. in 6.* Et si, vt inquit Imola, Ioan. Andr. nullo iure, vel auctoritate moueatur, attamen dixit Imola ibi hoc dictum memoriæ mandandum, & animaduertendum, quod eius dictum forrasse procedere potest in clausula derogatoria, propterea quod si illa in actu solemniter apponatur, vt puta in testamento aliquid operari & effectum habere posse dicendum videtur: si vero ex intervallo apponatur, vt puta coram duobus vel tribus testibus, tunc non dicatur actui derogare præcedente maxime testamento solemniter confecto, & corā septem testibus. Si vero clausula derogatoria testamento præambulo ex intervallo adiiciatur coram septem testibus vocatis & rogatis ex quo id fit in actu solemniter non videtur. Subdit Imola, quare operari non debeat, cum fiat in actu solemniter & per ipsum appareat de mente & intentione illam clausulam apponentis, prout quando in ipso actu apponitur: in iuramento autem, quia illud ad actus validitatem & probationem apponitur non requirere, nisi duorum vel trium testium præsentiam, vt habetur in *l. in omni negotio, extra de testibus*, etiam quod ex intervallo iuramentum apponatur, habeat tamen clausulæ derogatoriæ vim, non secus ac si ipso actu appositum esset. Subdit tamen Imola dictum Ioan. Andr. memoriæ mandandum esse.

Secundo limitat Ias. illud, quod dictum est de clausula derogatoria, non obstante, apposita in statutis, vt tollat actum iuratum, vbicunque statutum tollitur à lege, vt inquit Ias. in *d. l. fin. num. 5. C. si contra ius, vel utilita. public.* nam tunc tolluntur etiam statuta iurata, vt voluit Dom. à S. Gem. in *d. cap. cum non deceat.*

Tertio limitatur à Ias. in *eadem l. fin. n. 5.* quando adesset duplex clausula, videlicet clausula, non obstantibus statutis, & clausula, motu proprio, vt voluerunt Ludou. Roman. Imola & Gem. in *c. 1. col. penult. de filiis presb. lib. 6.*

Quarto limitatur, vt notat Ias. *d. l. si quis mihi & Titio, §. in legatis, num. 4. & 5. ff. de leg. 1.* quod licet in prima parte testamenti, vel alterius actus, si iuramentum

mentum appositum esset, iuramentum subsequen-
tem dispositionem tollat, ob id quod iuramentum
vim clausulæ derogatoriæ habeat sequentis dispo-
sitionis, ut dixit Ioan. Andr. in d. c. quod semel. & Bart.
in l. omnes populi, in 3. quest. princ. in ff. de iusti. & iure.
& in d. l. si quis in princ. Et præsertim, quia constitu-
tio subsequens utrunque generalis & derogatoria,
actus iuratos non tollit præcedentes, ut est gl. nota-
bilis in c. cum non deceat, in glos. de electio. in sexto, quam
viri singularem notat Ang. in l. i. §. que oneranda. ff. qua-
rum rer. actio non dat. & est text. in c. constitutus, extra de
rescript. Et facit illud, quod voluit glos. in clemen. du-
dum, §. fins. in verbo, pacta, extra de sepult. attamen ubi
in eodem testamento est, vel alio actu in principio,
non tamen ob id tollit subsequentes dispositiones
in eadem dispositione, testamento vel actu existen-
tes. Attamen, ut inquit Ias. ibidem, num. 6. vult, ut
clausula media derogatoria legatorum extendatur
ram ad præcedentia quam ad futura legata, prout
voluit iterum Ias. in l. talis scriptura in princ. ubi est et-
iam text. ff. de lega. 1. & facit l. 3. §. filius inter medias ff. de
lib. & posthum.

CAP. CXXIV.

ARGUMENTVM.

De effectu iuramenti, ut habeat
vim expressi, & quid operetur gene-
ralitas cum iuramento coniuncta.

SUMMARIUM.

- 1 Iuramentum habet vim expressi.
- 2 Specifica renunciatio ubi requiritur, sufficit generica
cum iuramento.
- 3 Renunciatio generalis iuramento firmata excludit fi-
liam à legitima.
- 4 Iuramentum non tollit ignorantiam & errorem fa-
cti.

Prosequendo ea, quæ proposuimus, illud ultra
ius commune ¶ habet iuramentum, quod ex-
pressi vim continet, ut dixit gl. quam Doctores di-
cunt singularem, in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de
leg. secundo, & Bal. in l. i. colum. penult. in secunda que-
stio. C. manda. & Ias. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si
quis cautio. & in l. si quando. §. & generaliter. C. de inof-
ficio. testamen. & probatur in c. ex rescripto, extra de iure-
iur. & tradit Boerius in decis. 3. num. 4. volum. 1. & rur-
sus in tract. de offic. & potest. lega. in Francia, in prima
questio. & tenet Barba. in cons. 52. in fi. & in cons. 55. co-
lum. penult. in princ. versic. præterea volum. 2. Hanc præ-
terea conclusionem sequitur Anton. Gabriel. lib. 2.
de iureiuran. conclusio. 4. & Roman. in l. i. §. si quis ita, co-
lum. 10. ff. de verbo. oblig. & Alexan. in l. sciendum, colum.
8. ff. de verbo. oblig. & in cons. 133. colum. penult. vers. & eo
fortius, volum. 5. & Imolan. in c. 1. colum. 11. extra commo-
da. & Barba. in apostil. ad Bal. in cap. 1. de contro. apud pa-
res termin. & Felin. in c. cum contingat, colum. 63. extra
do iureiuran. & Bauer. in tract. de iuramen. colum. 2. &
Ioan. Crotus in l. filius familias. §. Diui, colum. trigesima-
tertia ff. de leg. 1. & Ias. in §. item si quis, colum. 2. institut.
de actio. & Curt. iun. in consil. 49. colum. fina. & Decius
in consil. 345. num. 4. vers. & ista opinio. & Alexand. in
consil. 61. colum. fine. volum. 3. & in consil. 133. colum. pe-
nult. volum. 5. & Guido Pape in quest. 128. & Venaf. in
consil. 12. & Cassan. in cons. 3. & rursus in consuetudinib.

Burgundia, fol. 287. col. 1. in fi. & Ripa in respon. 5. lib. 3. &
Gomes. in §. ite si quis postulante, col. 6. Instit. de actio. &
Tiraquel. in tract. de legibus connubia fol. 233. in fi. & se-
quen. & Gozad. in consil. 27. col. 6. & in consil. 69. col. 3.
& in consil. 87. colum. 3. & in consil. 88. colum. penult. &
Alemicus in tract. de substit. colum. 23. & Ioan. Lopez c.
1. per vestras, colum. 1. car. 90. extra de donatio. inter vi-
rum & vxor. & Maria. Socin. iunior in consil. 136. colum.
fin. volum. 1. Comprobat præterea Anton. Gabriel.
hanc conclusionem ibidem, num. 2. ex eo confirmans,
quod ubi in primo testamento clausula derogato-
ria sequentis testamenti apposita est, ut de illa in
sequenti testamento specialis mentio fiat, necesse
est: Nec sufficit quod in secundo testamento iura-
mentum apponatur, ut dixit Bald. in d. l. sancimus, col.
fin. C. de testamen. ubi etiam eandem opinionem re-
centiores sequuntur, ut infra sua loco dicemus. Præ-
terea hanc conclusionem, ut iuramentum vim ex-
pressi contineat, tenet etiam Bened. Stracca. in tra-
ctat. de mercat. in tit. de decoctoribus, in 6. parte, num. 30.
inferens ad casum, qui quotidie euenire potest, vi-
delicet ad eas conventiones, quas quotidie decocti
faciunt cum suis creditoribus qui sæpe modico ac-
cepto suis debitoribus qui decoxerunt, residuum
remittere vel acceptum ferre solent. Nam ut in-
quit Ias. post Iacob. de Arena, Roman. & Alexan. in
l. fina. ff. de condict. ob turpem causam, si quis malum
habet debitorem soluere recusantem, ei partem
debiti remittat, ut residuum soluat, poterit credi-
tor illud quod remisit conditione ob turpem cau-
sam repetere: id autem dixerunt autoritate dictæ l.
fina. ac etiam, ut dixit Ias. quia remittere est dare. l. si
mulier. ff. de condict. causa data. & eiusdem opinionis
fuit Marsil. in singul. 432. sæpe contingit. & eam contra
decoctores valde commendat, quibus creditores
plerumque partem debiti remittunt, ut reliquum
consequantur, prout etiam tradit Boerius in deci-
sio. 215. & antequam veniam, num. 8. & refert Ioan.
Lopez in dicto capir. per vestras, extra de donatio. inter
virum & vxor. in antiquis, numero decimoquinto, dum
voluit, pacta cum decoctoribus super pecunia ob-
lata non valere: imo pactionibus non obstantibus
creditor totum exigere posse, si ipsos soluendo
esse appareat.

Verum stantibus prædictis, quæsitum ulterius
fuit, an si creditores modicum accipientes ipsos
decoctos non simpliciter, sed cum iuramento à re-
siduo liberauerint, an deinde id quod superest, co-
sequi possint? In hac dubitatione inquit Stracca eo-
dem in loco, num. 2. in fi. existimare, in dubio volunta-
tem iuratum ad totius liberationem extendi, ita ut
creditoribus ulterius contra decoctores audiri non
debeant, nec possint. Et ad hoc inquit pluribus præ-
sumptionibus moueri, quæ ab ipso iuramento pro-
ueniunt: & ea præsertim, quæ oritur à prædicta. l.
cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. secundo, & est, ut
actus omni meliori modo quo potest sublineatur,
ut declarat Paul. Castren. in consilio 12. numero 79. vo-
lum. primo, & præsertim, quia ut inquit Bald. in l. pri-
ma, questio. secunda. C. commoda. Præterea, quod iu-
ramentum expressi vim habeat, dixit Socin. iunior
in consilio 50. numero decimoquarto, volum. 2. & Paris.
in consil. 110. num. trigesimo septimo, volum. 1. ubi non-
nullos etiam casus refert, in quibus vim expressi
non habet, & Bertran. in consilio decimo octauo num. 7.
volum. 1. & Berous in consil. 13. vol. 3. & iterum Berous
in rub.

in rub. de præscrip. num. 75. & in c. ad nostram, num. 14. extra de empr. & vendit. & Barba. in consil. 25. num. 16. volum. 1. & in consil. 43. num. 1. volum. 2. & in consil. 70. colum. 3. in fi. volum. 3. Et ut diximus, illa præsumptio d. l. cum pater. §. filius matrē, est ut iuramentū efficiat, quod actus omni meliori modo valeat, ut declarat Castren. in consil. 12. num. 79. volum. 1. & præsertim, quia ut inquit Bald. in l. 1. questio. 2. c. manda. iuramentum expressi vim ita continet, ut ubicunque specialis consensus requiritur, si generaliter iuramentum præstetur satis sit, & eius sententiam Roman. approbavit in l. prima. §. si quis ita. ff. de verborum obligatio. & Alexan. in consil. 133. super quæstis, numero 11. vol. 5. & Decius in consil. 432. n. 25. cum sit. & rursus in consil. 104. viso diligenti. consil. n. 9. Et ex his verbis facile inferri potest, per gratificationē si quid decocto remissum sit, remissum fuisse. Hanc eandē sententiam tenuit Ioan. de Amic. in consil. 12. num. 34. & Gozad. in consil. 69. videtur prima facie, num. 19. & sequen. & si, ut ipse Stracca. attestatur, complures sint qui Bal. sententiam reprobent, ut dixit etiam Ias. in d. l. sed & si quis §. quæsitum, in fin. ff. si quis cautio. & in consil. 173. colum. penult. volum. 4. & Boerius in decis. 3. Et hoc ita verum esse arbitratur, ut idem sit, si constet residuum debitori à creditore, qui solvere recusabat, iuramento remissum esse: nam illud quod remissum est, uti ob turpem causam datum seu remissum ob iuramenti religionem repeti non posse existimavit, ut ibidē Ias. ipse prosequitur, ad quem me breuitatis causa refero. Præterea, quod iuramentum habeat vim expressi, tenet etiam Matthæus Afflict. in decis. 174. num. 5. & idem voluit Mari Freccia in tract. de præsentatio. instrum. parte 9. quæst. 15. numero 4. quærens in materia præuentionis, an præuentioni in specie renunciandum sit, vel generalis renunciatio debitoris omni legum auxilio, cum aliis solitis clausulis in contractu apponi sufficiat. & inquit semper sufficere existimasse, & mouetur ex eo quod in ea curia non sit ritus, qui disponat præuentioni in specie vel expressim renunciandum esse, quo fit ut generaliter fieri posse intelligendum sit. Verum prædictis non obstantibus, subdit si in contractu adsit iuramentum, specialiter renunciatum censeatur. per text. in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. Et ideo dixit Bauer. in d. tract. de virt. iura.

2 quod ubi alias specifica † renunciatio requireretur, satis est si generalis cum iuramento accedat, ut ibi latius tradit Marin. Freccia. Præterea idem habetur in Decis. Pedemoni. 155. num. 5. ubi habetur quod in contractu locationis iurato teneatur emptor stare colono, ut supra etiam dictum est, ac etiam à quolibet singulari successore. Idem præterea tenuit Franc. Marci in quæstio. 326. num. 10. volum. 1. dum loquitur de donatione facta à patre filio: & rursus idem Franc. Marci in quæstio. 217. volum. 2. & Deside. Guid. in consil. 170. num. 14. & 15. in primo volum. consil. ultim. volum. diuers. & Port. Imol. in consil. 143. num. 19. ubi loquitur de casu, in quo emphyteutæ ob damnum in re emphyteutica illatum remissio non fit, ut puta si tale damnum ob bellum illatum sit, & vult colonum de remissione mercedis ob aliquam iustam causam, ut puta belli excipere non possit si in instrumento doli exceptioni renunciavit sine causa, & omni auxilio, & in instrumento appositum sit iuramentum, & mouetur ea potissimum ratione, quod iuramentum vim specialis con-

sensus habere videatur, ut supra late dictum est. Idem præterea voluit Iacob. Menochius in consilio 27. numero 8. volum. 1. ubi & ipse quoque de conductore loquitur, qui omne periculum casus fortuiti, omnemque aduersam fortunam in se suscepit, & ipse quoque eadem ratione mouetur, quod in instrumento post enumeratas varias casuum fortuitorum species generalis clausula quod conductor teneatur ad omnes & quoscunque casus quoquo modo contingentes adiecta est, quæ quidem verba comprehendunt, ut inquit Decius in dicto consilio 551. numero 4. & Ripa in tract. de peste, in tit. de priuileg. contract. num. 77. Et ideo magis confirmari inquit, si additum sit iuramentum, ex quo vim expressi habet. d. c. ex rescripto, extra de iure iuran. Et ideo inquit, eum teneri de quolibet casu fortuito, ac si quilibet in specie esset expressus, ut dixit Bal. in l. 1. quæst. 2. c. commodat. & alios recenset Ripa in d. tit. de priuileg. contract. in tract. de peste, num. 82. & 83. Quibus accedit in specie Alexan. in consil. 3. num. 5. volum. 1. & Ias. in consil. 107. in ciuitate Saoua, colum. 2. versic. multum pondero, volum. 1. & Decius in consil. 552. in fin. & Neuiza. in consil. 66. num. 25. & in consil. 57. in fi. & idem voluit etiam Roland. à Valle in consil. 13. num. 3. volum. 1. & iterum Roland. à Valle in consil. 99. num. 20. volum. 4. Et Cagnol. in l. 2. num. 92. c. de resinden. vendit. subdens quod licet text. in d. l. cum pater. §. filius matrem, cum gloss. ff. de leg. 2. loquatur in vltima voluntate, ubi latior quam in contractibus sit interpretatio: attamen idem quoque in contractibus ob ipsum iuramentum esse arbitratur, cuius obseruantiam animæ plurimum fauere certum est: quo fit, ut extendi debeat & soleat, ut dixit Bar. & sequuntur alii in authen. sacramenta puberum. c. si aduers. vend. Vnde etiam fieri censet, quod iuramentum vim specialis renunciationis habere dicatur; & expressionis casus fortuiti, ubicunque generalis renunciatio non sufficeret, ut late tradit Ias. in consil. 207. volum. 2. & Ruin. in consil. 6. volum. 2. & Roman. in consil. 410. colum. 7. & in consil. 517. colum. penultima, & Barba. in consil. 25. colum. 7. cum sequen. volum. 1. & Alexan. in consil. 28. in fi. volum. 1. & in consil. 95. in fin. volum. 4. & in consil. 133. colum. 5. volum. 5. & in consil. 181. colum. 2. eodem volum. & Aquen. in l. si quis maior, colum. 3. c. de transfactio. & Socin. in consil. 147. colum. fi. volum. 1. & Bologni. in consil. 3. colum. fin. & in c. cum super, colum. 3. extra de offic. deleg. & Bauer. in tract. de virt. iur. fol. 1. & Ias. in d. consil. 207. & Decius in consil. 26. colum. 2. & in consil. 180. colum. 3. & in consil. 345. & in consil. 404. colum. 3. & Curt. iun. in consil. 21. & Ripa libro delegi sexto responsio, col. 5. versic. non obstat tertia ratio. & Ludou. Gozad. in consil. 32. & in consil. 69. colum. 3. & Paris. in consil. 20. & in consil. 32. & in consil. 96. volum. 1. & in consil. 16. volum. 2. Et subdit Cagnol. iam pluribus annis elapsis consuluisse pro D. Ioanne Marefcalco Sabaudienfi, quod per generalem † renunciationem iuramento firmatam, filia excluditur à legitima, & ab eius supplemento, ex quo iuramentum vim expressi habet ac specifici consensus: & ideo ei censeatur in specie renunciaste. l. si quando, §. 1. & generaliter. c. de inoffic. testamen. Et deinde inquit pro eodem idem tenuisse Decium & alios. Præterea hanc quoque conclusionem, quod censeatur legitime renunciatum, voluit etiam Socin. iun. in consil. 50. num. 19. vol. 2. dummodo de ea saltem in genere sit cogitatum, ut late ibidem ipse prosequitur, & addit quod renunciasti iure-

iurando hereditati, etiam legitimæ renunciasse intelligendum esse. Mouetur autem ibi contrarium tenens ex eo quod hereditati paternæ simpliciter renunciatum non fuit, sed generaliter amplissimis verbis, videlicet omnibus & quibuscunque iuribus sibi cōpetentibus in bonis & hereditate, &c. & voluit, vt in illa generalitate comprehendatur etiam legitima, cum sit vnum ex dictis iuribus. Nam qui omne dicit, nihil excludit. *l. Iulianus, in princ. ff. de leg. 3. & c. si Romanorum, 19. distinct. cum vulgarib.* Et id potissimum locum habere arbitratur, vbi ultra illam renunciationem dicitur ideo illam renunciationem fecisse, vt patri liceret ad libitum suum disponere, nolens quicquam ex quacunque causa seu occasione petere posse: ex verbis enim ita large & ample prolatis etiam de legitima saltem in genere cogitatum fuisse manifeste apparet, & sic quod etiam ei sub illa generalitate renunciare voluerit simul cum eo omnibus iuribus contra prædictam renunciationem facientibus: Et ideo subdit Socin. *ibidem, num. 19.* indubitabilem esse illam conclusionem, quod iuramentum vim particularis expressio- nis contineat, quando scilicet saltem in genere de eo, cui renunciatur, cogitatum apparet.

Contrariam autem opinionem, de dote scilicet & legitima, quod ei etiam stante iuramento renunciatum non intelligatur, tradit Desiderius Guidoin *consilio 170. numero duodecimo, in volum. consil. vltima. volunt. diuerso.* Mouetur autem ex eo primum, quod renunciatio sit stricti iuris, & in ea expressa tantum comprehendantur, vt ex pluribus confirmat Decius in *consil. 379. numero tertio, & rursus idem Decius in consilio 419. numero decimonono, & Calderic. in consil. 5. in tit. de praben. & Calderic. in consil. 120. Titius se obligauit, in fi. & Paris. in consil. 12. num. 94. volum. 2. & rursus idem Paris. in consil. 10. num. 20. & 21. volum. 4. & Curt. iun. in consil. 23. num. 1. volum. 1. dum vult, vt quamprimum generalis renūciatio aliquid efficit, renunciatio restringatur, vt minus renuncianti præiudicet, quam sit possibile, vt est text. & ibi gl. & Bar. & communiter Doct. in *l. si domus. ff. de ser. vrb. prad. & in c. odia restringi, de reg. iur. in 6. & tradit Aymon Crauet. in consil. 42. num. 2. & est etiam tex. & ibi tradit Bart. in d. l. sed & si quis. §. quasitum. ff. si quis cautio. Et ideo vult quod vbi in quietatione de dote mentio non fit, merito sub generalitate verborum comprehendatur, dicendum non sit: Nam cum in generalibus effectum suum inducat, in aliis non referre, quod iuramentum expressi vim habeat, propterea quod in eo casu ad dotem & legitimam ex præsumptione defectus consensus non extenditur, cum quis verosimiliter in generalitate verborum concessurus non sit dotem vel legitimam. Hæc sane cum expressis præualeant, merito vt non includatur, vt voluit Bal. in *l. 1. num. 4. C. commod. vbi etiam Sal. num. 12. & antea Cyn. num. 5. & deinde Bar. in d. l. si quis. §. quasitum, num. 4. ff. si quis cautio. & ibidem Ang. num. 3. & Bal. num. 3. & 5. & Ias. num. 43. & Zasius in tract. de feud. num. 60. quæstio. 7. & Aymon Crauet. in consil. 70. num. 20. & 21. cum seq. & in consil. 88. numero 8. & Corn. in authen. sacramenta puerum, num. 88. C. si aduers. vend. Nec quidem mirum est, cum renunciatio à consensu renunciantis dependeat, vt inquit Castren. in *l. si mulier. §. si mulier. num. 4. ff. ad Velleian.****

Stantibus prædictis limitabant præcedentem

conclusionem, vt iuramentum generaliter in eis præstitum, quæ specificari debent, ad ea extendendum non est, quæ specialiter exprimi debet, vt voluit gl. ordin. in *d. auth. sacramenta puerum, & Bal. in d. §. quasitum, num. 6. in fi.* Et quod in generali renunciatōe iuri petendæ legitimæ vel dotis renunciatum non censeatur, etiam quod iuramentum interueniat, firmat Castren. in *consil. 73. num. 3. volum. 1. quod est repetitum in consil. 265. & Ludou. Roman. in consil. 517. num. 24. & 25. dum inquit, verum esse, iuramentum scilicet defectum solemnitatis supplere: secus vero substantialitatis: id quod tenuit etiam Franc. Aret. in *consil. 24. num. 4. & Dec. in consil. 301. num. 3. & 10. & 12. par. 2. & Stepha. Bertran. in consil. 9. num. 1. volum. 3. & in consil. 7. num. 7. vol. 2.* Et ante eos idem voluit Guliel. de Cuneo in *l. de hys. ff. de transactio. vbi Angel. num. 3. & idem quoque verum esse & procedere arbitrantur, si in ipsa renunciatōe dicatur, quod renunciatus est tacitus & contentus, vt ibi concludit idem Bal. in fi. & idem tenuit Alex. in consil. 89. num. 14. vol. 4. & in consil. 8. num. 21. & 22. vol. 3. & Beres. in decis. 3. num. 7. 8. & 9. & 10. vol. 1. & rursus Boerius in tract. de potest. legati à latere, quæst. 1. num. 37. Id quod videtur satis cōprobari ex eo, quod habemus quod verba legis restringuntur, vt non comprehendant præiudicium dotis, & præsertim cum sit dotis priuilegium speciale, vt in generali elocutione nunquam includatur, vt voluit ibidem Bal. nouel. in *d. l. 1. num. 237.* Et sic ex prædictis manifeste apparet, generalem quietationem, seu renūciationem non ob stare, quin residuum peti possit.**

Stante hac conclusione, non obstant ea quæ in contrarium deducebantur, & primum illud, quod dixit Decius in *consil. 26.* propterea quod in illo casu aderat expressa dotis & legitimæ renunciatō, id quod potissimum locum haberet, vbi statutum disponeret, vt donationes, venditiones, alienationes, remissiones, cessiones & quietationes quarūcunque rerum, actionum & iurium sine consensu duorum vel trium propinquorum, vel saltem scientia consanguineorum, vel affinium, & sine iudicis decreto & insinuatione facienda in actis à minoribus, vel etiam mulieribus maioribus factæ non subsisterent, etiam quod duplex fuerit præstitum iuramentum, vel simile, est tamen de validitate huius statuti quærendum.

Subdit etiam non ob stare illud, quod dixit Petr. de Anchatan. in *consil. 41.* cum ibi non tractetur de dotis seu legitimæ supplemento, sed de successione, cui expresse fuit renunciatum: Et ideo si in eo capite tex. in *d. c. quamuis, de pact. in 6.* locum non habet, mirum non est.

Subdit præterea non ob stare illud, quod dixit Alexan. in *d. consil. 42. num. 8. volum. 1.* cum in illo casu de legitima non tractaretur, seu de dote, quas esse valde priuilegiatas nemo ambigit. Nam, vt dicunt communiter Doctores, in *d. l. sed & si quis. §. quasitum. ff. si quis cautio. & Bal. in l. obseruare. §. aliquando, numero 8. ff. de offic. procons. & lega.* generalis renunciatō non solum expressam, sed etiam alia quæ tamen expressis maiora non sint includit: & ideo ubicunque in generali renunciatōe nihil expressum reperitur, quod non sit æque priuilegiatum, vt dos & legitima, quibus renunciatum non intelligitur. Nam clausula, non obstantibus quibuscunque priuilegiis, licet priuilegium clausum

in corpore iuris non includat, ut inquit Archidia-
co. in cap. 1. extra de constitutio. & est tex. in cap. penult.
extra de capel. monacho. & in capit. nonnulli, extra de
testibus. Ita in generali renunciatione dos seu dotis
causa non comprehenditur, ut in terminis tradit
Paul. de Cittadi. in tract. de iure patrona. num. 26. Et
id eo magis procederet stante statuto, de quo su-
pra, cum tunc essemus in prohibitis non solum iure
municipali, sed etiam communi, ut habetur in di-
cta authen. sed quamvis. Cod. de rei vxor. actio. Nec con-
cludenter arguitur ab his, quæ sunt stricti iuris, ut
sunt quierationes, quas tales esse supra ostensum
est, ad ultimas voluntates, quæ late interpretantur,
nec e contra, ut satis late dixit Alber. de Rosate in 1.
parte statuto, questio. 9. Nam licet aliquando argua-
tur à contractibus ad ultimas voluntates, & e con-
tra: id tamen tunc procedit, ubi eadem ratio est, &
quando de derogando legi non tractatur, ut dixit
Bal. in l. vnica, C. de Fus. Cani. tollen. & in c. inter cetera,
extra de rescript. Et ideo quando diuersa est ratio ob
id quod legibus & statutis derogatur, contrarium
dicendum est.

Verum ad principalem conclusionem, de qua
supra redeundo, quod iuramentum vim expressi
contineat, tenuit etiam Tiraquell. in tract. de legibus
conubial. in titulo seu verbo, expres. glos. quinta, nume-
ro 50. & Nicol. Boerius in consil. 28. num. 21. & Ioan. de
Amic. in consil. 12. num. 34. Et loquitur de iuramento
apposito in pacto & capitulatione: & dicit habere
vim expressi, & perinde esse, ac si omnia expresse
dicta essent & narrata, ut ibi latius ipse prosequitur.
Item loquitur de capitulatione pacis initæ inter
Regem Catholicum & Regem Christianissimum.
ubi inter alia dicebatur, ut Princeps & alii procæres
partes Christianissimi Regis secuti in possessionem
suorum dominorum & omnium aliarum restituere-
rentur, quarum possessores tempore pacis ruptæ
seu initi belli apud Tripaldum spoliati. Accidit, ut
prædicti Principes aliquibus bonis spoliati essent,
& partim Domini seu status à militibus Regis Ca-
tholici: nonnulli autem moto iam bello à Rege
Christianissimo, & cum dubitaretur, an ipsi Prin-
cipes restitui deberent tam ad bona, quibus spo-
liati fuerunt à Rege Christianissimo, quorum pos-
sessores erant tempore moti belli, quam ad alia qui-
bus fuerunt spoliati à militibus & exercitu Regis
Catholici: decidit quod ex quo in tali capitulatio-
ne appositum fuit iuramentum, & dictum ut inte-
gre restituerentur, ad omnia bona extendatur, non
secus ac si de eis expressa mentio facta esset. Rursus,
quod iuramentum habeat vim expressi & specifi-
ci, tradit Socin. iun. in consil. 129. num. 11. volum. 2. &
iterum Alexand. in consil. 133. num. 11. volum. 5. dum
vult, quod cum esset ibi promissum dotem resti-
tuere integre sine vlla exceptione iuris vel facti, hu-
iusmodi generali promissioni si iuramentum acce-
dat, vult intelligendum esse renunciatum etiam ex-
ceptioni, quam habet maritus, ut non conueniatur
ultra quam facere possit, & præsertim si tempore
promissionis sit pauper, & ideo restituere non pos-
sit. Item hanc conclusionem tenet Decius in consi-
lio 432 num. 25. par. 3. & in consil. 404. num. 10. in ead.
par. 3. Vbi vult, ut propter iuramentum contractus
videatur factus nomine sedis Apostolicæ ob id
quod eo valde efficacior redditur, cum ob mortem
Papæ extinguitur, & iterum eandem opinionem

tenet Decius in consil. 345. num. 2. part. 3. ubi infert
verbis generalibus & prægnantibus fideicommis-
sum remissum censeret, & si non accedente iura-
mento res admodum dubia, ut ipse inquit, videat-
ur: & loquitur de fideicommissio iam purificato. &
mouetur ea ratione, quod in genere comprehen-
datur, & de eo videatur in genere cogitatum. Ean-
dem conclusionem sequitur Bertran. in consil. 88.
num. 4. volum. 2. & loquitur in beneficio diuiden-
darum actionum: sed ibi erant quam plurima ver-
ba. Iterum eandem conclusionem firmat Bertran.
in consil. 181. num. 5. eodem volum. 2. ubi etiam præsup-
ponit quod in quietatione, de qua ibi, essent verba
satis prægnantia. Iterum eandem conclusionem
firmauit Bertran. in consil. 284. num. 8. & 9. volum. 3.
& iterum Bertran. in consil. 103. volum. secundo. & Curt.
iunior in consil. 49. numero decimo quinto. Præterea
hanc conclusionem, quod iuramentum habeat vim
expressi, iterum firmat Berous in consil. 201. numero
5. volum. 1. & in consil. 177. numero 19. eodem volum. 1. &
Curt. senior, & Lancel. Decius communicatio colloquio,
in consil. 43. num. 13. & loquitur Berous in d. consil. 177. de
renunciatione. l. de hys. ff. de transactio. prout dixit etiam
Imola in d. c. cum contingat. colum. penult. versu. & cir-
ca quintam, extra de iure iuran. & Cardin. Alb. in d. l. de
his, numero secundo, ff. de transactio. & Ioan. Lopez. in
rub. extra de donatio. inter virum & vxor. numero deci-
mo quinto, & rursus in c. per vestras. §. 12. num. 23. extra
eod. tit. & ibidem num. 22. loquitur de illa exceptio-
ne, ut non possit conueniri, nisi in quantum facere
potest. Hanc eandem conclusionem, quod iura-
mentum habeat vim expressi, tenet idem Cephal.
in consil. 94. num. 7. vol. 1.

Contrariam vero opinionem, quod imo iura-
mentum non habeat vim expressi, tenuit Bar. in d.
l. sed & si quis. §. questum. in ff. si quis cautio. & ibi tra-
dit Bald. colum. fin. & Ang. in colum. fin. & Alex. in consil.
28. colum. fina. volum. 1. & in consil. 31. colum. 2. volum. 2.
& Ioan. Andr. in cap. 1. colum. fina. extra commoda. &
Abb. colum. fin. & ibidem Anton. à Butrio, & Petr. de An-
char. & Bal. in cap. 1. de controuers. apud pares termin. &
Socin in consil. 70. colum. fina. volum. 3. & in consil. 103. col.
2. in eodem volum. 3. & Ias. in d. §. questum. colum. fina.
& ponit idem Ias. in consil. 173. colum. penult. & sequen. vo-
lum. 2. & iterum Ias. ex mente Bal. ibidem voluit in l. si
procurator, colum. prima, in secunda, ampliatione ff. de
condictio. indeb. & clare loquens voluit Curt. senior in
consilio septuagesimo sexto, colum. 7. & Grat. in consil. 15.
colum. secunda, volum. primo, & Thom. Grammat. in de-
cisio. 57. num. 27. & Ruin. in consilio sexto, numero octa-
uo, volum. secundo, qui asserit hanc esse communem opi-
nionem.

Subditamen Anton. Gabriel. in loco supra re-
lato, num. 3. has contrarias opiniones ita concordari
posse: Aut enim, inquit ipse, consensus deficit in
dispositione, unde est ut dispositio generalis non
operetur: & tunc etiam quod iuramentum accedat,
operari non poterit, ut declarat Salycet. in l. prima,
C. commod. & sequitur Alexan. in d. consil. vigesimo octa-
uo, colum. fina. volum. 1. & in consil. 31. colum. penult. vo-
lum. 2. & idem voluit Ioan. Andr. & Abb. in cap. 1. extra
commoda. ubi tradit etiam Butrius, & Petr. de Anchar.
& Alexan. in l. 1. §. si quis ita, colum. 3. ff. de verbo oblig. &
in consil. 94. colum. fina. volum. 4. & Paris. in consil. 20.
colum. fin. vol. 1. & in consil. 90. col. 5. eod. vol. & in consil. 12.
col. 11. vol. 2. & in consil. 49. col. 6. & sequen. volum. 3. &
Grat.

Gras in consil. 64. col. fin. vol. 2. & Ruin. in consil. 6. col. fin. vol. 2. & Berous decis. 3. num. 7. & 8. vol. 1. Secus vero si consensus non deficiat: nam tunc iuramentum supplet, ut habeat vim specialis expressionis, & ita procedat prima opinio, ut dixit Bauer. in tract. de iur. iuramen. col. 2. & sequen. & videas omnino Bertra. declarantem in consilio 28. colum. secunda. & sequent. & in consilio 63. col. fin. volum. primo, in nouis. & in consilio 203. eodem volum. & in consilio septimo, colum. secundo, & in consil. 68. col. pen. volum. secundo, & in consilio 74. col. 4. & seq.

Primam conclusionem limitat Antonius Gabriel. in loco supra relato, nu. 5. ubicunque factum ignoratur: nam tunc ex quo iuramentum ad ignorantiam non trahitur, merito specialis expressionis vim non habet, ut dixit Maria. Soc. iuni. in consil. 129. col. fin. vol. 1. & Paris. in consil. 12. num. 90. vol. 2. nam tunc vim casus expressi habere non potest, nec supplere defectum voluntatis & consensus, ut dixit Decius in consil. 150. in fi. & in consil. 351. in fin. & in consil. 324. in fin. Præterea, quod iuramentum non suppleat ignorantiam facti, tenet Pau. Cast. in consil. 70. viso, col. fi. vers. quarto loco. & Soci. in d. consil. 214. col. 7. vers. postremo, volum. 2. & in consil. 103. col. 2. & 3. vol. 3. Et rursus idem Paris. in consil. 20. num. 120. cum sequentibus. vol. primo. & in primis firmando, quod iuramentum casus expressi vim habeat respondet, quod illud, quod dicitur, quod stante iuramento error allegari non potest, seu ignorantia, ut inquit Bal. in l. prima, Cod. commoda. & gloss. penult. in capit. ex rescripto, extra de iure iurand. & tradit Alex. in consil. decimo septimo, ponderatis, volum. secundo, & Decius in consilio 345. visis, numero quarto, resoluitur ex iis, quæ dixit Pau. Cast. in dicto consilio 70. dum vult, ut procedat, quando est error & ignorantia facti, quia ea allegari & probari potest, cum iuramento non suppleatur, nec in eis casus expressi vim habeat, nec voluntatis defectum suppleat, vel consensus, ut clare patet ex iis, quæ supra deduximus, & ad hoc facit illud, quod dixit Salycet. in l. prima, Cod. commoda, quem refert & sequitur Alexan. ibi in additione ad Baldum dicentem, iuramentum habere vim specialis expressionis in eo, in quo consentitur, non autem in aliis, per tex. in d. l. final. Cod. de non numerata pecun. & voluit Angel. in l. senium, Cod. qui testamen. facere poss. & Decius in dicto consilio 374. in fin. & comprobatur Socinus in dicto consilio 214. colum. sexta, & septima, versiculo postremo, volumine secundo. Et idem voluit iterum Paris. in consilio septuagesimo secundo, numero decimo octavo, eodem volumine primo, ubi vult iuramentum non firmare donationem quotitativæ factam à patre iuramento vallatam, quin per supervenientiam filiorum ipso iure reuocetur, sed de hoc loco suo latius dicitur.

Secundo loco limitatur, ubi factum aliunde pendet, & ignoratur: nam tunc non habet vim specialis consensus, nec trahitur ad ignorantiam, d. l. fin. C. de non numerat. pecun. & ibi notatur, & in c. veniens, & in capitu. quemadmodum, extra de iure iurand. & late tradit Lauren. Calca. in dicto consilio decimo septimo, col. fin. & in consil. 25. col. 7. & alibi, cuius consilium subscripserunt Barba. his, & Iacob. de Puteo, & Hiero. de Tort. & Angel. de Vbald.

Tertio limitatur ut dixit Tiraquel. in tract. de legibus cornubia. in tit. seu verbo, expres. glos. quinta. num. 50. quando illud, quod generale est, non valet ob

presumptionem defectus consensus: nam eo casu non subsistit, etiam si iuramentum interueniat, & sic vim expressi non habet, ut dixit Bal. & sequutus est Salycet. in d. l. prima, C. commoda. & dixit iterum Tiraq. in eadem gl. quinta. num. 148. Ratio autem est, quia iuramentum consensum non supplet, ut infra suo loco latius dicitur.

Quarto limitatur, ut inquit idem Tiraq. eodem in loco, nume. 154. quando expressum aliquid pro forma requiritur: in eo enim casu iuramentum vim expressi non habet, ut dixit Barba. in consil. quinquagesimo quinto, col. penult. volum. secundo. & Stephan. Bertran. in consilio vigesimo octavo, ad maiorem, volumine primo, per ea, quæ voluit Nicol. de Neapo. post Cynum, Riccard. Malum. Iacob. Butriga. Rayne. de Forluvio in l. legitimos. ff. de legit. tutor. Nam cum glo. ibi quatuor enumerasset, quæ tutor facere tenetur, antequam administrare incipiat, & inter cetera quod iuret vilia facere, & inutilia prætermittere, per tex. in §. fi. in Authen. ut hi, qui oblig. addunt etiam quintum, ut voluit quoque Bartol. quod expresse promittat pupilli defensionem suscipere, per tex. in l. fi. §. omnem. C. de administratio. tuto. Quasi satis non sit in genere iurasse, nisi & illud expresse in specie interueniat, quasi pro forma. §. ille omne id exigat, de quo tamen dicto Bartol. inquit Tiraquel. eodem in loco supra scripsisse, numero nonagesimo tertio, in secunda limit. & sequent. & subdit Tiraquel. de hoc dixisse in leg. si vnam, in principio, numero 139. versicu. sed quoniam, & iterum, numero 155. sicut & eius. Cod. de reuocand. donatio. Quo autem ad illud quod de forma dictum est, refert se ad ea quæ dixit supra eodem in loco, numero nonagesimo septimo, limita igitur quarto, & sequent. & iterum numero 139. & ex hoc & dicit etiam infra, numero sequen. & iterum num. 181. & ideo cum forma & seq.

Quinto limitatur, ubicunque esset defectus substantiæ consensus, ut dixit Nicol. Boerius in consilio 28. numero vigesimo primo, & rursus idem Boer. in consil. 38. num. 7.

Sexto limitat, ut iuramentum non suppleat defectum alterius, ut dixit Guiliel. Benedict. in dicto capit. Raynurius, versic. duas habens filias, nume. 295. extra de testamen. dum inquit, memoriæ mandandum esse, quod licet iuramentum suppleat consensum specificum ipsius iurantis, non tamen supplet consensum alterius, qui fortasse actui consentire deberet, ut patet in donatione aduentitiorum filii, ut voluit gl. & Salycet. in l. final. §. filius, Cod. de bon. quæ libe. & idem putare inquit in casu, l. si curatorem. C. de in integ. restit. mino.

Septimo limitatur in legitima, ut dixit Tiraquel. in loco prædicto, numero 155. ut in casu l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamen. in quo requiritur specialis & expressa renunciatio, ad hoc ut legitime renunciatum intelligatur, iuramentum non sufficiat, cum pro forma (ut supra diximus) huiusmodi renunciatio exigatur, prout in eo casu voluit Ludouic. Rom. cuius Barba. in dicta l. si quando. §. & generaliter, mentionem non facit, in l. qui superstitis, in tertia limitatione. ff. de acquirenda hereditat. & Franc. Aret. in d. l. prima, §. si quis ita, col. 5. ff. de verb. oblig. & antea voluit Bal. in rubr. ff. de iure iurand. colum. penult. versic. sed ius canonicum. Licet in hoc postremo casu contrarium voluerit idem Barba. sibi contrarius in consilio vigesimo quinto, scribitur sapienter, colum.

S Y M M A R I A.

- 1 *Vsuras soluere iurans, an soluere vi iuramenti cogi possit.*
- 2 *Vsuras non denunciare iurans, an iure Canonico teneatur, licet absolutionem petere possit.*
- 3 *Periurus ius suum non amittit.*
- 4 *Iuramentum appositum in contractu usurario, an valeat.*
- 5 *Absolutionem à iuramento haeres petere non tenetur, quando petenda sit.*
- 6 *Vsuræ, an tam de iure civili, quam canonico prohibita sint.*
- 7 *Iuramento quando quis absolui possit & citari, an debeat pars in absolutione à iuramento. numero 9. & 10.*
- 8 *Mores contra bonos dicitur illud, quod inducit peccatum.*

colum. octava, volumine primo, post Roma. pariter sibi contrarium in d. l. prima, §. si quis ita. Vbi etiam post eum Barba. colum. decima tertia, & Ias. in leg. si quis maior. C. de transactio. Et ait Tiraquel. dixisse in leg. si vnquam, in princip. numero 139. Idem, quod iuramentum habeat vim expressi in legitima, voluit Guiliel. Benedic. in dicto capitu. Rainutius, & in loco supra relato. numero 294. loquendo in terminis renunciationis legitime. Et ideo Barba. in dicto consilio quinquagesimo quinto, infert ad casum dicti capitu. Rainutius, & ad legem, si quando, quod non sufficiat generalis renuntiatio iurata, & Ias. in consilio ducentesimo septimo. numero tertio, volumine secundo. & vult, vt legitime renunciatum intelligatur, & iterum Ias. in l. certum, numero quarto, ff. si certum petat. & iterum in l. si conuenerit, numero 15. ff. de iurisd. om. iud.

Octauo limitatur, vbi consensus non interuenit saltem in genere: nam in eo casu iuramentum non supplet. Nam id esset supplere non consensum specificum, sed integrum consensum, quod sane fieri non potest, vt dixit Barba. in dicto consilio quinquagesimo quinto, colum. penult. volum. secundo. Vbi ponit exemplum, quando quis transigendo iuri sibi ex testamento competenti non vis verbis testamenti renunciaret, vel l. de his, ff. de transactio. Nam in hoc casu cum consensus omnino deficiat, ex quo quis non dicitur consentire iis, quæ non vidit, nec cogitauit: ideo tale iuramentum nihil operatur, de quo tamen inquit se dicturum latius infra eodem, in versiculo si absque filis moretur, in materia fideicommissaria substitutionis, & tradit Imola in c. 1. extra de commoda. & Guiliel. Benedic. in loco predicto.

Stantibus predictis iuferebat Barth. Soc. senior in consi. 70. n. 1. vol. 3. ad quoddam depositum pro euictione bonorum factum verbis satis amplis, videlicet de defendendo nepotem ab omni lite, quæ moueretur de securis noningentis depositis vel eorum occasione pro dependentibus, & connexis, & ipsum indemnem conseruare, prout latius ex eo instrumento apparebat, & ideo vt in omnem casum in quo occasione depositi lis vlla moueretur, teneretur dicendum videbatur, & maxime stante (vt ipse inquit) iuramento: Attamen Socinus eo in loco tenuit contrarium: & ratio est, quia illud depositum ad culpam deponentis restrictum, & ideo depositarius non tenetur, vt ibi latius per eum. Respondendo autem iis, quæ de iuramento dixit, inquit (vt supra dicebamus) quod quando generalis oratio non includit causam, de qua agitur, iuramentum nihil operatur, vt concludunt Bart. Ang. & alii in d. l. sed & si quis, §. questum. ff. si quis cautio. & Ioan. And. & alij in cap. primo, extra de commoda. & Bald. in c. primo, in tit. de contro. apud pares curia termin. & Imo. in d. capit. cum contingat, extra de iureiuran. & Alexan. in l. 1. §. si quis ita, ff. de verborum obligat. & alia ibi per eum de indemnitate.

C A P. CXXV.

A R G V M E N T V M.

De effectu iuramenti, quod quis vsuras soluere iurauit.

Efficaciter præterea iuramentum, vt is qui vsuras soluere iurauerit, ad eas solvendas iure canonico teneatur, & si absolutionem petere possit, vt inquit Alberic. de Rosate in l. ad hoc, numero quarto, C. de vsur. per tex. in l. debitores, ff. de iureiuran. Et ideo Bal. in c. ad nostram, quærit, quid dicendum sit, si quis fortasse iurauerit vsuras non denunciare, & deinde denunciet, & sic in periurium incurrat, an ille qui vsuras accepit officio iudicis, ad eas restituendas compelli possit? & respondet compelli posse, propterea quod hæc est potius quædam inquisitio quam denunciatio, & ideo quis ius suum amittere non debet ob id quod periurus sit, vt notatur in l. alias, ff. de iureiur. & nos infra de eo qui contrafaciendo iuramento ius suum amittit, latius dicemus. Hinc præterea sumpta occasione quærit etiam Bald. in auth. ad hac, nu. 4. C. de vsur. an iuramentum in contractu usurario appositum subsistat? & gl. ibi dicebat non subsistere. At Canonistæ contrariæ opinionis sunt, & volunt seruari debere, nisi Pontificali auctoritate relaxetur. & de Pontificali auctoritate ideo dicere, quia causæ cognitio necessaria est, quamquam summarie procedatur. c. 1. extra de vsur. Id autem verum esse arbitrantur, si ille qui iurauit viuat, eo autem mortuo ius hæredem absolutione à iuramento petere non oportere, cum iuramentum morte iurantis extinguatur, vt notat Innoc. in c. veritatis, extra de iureiuran. de quo infra latius suo loco dicemus. Vnde subdit ibi Bald. quod si quispiam sui interesse causa contractum usurarium esse dicat argumento l. si cui. C. de non nume. pecun. id sane facere poterit, nec dicetur periurus: Et ideo dixit Salycet. in l. si maior, la seconda, numero sexto. Cod. de transactio. quod vsuras soluere iurans, non tenetur preces porrigere ad obtinendum iudicem delegatum in causa usuraria, antequam absolui à iuramento petat, vel antequam absolutionem impetret alioquin in periurium incideret, & idem dicit ibidem Saly. de eo, qui in compromisso iurauit, quod prius absolutionem à iuramento petere possit, & deinde de nullitate contractus dicere, vel laudi iniquitate. Et id diligenter notandum arbitratur, propterea quod quotidie in facto contingit. Præterea hanc conclusionem, quod talis iurans vsuras soluere, eas omnino soluere teneatur, voluit Igne. in auth. ex causa, numero 104. C. de liber. prater. per ea quæ notantur in dicto capitu. debitores, & in capitulo, cum contingat, extra de iureiurando. & ita inquit non violari iuramen-

iuramentum. Dicunt tamen facta tali solutione, ei qui soluit repetitionem competere tanquam indebite soluerit, quicquid soluit. Vnde est, ut illud iusiurandum contractum non conualidet, cum data restitutione eius effectus annulletur: & si quatenus pertinet ad ipsum iuramentum minor ad observandum & adimplendum iusiurandum compelli possit. Confirmare videtur hanc conclusionem Paul. Castren. in dicta auth. ad hac. nume. 3. versicul. tertio, & ultimo, C. de usur. querens ultimo loco. vnde fit, quod cum clarum & manifestum sit, ut usuras non tantum iure diuino, sed etiam canonico prohibitas esse, id limiteretur, ut est tex. in cap. quia in omnibus, & in capit. super, extra de usur. & in cap. quoniam multi. quadragesima septima distinctio. & Diuus Thom. in secunda secunda quest. septuagesima sexta, alias 77. Iure enim civili usura antiquitus usque ad quendam modum permixta fuerunt, id quod de iure quoque Authenticorum locum habuit, ante tamen quam Authent. de ecclesia. ritu. emanaret, quæ fuit ex ultimis, quas Iustinianus edidit, & an ex hodie saltem prohibita sint, & ex consequenti etiam iure civili, cum illa Authent. mandet, & præcipiat, ut illa quatuor concilia, quæ in Græcia facta fuerunt obseruentur, quibus tota fides Christiana consistit, & gl. prohibitas esse arbitratur ea ratione, quod in concilio Niceno, quod fuit primum, usura prohibetur. Ergo quod illa Auth. prohibita fuerint dicendum est, argumento l. asse toto. ff. de hered. instit. De hoc argumento tractatur in l. prima, C. de summa Trinita. & fide cathol. & loquitur gloss. quam sequuntur Doct. Verum glo. in d. authen. ad hac. alias deducit rationes & non valere inquit iuramentum de usuris præstandis, cuius contrarium voluerunt Canonistæ: & mouentur ex eo quod potest seruari sine interitu salutis æternæ, & ideo nisi ab episcopo remittatur seruandum esse & usuras præstandas, & deinde repetendas, dict. cap. debitores extra de usur. Eandem Canonistarum opinionem iterum sequitur Castren. in l. secunda. numero vndecimo. ff. de condi. sine causa, pariter vult, ut ille qui usuras soluere iureiurando promittit, tale iuramentum exequi debeat, licet deinde usuras solutas repetere non prohibeatur, ob id quod executio indebite facta videatur, & id est illud quod voluit Barto. in l. prima, in principio. ff. quod vi. aut clam. & in leg. Iulianus. ff. de condition. indebiti.

Subdit tamen ibidem Castren. Florentiæ animaduertisse executione facta ueniam eam retractare audere, & ideo inquit de hoc ibidem Costre. non leuiter admirari. Hanc præterea Canonistarum opinionem sequitur August. Berous in c. 1. nu. 188. extra de iudic. dum pariter inquit, usuras soluere promittentem illas contra naturam usurarum soluere cogi posse & si de iure diuino & canonico nec solui, nec exigi debent, c. cum tu, extra de usur. Et ideo infert iuramentum eam naturam habere, ut omnino & semper seruandum sit, ubi sine interitu salutis æternæ seruari potest, etiam non inspecta natura & qualitate actus, cui accedit, c. licet mulieres, de iureiur. in 6. & c. cum contingat, & capit. si vero, extra de iureiur. Ad hoc tamen animaduertendum est, eorum causa quæ supra dicta sunt, & infra dicuntur: nam hæc conclusio pluribus aliis repugnare videtur, & primum quod iuramentum non addit obligationem. Secundo quod regulatur secundum na-

turam actus, in quo apponitur. Tertio, quod non valet contra bonos mores. Quarto, quod non valet actum, cui iura repugnant. Quinto, ut valet actum ipso iure nullum, & aliis quam plurimis regulis supra firmatis, & infra firmandis. Hanc nihilominus opinionem Canonistarum sequendo Imola in cap. ex administrationis, numero tertio, extra de iureiurand. inquit, prædictum iuramentum valere & ad soluendas usuras compellere & arctare. Et idem voluit Abbas in secunda quest. num. 11. inquit, iuramentum de soluendis usuris in altero extremorum prohibitum esse, scilicet in recipiente, non autem in promittente, & ideo illum qui promittit, illud omnino seruare debere, diuini nominis causa: nam (ut supra late ostendimus) tam ex antiquis quam ex nostris Deo iuratur: subdit tamen eum, qui iurauit absolutionem petere posse. d. c. 1. extra de iureiurand. & voluit Bald. in l. non dubium. C. de legib. & in l. final. C. de non numer. pecun. & in l. pactum quod dotali. C. de collatio. & in l. Scius & Augerius. ff. ad legem Falcid. & tradit Feder. de Senis in cons. 245. alias 4. Hanc præterea opinionem, quod iuramentum obliget ad solutionem usurarum, sequitur Anto. à Leutis in consilio 18. num. 15. in secundo volum. cons. crimin. diuers. & tradit ibi de pœna adiecta pecuniarum quantitati: quæ in fraudem usurarum adiecta dicitur, ut est communis opinio Docto. ut etiam in non solito forerari pœna adiecta in fraudem usurarum videatur, per tex. expressum in l. Iulianus. §. idem Pomponius. ff. de actio. empt. & per eum tex. inquit Saly. in l. cum allegas. col. quinta. C. de usur. mirari plurimum Doct. tam civilis, quam canonici iuris, quod ita in hac conclusione inter se discrepent. Et subdit id fortasse ideo accidere, quod non plene examinent vel discutiant. & hoc dictum refert & sequitur Anania in c. fin. in 10. caute. in vers. ultimo extra materiam istam, extra de usur. & Anto. à Prato veteri in cons. incipiente paucis utar, quod est insertum in quarto volum. consil. Alexan. & est 49. col. 5. ubi expresse asserit, hanc esse veriorum & magis communem opinionem, & ita in practica seruandum esse, ut etiam idem pariter affirmat Inno. in c. dilecti, extra de arbitr. Et hoc idem dixit Alexan. in l. stipulatio ista, §. alteri. ff. de verborum obligat. & in consil. 98. viso instrumento, volum. quarto, qui pluribus confirmat & ampliat ea, quæ dicta sunt in dicto consil. quadragesimo nono, & si ubi pœna facta ad executionem obligationis dictæ summæ in fraudem usurarum adiecta non videatur, ut est in pacto pignorum præsentationis. ut dixit Iacob. Butriga. & sequutus est Bal. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si certum petat. & Butri. in capit. suam, extra de penis, qui refert ita sentire Specul. in titu. de obligat. & solutio. §. primo. versic. ad primam istam opinionem. Et his non obstantibus concludit huiusmodi pœnam vi iuramenti deberi ipse Antonius in dicto consilio decimo octauo, numero decimo quinto. Et id etiam, quod aliquin talis pœna exigi non posset, uti in fraudem usurarum adiecta. & id vulgato capit. debitores, extra de iureiur. Ratio autem est, quia huiusmodi iuramentum (ut supra diximus) sine dispendio salutis æternæ, & maxime ipsius iurantis seruari potest, ut est text. in dicto cap. cum contingat. de quo sæpe mentionem fecimus. Ex parte enim, ut ipsemet inquit, usuras soluentis peccatum non infertur, quando ob aliquam necessitatem, aliudve honestum commodum accideret, illam pecuniam etiam sub usuris habere non

solum opus esset, sed etiam nisi fieret ei maximum damnum vel praiudicium afferret, vtpote si in aliqua sua necessitate aliter habere non posset: in eo enim casu sub vsuris recipere & ad illas soluendas obligari, nec peccatum, nec turpitudinem inducit absolute, cum ob aliquam necessitatem vel aliud honestum incommodum, vt ea pecunia indigeat, accidere possit: & aliter nisi vsuras promittat, eam habere non possit: tunc enim sub vsuris recipere & se ad eas soluendum obligare peccatum non producit, nec turpitudinem affert, prout etiam vult & declarat (vt ipse ait) Diuus Thomas *secunda secunda quaest. 78. in primo artic. & tradit Diuus Anton. Archiep. Florenti. in 2. part. sua summa, in 1. tit. cap. 9. vers. vltimo incipiente, sed nunquid licet ex parte accipientis vsuras huiusmodi iuramentum sit turpitudine & peccatum contra prohibitionem noui & veteris testamenti.* & ita loquitur tex. in d. c. super eo, cum aliis in contrarium adductis, vt clare dixit Abbas in dicto c. 1. in tertio notab. extra de iureiuran. Et clarius Corne. qui satis luculenter discussit intellectum dicti cap. *non est obligatorium, de regul. iur. in sexto. in cons. 294. egregie & seriose, volum. 4.* Et illud idem confirmando sequitur praedictus Anton. à Leutis, & vult iuramentum valere. Item hanc eandem conclusionem, quod iuramentum ad vsuras soluendas compellat, tenet Anton. Rondanellus in cons. vigesimo primo, numero 19. & 20. volum. secundo cons. crimin. diuers. & eandem conclusionem firmat Menoch. in cons. vigesimo quarto, numero 26. volum. primo. vbi pariter vult, iurantem ab-

7 solutionem à iuramento petere debere, † & in eo iudicium partem aduersam citare debere, & eandem opinionem sequitur Roma. in consil. 466. numero 4. Et ideo inquit, in commodum iurantem, vel sibi soluendas non recipere duo remedia esse introducta: quorum primum est, quod prohibeatur vsurario iuramentum recipienti, vt illas sibi à debitore oblatas non recipiat. capit. tuas dudum, extra de vsur. Secundo, quia is qui ita iurat ecclesiae formam talis iuramenti denunciare potest. Ecclesia autem eo comperto vsurarium ex suo officio, ad vsuras sibi solutas reddendas compellere potest, dicto capit. ad nostram, il secundo, extra de iureiuran. & notatur in capit. primo, satis plene, extra de iureiuran. Et idem Fely. in dicto capit. debitores, numero 8. extra de iureiuran. Quærit, si fortasse quis iurat seruare statutum de vsuris disponens, an tale iuramentum subsistat. & inquit nonnullos voluisse seruandum esse, per illud text. sed contrarium decidere Bald. in l. eos. §. super vsurarium. C. de vsur. propterea, quod plurimum refert, an iuramentum corroboret, Felin. in dicto cap. debitores, numero decimo quarto, extra de iureiuran. itidem querendo si fortasse quispiam iuret vsuras non recipere, eas iuramento non obstante recipere possit, inquit non posse: sed restitutionem pauperibus faciendam esse, vt ipsemet notat in summa, tit. de iureiuran. §. quæ censeantur, versiculo, quamuis soluam. dicit tamen contrarium dicere Bald. in l. secunda, versiculo quo ad nouam fol. 17. Nam licet iurans non possit recipere, potest tamen eius hæres, vbi debitum certum est. l. non ad ea. ff. de condit. & demonstr. & ideo alteri soluere illud non potest, quod alteri debere certum est. Nec etiam potest quis illud quod alienum est in eleemosynas erogare. cap. cum non punda. 1. questio. 1. Quinimo potius furti species dici

potest alienum alieni sine domini voluntate elargiri. Illud tamen hoc loco quæri potest, apud quæ vsuræ predictæ interim stare possint. Vnde videtur in hoc casu fortasse dici posse, tales vsuras apud episcopum esse debere, *argumento eorum, quæ notantur in c. cum sit, extra de iudic.*

Contrariam tamen opinionem, quod imo iuramentum de soluendis vsuris non obliget, tenet Curt. iun. in l. creditori. num. 12. Cod. de pact. mouetur autem ex eo, quod sit contra bonos mores de iure canonico, & ideo obligatorium dici non debeat, d. c. non est obligatorium, de regul. iur. in sexto. Illud autem dicitur contra bonos mores, de iure † canonico, §. quod peccatum inducit vti est promissio vsurarum c. si vero, vbi notant communiter Doct. extra de iureiur. Et ideo non obstante iuramento, sicut datur repetitio, multo magis exceptionem dandam dicendum est. & si fortasse dicatur, subdit Curt. respondendum esse praedicto ca. debitores. respondendo inquit illum text. nullo modo intelligi posse, vbi aliquis promitteret expresse soluere cum iuramento, & sic quando à principio clare & expresse vsuras contineret: sed intelligendum esse si à principio est dubium, an contractus sit foeneratitius: nam in tali casu dubio illud magis consilium eligendum est, vt prius soluat, & deinde probando contractum esse foeneratitium vsuras solutas repetat. & hunc intellectum ad illum tex. sequitur ibi Card. Floren. & Butrius & tradit ibi Felin. in 3. colum. & hunc intellectum tenuit etiam Barbat. in leg. cum acutissimi, col. 53. C. de fideicommiss. & hanc conclusionem sequitur in cons. 4. col. 3. in prin. vol. 4. & Alexan. in consil. 49. num. 17. volum. 4. Et tradit Bald. in vol. statuto. exclud. famis. in verbo, iuramentum, num. 18. vbi pariter distinguit inter eum qui dat, & eum qui recipit. Præterea Card. Zobarel. in clemen. vnica, num. 1. de vsur. dixit quinto loco notandum esse, quod iuramentum fauens vsuris, non obligat, prout inquit ibi gloss. sed potius dici periurium, vt habetur in cap. 1. de iureiura. lib. 6. & dixit etiam Matth. quod cum vergat in periculum salutis æternæ, ei etiam propria auctoritate contraueniri posse, per ea quæ notat Innoc. in c. venerabilem, extra de electio. & hanc conclusionem sequitur etiam iterum Alexan. in consil. 49. num. 17. vol. 4. & Barbat. in c. cum accessissent, num. 141. extra de constitutio. & Gratus in consil. 11. num. 34. volum. 2. qui vult iuramentum esse nullum, & non obligare, & ex eo potissimum mouetur, quod vsuræ sint omni iure prohibitæ & leges resistant, & ideo promissio ipsarum sit ipso iure nulla, clemen. 1. de vsur. & faciunt ea, quæ notantur in l. non dubium. C. de legib. & in l. cum lex. ff. de fideiuss. Et ideo subdit ibidem Gratus, iuramentum in tali casu nihil operari.

Imola autem in c. administrationis, num. 3. extra de iureiuran. tenendo primam opinionem, quod iuramentum subsistat, & ad soluendas vsuras promissorem iurantem cogat, in fine gl. ita distinguendo declarat: Interdum debitor simpliciter vsuras soluere iureiurando promittit: interdum vero iurat soluere, & non repetere. Circa primum dicit vnum remedium esse, quod soluat & deinde repetat, & tunc absolutio necessaria non erit. dict. c. debitores, extra de iureiuran. Nam ita agendo seruauit iuramentum & deinde eius intentio non soluendi locum habebit ex quo suum consequetur: cum iurauerit soluere,

re, non autem non repetere, & ideo repetere poterit iuramento non repugnante. Secundum vero remedium est, ut antequam soluat, petat à iudice, ut eurer iuramentum sibi remitti: nam hoc petere potest, ut est tex. in d. c. ex administrationis. tum etiam quia licet solvere iurauerit, non tamen absolutionem non petere iuravit, ergo ab huiusmodi absolutionis petitione non excluditur, ut patet iuribus supra deductis: & casu quo creditor in ipsa iuramenti relaxatione contumax sit, poterit episcopus illud relaxare, cum possit etiā absolvere à iuramento illicite præstito. *c. si vero, extra de iureiuran. & faciunt ea, quæ notantur in d. c. ad aures, extra quod met. cau. & id firmat etiam Ioan. And. in addit. ad specul. in rub. de iureiuran. in fi. & facit etiam illud, quod dicitur in c. debitores, extra de iureiuran.* Omittendum autem non est, non nullos ut refert Butri. in d. clem. ex administrationis. Episcopum prius relaxare vel absolvere à iuramento quam pars sit contumax in relaxatione vel absolutione facienda: licet ipse in hoc contrarium teneat, propterea quod (ut ipse inquit) duplex est via, & quælibet æquæ principalis: una est qua petitur ab episcopo ut cogat creditorem ad iuramentum sibi præstitum relaxandum de usuris soluendis, de qua via tractatur in d. clem. ex administrationis. Alia vero via est, ut absolutio à iuramento ab episcopo principaliter petatur tanquam illicite præstito, & id quod habetur in d. c. si vero, extra de iureiur. & in d. cap. ad aures, extra quod met. cau. & in cap. j. & 2. 16. q. 6. intelligitur parte ad contradicendum citata. l. de unoquoque. ff. de re iudic. & in c. inter quatuor, extra de maior. & obed. & notat Ioan. And. in additio. ad specul. in rub. de iureiuran. ubi expresse voluit citatione opus esse. Subdit tamen Imola. in d. clem. ex administrationis. tutius esse in agendo & practicando servare formam dictæ decretalis, ut scilicet petatur à iudice, ut cogat creditorem iuramentum relaxare, & si deinde contumax sit, iudex absolvat. Aliud vero, ut inquit Butrius, remedium est, quod debitor si conveniatur excipere contra agentem ut desistat ab exactione, ex quo sibi competit repetitio si solvat ac etiam quia petere potest ut ipse creditor sibi iuramentum relaxet: Quod sane tunc à iudice petit, si talem exceptionem opponere potest, prout habetur in simili, in l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiuran. ubi etiam per viam exceptionis integrum restitutio opponitur. & in l. nec non. §. exemplo. ff. ex quib. caus. maio. Et facit etiam illud, quod notatur in l. Papinianus. §. si filius. de inoff. testam. ubi etiam interdum per viam exceptionis proponitur inofficiosum testamentum. Potest præterea Iudex, ut inquit Butrius, ex suo officio, ex quo videt creditorem paratum ad exactionem, & sic ad committendum peccatum, eum ut desistat à petitione compellere, ut notatur in cap. ex literis, extra de sponsal. in c. hoc videtur. 22. q. 5. & in d. c. tuas, extra de usur. Subdit tamen Butrius id fortasse verum non esse, ex quo iudex nemine petente ad priuatam utilitatem se intromittere non debet: & præsertim, quando partialiter subveniri potest, ut habetur in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto, & in c. innotuit. in fi. extra de elect. & notavit Innoc. in d. c. ad nostram. il. 2. in fi. extra de iureiuran. Quod autem partialiter in re aliter prouisum sit, & remedium habeat, ex eo patet, quod debitor potest solvere, deinde repetere: & ideo se ex suo officio intromittere non

debet, nisi impetatur: secus vero si pars remedium non haberet, ut puta quia iurasset solvere, & non repetere: Nam in eo casu posset Butrii dictum procedere, & proprie loquitur tex. in d. c. tuas, si autem fortasse dicatur, licet iuraverit solvere & non repetere: habet tamen adhuc aliquod remedium, quia potest petere relaxari à iuramento, ut patet ex d. c. ex administrationis, de iureiuran. & sic videatur iudicem ex suo officio se intromittere non debere. Respondet huiusmodi remedium, quod possit petere relaxari iuramentum ex quadam æquitate potius quam rigore procedere, & ideo iudicis officium non excludit, quod etiam in æquitate fundatur, per ea quæ notat gl. in l. de pecoribus. C. ad l. Aquil. & Innoc. in c. ex transmissa, extra de prescriptio. Quod autem possit Iudex ex officio se intromittere, quando debitor iuravit solvere, & non repetere, satis probatur ex d. c. ad nostram, il. 2. Et ideo hoc expresse tenet Innoc. posset præterea debitor aliud remedium habere per viam denunciationis Evangelicæ: nam licet creditor usuras nondum receperit: peccare tamen videtur debitorem obligatum retinendo: & ideo potest per viam denunciationis, ut à peccato desistat, & ex consequenti quod obligationem relaxet, & hæc pertinent quo ad primum remedium. Circa vero secundum breuiter inquit Imola eodem in loco, illa remedia quæ dixit in præcedenti competere, tunc competere posse, cum solutio sequuta non est, etiam in hoc casu, cum eadē ratio sit: Immo multo magis dicendum esse iudicem ex suo officio se intromittere posse, ut notat Innoc. in d. c. ad nostram, il. 2. extra de iureiur. Immo inquit in hoc casu posse id quod factum est, iudici intimari, nihil petendo; ad hoc ut iudex facti notitiam habeat & possit ex officio possidere, & in hoc casu, ut inquit Butrius, monitionem præcedere opus non est, prout oporteret si procedatur per viam denunciationis Evangelicæ. Quid autem si iurasset debitor solvere & non petere, nec denunciare, nec querelam ullam proponere, nec absolutionem ullam petere, nec aliquo modo creditorem in ius vocare, an iuramenti executio impediri possit: Et in hoc casu subdit Imola in d. cap. ex administrationis Butrium voluisse huiusmodi iuramentum non tenere, nec impedire, quominus denunciare possit, per ea quæ habentur in c. quemadmodum, extra de iureiuran. Verum id ibi clare probari non videtur, & ideo inquit huiusmodi debitori amico aliquo opus esse, qui pro eo denunciaret, ut in simili dixit Innoc. in d. c. quemadmodum, ubi refert Ioan. And. super glo. fin. Vel fortasse dici poterit, ut ibidem attingit Ioan. And. eundem si proximi amore principaliter, ne remaneat in peccato, moueatur, denunciare possit: secus si principaliter ad denunciandum, ut ipse euitet usuras, vel illas recuperet moueatur: tunc enim etiam à denunciatione potius abstinere debet, ne iuramentum impugnare videatur. per ea quæ habentur in d. cap. quemadmodum. in fin. Potest tamen Iudex ex officio in hoc casu prouidere, ut haberetur in d. c. ad nostram. Posset præterea petere absolutionem ab hoc iuramento, quatenus iuravit absolutionem petere non posse, nec in ius vocare creditorem, in quo casu creditoris citatio necessaria non est, ne debitor iuramento contraveniat, ut dixit Ioan. And. in addit. ad spec. super rub. de iureiuran. cum autem ab illo iuramento absolutus fuerit, si

petere velit absolutionem à iuramento de soluen-
dis vsuris præstito, vel non repetendis, partem ci-
tare debet, siue ipsum creditorem, per ea quæ su-
pra dixit, & quæ notauit Ioan. And. in prædicta additio.
Addendum prædictis est illud, quod dixit Neuiza-
nus in consil. 21. nu. 15. referens dictum Bal. in cap. 1. col. 1.
extra de iureiuran. vbi voluit etiam Felyn. colu. 10. &
Barb. in l. cum acutissimi, col. 49. C. de fideicommi. & di-
cit ita respondisse legaro Bononiæ, quod licet ille
textus in vsuris locum habeat, aliter tamen esse in-
telligendum, quando expresse & explicitè quis iu-
rat soluere sortem & cætum pro vsuris: nam ex quo
tunc vitium exprimit in iuramento, dicitur vitium
ipsum in forma esse, & ideo tale iuramentum non
obligare, & ita limitat d. c. debitores. Et ideo etiam
tale iuramentum non procedere, si vsuræ in ipso
instrumento nominentur.

C A P. CXXVI.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum an validet contra-
ctum prodigi, filii familias aut adulti
sine auctoritate curatoris factum.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum, an validet contractum prodigi, cui sit
bonorum suorum administratio interdicta.
- 2 Iuramentum non obligat filiumfam. bona aduentitia
alienantem.
- 3 Iuramentum an validet contractum adulti celebra-
tum sine auctoritate curatoris.

Fuit etiam quatenus pertinet ad hanc materiam
iuramenti, apud antiquiores quæsitum, ¶ an
contractus prodigi eius iuramento confirmetur?
& quod confirmetur satis late habetur in decision.
Tholosana 498. Vbi cum quæreretur vtrum con-
tractus prodigi, cui fuit bonorum suorum admini-
stratio interdicta, iuramento firmaretur: ipsum o-
mnino confirmari decisum fuit, & ratio est, quia
æquiparatur pupillo pubertati proximo in acqui-
rendo, vt notatur in l. is cui. ff. de verb. oblig. qui cum ex
delicto obligetur, vt ibi notatur, & in ca. 1. & 2. extra
de delict. puero. Ergo & iuramento obligari dicendū
est: & id si sit sensus capax intelligendum est, & ali-
ud extrinsecus non accedat. & licet ei sit admini-
stratio interdicta, iuramentum interdictum intel-
ligitur: nec interdici quidem potest. Hanc præter-
ea conclusionem tenuerunt Anto. à Butrio & Ab-
bas Sicul. in c. cum contingat. extra de iureiuran. & 1-
mola car. 29. & 30. & Lud. Roman. & Franc. Arret. in d.
l. is cui. & iterum idem Abbas in sua disputatione, qua in-
cipit. stante statuto. & Bald. in l. pactum, in 7. quest. C. de
collatio.

Contrariam vero opinionem tenuerunt Iac. de
Arena, Bart. Bal. sibi contrarius, & Ang. in d. l. is cui,
& iterum Ang. in l. si quis pro eo. ff. de fide iuss. & Bal. in l.
1. in lectura, col. 4. C. de sacrosanct. eccles. & in l. 2. quest.
10. C. de rescinden. vendit. & in l. 1. ff. de curat. furio. & i-
terum Bart. & Bal. in l. qui habet. ff. de tutel. & Feder. de
Senis in consil. 31. & Ang. Arret. in §. item prodigus, Instit.
quib non est permis. facere testam. Et Bal. in d. l. pactum,
dixit, quod si prodigus cum curatore iurauit, tene-

at contractus, & procedit opinio Bart. Verum sub-
dit illa additio ad dictam decis. Tholosanam, opi-
nionem Butrii & aliorum esse tutiorem rationib.
& motiuis, quæ deducuntur ab iis, qui hanc opini-
onem sequuntur in d. c. cum contingat. & ab Abb. in d.
quest. Hanc præterea opinionem sequitur Steph.
Bertran in consil. 189. num. 3. vol. 3. vbi ait prodigi iura-
mentum non valere, nec ipsum obligare, vt inquit
voluisse Bart. Bal. Per. de Anch. Ang. & Pau. Castre.
in l. is, cui bonis. ff. de verb. oblig. & Feder. de Senis in d.
consil. 31. minori quindecim annis, & Bal. in d. l. colu. 4.
& in l. fin. §. filius autem. C. de bonis, quæ liber. & Iaco. de
Arena in d. l. qui habet, in princ. ff. de tutel. & Saly. in au-
then. sacramenta puberum. C. si aduers. vendi. & Alex. in
d. l. is, cui bonis. Rationem autem huius conclusionis
eam in dicto consilio affert Bertran. quod iuramē-
tum eum sanæ mentis representat, vt dixit Iaco. de
Arena in d. l. qui habet. ff. de tutel. Hanc conclusionē
extendit ibidem Bertran. ad filium familias, & vult
vt iuramentum non obliget ¶ filium familias bona
aduentitia alienantem, prout etiam voluerunt An-
ge. Saly. & Pau. Castr. in d. l. si. §. filius autem. vbi inquit
Castr. quod consulendo non recederet ab auctori-
tate Bal. & Ang. Et rursus hanc eandem conclusio-
nem tenuit Castren. in l. & heredi. §. filiusfamil. ff. de
pact. vbi etiam refert, quod cum in facto accidisset,
fuit à quamplurimis consultum, iuramentum non
subsistere: & se etiam pro hac parte consuluisse at-
testatur motus iuribus & rationibus, de quibus ibi,
& subdit quod quando iudex aliter pronunciaret,
iuramentum scilicet in præiudicium patris seruian-
dum non esse, male pronunciaret. Præterea, quod
iuramentum non confirmet contractum prodigi,
cui bonis interdictum est, tenuit etiam Curt. iun.
in consil. 53. nu. 5. vol. 1. prout voluit Bar. qui magis cō-
muniter recipitur in d. l. si quis cum aliter, in fin. ff. de
verborum obligat. Et hanc conclusionem extendit
etiam ad contractum adulti curatorem habentis,
¶ quando sine auctoritate curatoris celebratus
est ea ratione, quod talis adultus prodigo æquipa-
ratur, cui bonis interdictum est, vt clare dicit text.
in d. l. si curatorem habens. Et hæc inquit maxime pro-
cedere in impubere doli capace & pubertati pro-
ximo, & rursus idem Curt. iun. in consilio 152. num. 7.
vol. 2. & Alberi. in l. qui habet. num. 5. ff. de tutel. Et mo-
uetur ex eo quod in prodigo nulla sit voluntas &
ideo nullum sit iuramentum. Item hanc conclu-
sionem videtur tenere Bal. in consil. 259. num. 1. vol. 2.
& iterum Bal. in consil. 391. num. 2. cum sequ. volu. 5. vbi
declarat ipsius prodigi qualratem & tradit Tiraq.
in d. l. si vnquam, in præfatione. nu. 146. Item hanc ean-
dem conclusionem, quod iuramentum prodigi nō
obliget, tenet Vitalis Campanus in tract. de clausul.
in c. sed nunc restat videre, num. 38. pag. 779. vide Bal. in
l. rem maiores, num. 13. C. de rescin. vend. & inc. ex parte
num. 3. extra de consuet.

C A P. CXXVII.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum quem effectum ha-
beat circa donationem non insinu-
atam.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum, an suppleat insinuationem, & efficiat ut donatio excedens summam quingentorum solidorum non insinuata subsistat.
- 2 Insinuari donationes olim debebant, quae excedebant summam trecentorum solidorum.
- 3 Insinuatio, quando aucta usque ad summam quingentorum solidorum.
- 4 Summa quingentorum solidorum illius temporis, hodie conficit summam septingentorum scutatorum nostrorum.
- 5 Alienatio rei minoris, quomodo fieri debeat.

Non levis etiam est Doctorum altercatio, pro ut etiam aliae apparent in materia iuramenti, an ipsum $\dagger$ defectum insinuationis suppleat, & ideo donatio excedens summam quingentorum solidorum non insinuata subsistat. Et dubitationem facere videbatur, quod ut apparet ex l. sancimus, in prin. C. de donat. cautum erat, ut omnes donationes excedentes summam $\dagger$ trecentorum solidorum insinuatae omnino ad earum validitatem insinuari deberent: quae quidem summa deinde l. penul. §. fin. C. de donatio. usque ad summam quingentorum solidorum aucta $\dagger$ fuit: unde emanavit regula, ut quilibet donatio excedens summam quingentorum solidorum, $\dagger$ non insinuata non subsisteret: qui quidem quingenti solidi hodie conficiunt summam septingentorum scutatorum nostri temporis, ut communis Doctorum opinio interpretatur, ut inquit Bello. in consil. 74. num. 22. Imo Duenas in regula 224. limit. 19. in fin. dicit solidum hodie summam trium millium scutatorum excedere. Est igitur solidus genas nummi, & ponitur etiam pro aureo nummo: & solidi ideo dicuntur, quia iusto & integro pondere essent percussi, non dimidiati, aut trientales. Inquit enim Lampridius in Alexandro. vectigalia publica in id contraxit, ut qui decem anteos sub Heliogabalo praestiterant, tertiam partem aurei praestarent: tuncque primum semisses aureorum formati sunt, tum etiam cum ad tertiam partem auri vectigal decidisset tremisses, dicente Alexandro etiam quartarios futuros. Sed cum non potuisset per publicas necessitates, conflare eos iussit, & tremisses tantum solidosque formari. Ex his igitur Lampridii verbis facile intelligi potest, solidos primum dictos esse aureos nummos certi cuiusdam sui que ponderis, quasi integros. Et ideo dixit Didac. Couar. lib. 1. c. 11. varia resolut. solidum de quo fit mentio in C. Iustinia. paris ponderis esse cum eo nummo, qui eius aetate castellanus dicebatur, & is aureus solidus erat, ut tradit Budaeus lib. 5. de Asser. ubi inquit solidum, cuius meminit Iustinianus, sextam esse vnciae partem, & ideo nonaginta sex grana habebat, ut dixit Alcias lib. 11. c. 2. Et idem inquit I. fidorus lib. Etymologi. 16. c. 24. cum ait, solidum etiam dici sextulā apud Latinos, quod sexta sit vnciae pars ut satis probabiliter apparet ex l. quoties, C. de suscepto. & arcar. dum ibi dicitur, libram auri ex duodecim vnciis constare: & ex septuaginta duobus aureis solidis & ideo manifestum est solidum grana nonaginta sex habere, & vnciae sextam partem esse. Et Caelius Rodiginus lib. 10. lectio. antiqua, c. 2. inquit, in nostris literis solidos dici aureos consuevisse, velut integros, nec vlla ex parte diminutos eorum intermissione, qui semisses dicuntur, aut tremisses a

portione dimidia vel tertia: nam binarios intelligimus duplos, ternarios triplos, ac deinceps: sic & solidus noster argenteus primo duodenarius fuit, id est duodecim aestimabatur: mox cum temporibus demutata ratio est, assem & libellam pro re minutula usurparunt priores ex Cicerone & Plauto. unde ad assem reddere apud Plinium, Cecilium. Re deundo modo ad rem nostram stantibus praedictis inquit Docto. iuramentum huiusmodi insinuationem supplere. & quoniam in hac conclusione Doct. inter se plurimum discrepant, & ex infra dicendis clarius apparebit: Merito Iulius Clarus sententia. lib. 5. in quest. 18. inquit in hoc articulo plurimum inter se Doctores discrepasse, ita ut quatenam sit magis communis opinio, vix discerni possit. Nā Bal. in d. l. illud, nu. 9. C. de sacrosanct. eccles. voluit donationem non insinuatam iuramento non confirmari, & hanc conclusionem communem esse dixit Barbatia in consil. 16. col. 10. vol. 2. & in consil. 42. vol. 4. & inter consil. Curt. sen in consil. 66. in fin. Et idem dixit Calca. in consil. 19. in fin. Vbi etiam refert Prosdoci. idem attestantem in cap. cum contingat, extra de iure iuran. & Tiraquell. in l. si vnquam, in praefatio. numero 146. Praeterea quod iuramentum non suppleat insinuationem, tenuit etiam Ludou. Roma. in consil. 12. viso facto, cum aliis subscribentibus, consilio Curt. 68. praecedens consil. Barba. dum inquit hanc conclusionem communiter approbati, & mouentur argumento l. ius publicum. ff. de pact. & d. l. nemo. ff. de leg. 1. Praeterea hanc opinionem quod donatio in eo quod excedit summam quingentorum aureorum, iuramento non validetur, tenuit Bart. in l. si quis pro eo, in princip. in octauo articulo, ff. de fideiussor. dum inquit contractum nullum solemnitatis formalis defectu iuramento non confirmari & eum sequitur Bald. in l. illud, C. de sacrosanct. eccles. & Socin. senior in consilio 22. numero septimo. & 18. volum. 4. & in consil. 215. num. 3. volu. 2. dum vult ut vitietur a Florensis quingentis supra, licet firmare non videatur. Praeterea hanc opinionem quod iuramentum donationem non insinuatam non suppleat, tenuit iterum Bald. in l. illud. colum. 4. versic. quinto quarto. C. de sacrosanct. eccles. & Ange. in consil. 179. colum. fin. versic. sed incidenter, & in consil. 59. quia filio, in fin. & iterum Bald. in consil. 101. D. Antonia. in fin. volu. 3. & Imola, Roma. & Cuma. in l. Aquilius ff. de donatio. & Anto. de Canar. in tracta. insinuatio. questio. 63. & Barba. in consilio 16. col. 10. vol. 2. ubi dixit, hanc opinionem esse communem & idem inter consil. Curt. in consil. 67. in fin. & Cur. in consil. seq. & Castren. in consil. 9. visa quadam scriptura, col. 1. vol. 2. & in consil. 345. circa bona. colum. fin. vol. 1. & Ferrar. cautel. 33. & Crot. in d. l. nemo potest, col. 15. ff. de leg. 1. & Corne. in consil. 69. volum. 3. & Salycet. in l. penul. C. de donatio. & Alex. in Apostill. ad l. post mortem. ff. de adoptio. & eandem opinionem tenere videtur Barb. in consil. 52. col. 2. vol. 4. & in consil. 22. col. 2. eod. vol. & Soc. in consil. 69. col. 8. & in consil. 77. col. 11. volu. 1. & hanc opinionem, ut ait Gabriel. lib. 3. de donatio. conclusio. 1. dixit esse communem. Guald. caut. 10. in tit. de testamen. ordinau. & Bertran. in consil. 89. colum. 2. volu. 3. & in consil. 48. col. 3. vol. 1. & Brunus in consil. 111. col. 2. & Ange. Aret. in §. alia, Insti. de donatio. & si firmare non audeat. Idem hanc conclusionem sequutus est Paces Aquilianus Ioan. Anani. & Zechus Ferrariensis, ut dixit Porrius Imo, consil. 36. n. 26. & idem voluit gl. in c. §. item sacramenta, in tit. de pace Constan. & Guil. Cum. & Alber.

in d. l. illud, vers. fuit enim. & ibidem Bal. quest. 5. & Roma. & Angel. in d. l. sancimus, & Salyc. in d. l. penul. vers. & ultra queritur. & Federic. de Senis in consil. 281. in-
quiens, insinuationem tunc supplere, si cum iura-
mento eius defectui renunciatum sit, & voluit Cal-
de. in consil. an donans, in ti. de iureiur. & Bal. in consil. 113.
vol. 1. addendo Bar. in l. cum lex, ff. de fideiuss. & idem Bal.
in consil. 375. nume. 2. vol. 3. & idem Cast. existimavit in
consil. 90. n. 4. & 5. vol. 2. & rursus in consil. 95. vers. super-
est tertium, nu. 12. vol. 2. vbi asserit, 102. And. sententiam
illam approbare. & rursus in consil. 245. nu. 18. vers. vnum
omiserim. vol. 1. & Ang. in consil. 179. visis in fi. & idem re-
spondit Anto. Placen. cui plures ibi relati subscribunt, & in
additio. num. 3. vers. ego dico tribus modis probatur. & id-
dem iterum sentit Barto. in l. Modestinus, & in d. l. si quis
pro eo, nu. 2. 2. 4. 7. & 8. membro. & Ant. Cana. in tract. de
insinua. quest. 28. in 2. parte, & Soci. iun. in consil. 69. nu.
180. vers. quoniam primo posset tentari, non improbat,
& clarius in consil. 77. num. 59. vers. vel posito. vol. 1. & in
consil. 67. nu. 20. vol. 2. & Maria. Soci. in consil. 118. nu. 11. vol.
2. & Maria. Socin. iun. in consil. 8. nu. 10. & 13. vol. 4. & in
consil. 24. nu. 24. eod. vol. 4. & Rui. in l. nemo potest, de leg.
1. col. 15. & Cagno. in l. si quis obligatione, nu. 6. ff. de regu.
iur. & Probus in c. quantus, in additio. ad Ioan. Mona. de
pact. in 6. & Constan. Roger. in d. l. Modestinus. nu. 49. ff.
de donatio.

Contrariam vero opinionem, quod iuramentum
suppleat insinuationem, & ex consequenti quod
donatio non insinuata iuramento confirmetur,
tenuit Ioan. And. in additio. ad Spec. in tit. de instrum.
edit. §. porro. in apostil. fina. & hanc esse omnium fere
Canonistarum communem opinionem, dixit Cor-
ne. in consil. 221. vol. 1. & consil. 186. vol. 2. quem refert Ru-
beus Alexandr. in consil. 59. num. 2. & Paris. in consil. 33. n.
45. & vol. 3. & Socin. in consil. 77. circa finem, vol. 1. & in
consil. 80. nu. 11. eod. vol. 1. quem refert Decius in consil. 636.
nu. 4. & Bertran. in consil. 22. nu. 5. vol. 5. & in consil. 120.
num. 6. & sequen. vol. 6. & Rui. in consil. 51. num. 18. vol.
1. Et inquit Corn. in consil. 46. vol. 3. ita communiter
teneri, & praesertim à Canonistis, & pariter ita cō-
muniter terere Canonistas attestatur idem Corn.
in consil. 69. vol. 2. Præterea hanc conclusionem esse
magis communem affirmat Claud. in d. l. nemo po-
test. nu. 21. ff. de leg. 1. & Ioan. de Compet. in l. nemo potest,
quem refert Bertran. in consil. 30. post nu. 1. vol. 6. & las. in
consil. 51. nu. 3. vol. 1. & in consil. 118. num. 4. & in consil. 169.
nu. 9. eod. volum. quem refert Tiraque. in l. si vnquam, in
praefatio. nu. 143. C. de reuocan. donati. & Decius in consil.
239. post nu. 3. & in consil. 414. post nu. 14. vers. tertio non
obstat. & in consil. 432. nu. 17. & in consil. 488. post num. 5.
vers. postremo. quem refert Soc. iun. in consil. 117. nume. 11.
vol. 2. & Ioan. Dilect. de arte testan. in tit. 2. caut. 10. nu.
3. & Bertran. in consil. 173. post num. 3. vers. ad secundum,
vol. 4. & in consil. 138. num. 8. vol. 5. & in consil. 89. num. 5.
volum. 6. & in consil. 97. post n. 1. eod. vol. & in consil. 208.
post num. 12. eod. vol. & Curt. iun. in consil. 54. num. 1. &
in consil. 74. post num. 8. & in consil. 81. num. 6. & Paris.
in consil. 26. num. 60. volum. 3. & in consil. 69. nu. 97. eod.
vol. & Rui. in consil. 159. num. 15. vol. 4. & in consil. 182.
post num. 13. vers. & tertio ad hoc. vol. 1. & in consil. 180.
num. 14. & sequen. eod. vol. & Hieron. Grat. in consil. 70. n.
28. vol. 1. & Bello. in consil. 60. nu. 9. & Soci. iun. in consil.
69. num. 39. vol. 1. & in consil. 67. num. 20. vol. 2. & in
consil. 130. num. 19. vol. 3. & Ludou. Tessera. in l. si inter vi-
rum, col. 5. ff. de rebus dubi. quem refert Duenas in regul.
224. in §. limitatio. & Alciat. in cap. cum contingat, post

num. 170. extra de iureiuran. & Crauet. in consil. 118. n.
1. & in Apostilla ad Alexan. in consil. 4. sub num. 10. vol. 1.
& Abbas in consil. 4. num. 20. Et sic patet, hanc opini-
onem procul dubio magis communem esse, à qua
consulendo & iudicando villo modo recedendum
non est, & si in puncto iuris de ea dubitari pisset.
Præterea hanc conclusionem tenet etiam Guido
Papæ, sequutus opinionem Ioan. And. quam etiam
tenuit Imola in d. c. cum contingat, extra de iureiuran.
Item hanc conclusionem, quod iuramentum sup-
pleat defectum insinuationis, tradit Anto. Gabriel.
lib. 3. de donatio conclusio. 1. nu. 66. vbi refert Aret. Alex.
& Claud. in dict. l. nemo potest. ff. de legat. 1. & Calder. in
consil. 1. in tit. de donat. & Ang. in consil. 94. col. penul. & se-
quen. & Rom. in consil. 26. in 2. dubio. & Abbas in consil.
107. in 2. dubio, vol. 2. & in consil. 96. in fi. vol. 2. & Aret.
in consil. 2. col. 2. & 5. & in consil. 47. col. fi. in fi. & in consil.
77. in fi. & Corn. in consil. 221. vol. 1. & in consil. 186. col. 7.
& seq. vol. 2. & in consil. 36. vers. subdit. vol. 3. & in consil.
194. vol. 3. & Alex. in consil. 4. col. pen. vol. 1. & in consil. 12.
col. 2. in fi. vol. 1. & in consil. 20. col. 2. vol. 3. & in consil. 21.
col. 3. vol. 3. & in consil. 157. in fin. vol. 2. & in consil. 125. col.
pen. vol. 1. & in consil. 217. col. 2. vol. 6. & in consil. 26. vol.
7. & in consil. 167. col. pen. eod. vol. 7. & Soc. in consil. 77. &
in consil. 78. col. pen. & in consil. 79. & in consil. 80. col. 7. &
seq. vol. 1. & Dec. in consil. 432. col. 2. & in consil. 239. & in
consil. 536. col. pen. & las. in consil. 51. col. fin. vol. 1. & las. in
consil. 6. col. vol. 3. & in consil. 169. col. penul. vol. 4. & Io-
an. Ant. Rub. Alex. in consil. 9. & Corset. in rub. colum. 15.
extra de iureiuran. & Ripa in respon. 5. lib. 3. & in respon.
11 in fin. eod. lib. 3. Et Guido Papæ in singul. 341. & in
singul. 375. & in singul. sequen. vbi traditur etiam, an
debeat concedi absolutio. Alex. in apostil. ad Bart. in
l. cum de debito §. sed cum in hoc. ff. de probat. & Franc.
Curt. in consil. 141. in princ. vbi etiam ponit casum, in
quo, vtriple arbitrat, nulla prorsus datur dubita-
tio & in consil. 47. col. fi. & in consil. 81. col. 3. & Capolla in
consil. 3. col. 2. & sequen. in ciuilibus, & Hippol. in practica.
§. 2. col. 10. & Guido Papæ in consil. 350. & est decisio Gui-
do Papæ in consil. 23. & in consil. 31. & in consil. 32. & Goz.
in consil. 87. col. 3. & Bertran. in consil. 155. col. 1. vol. 1. & in
consil. 173. col. 2. vol. 1. vbi dicit, hanc esse communem opi-
nionem, & in consil. 206. colum. 5. vol. 1. & in consil. 22. vo-
lum. 1. & in consil. 14. col. 2. vol. 3. & in consil. 132. col. 2. eod.
volum. 3. & in consil. 146. col. fin. vol. 3. & in consil. 190.
col. penul. vol. 3. vbi pariter dicit hanc esse communem o-
pinionem. & in consil. 204. col. 3. vol. 3. & in consil. 30. co-
lum. 1. & seq. eod. vol. 3. & in consil. 120. col. 3. & seq. vol. 3.
& in consil. 308. col. 1. in fi. & seq. vol. 3. vbi etiam dicit hanc
esse communem opinionem. & Afflict. in decis. 159. in no-
uis, Rosfred. in consil. 23. col. 3. & Brun. in tractat. de form.
colum. 2. & sequen. fol. 62. & Paris. in consil. 26. col. 9. vol.
3. & in consil. 33. col. 7. & seq. vol. 3. & Bertran. in consil. 34.
col. 2. vol. 1. in antiquis. & Aymon Crauet. qui etiam dicit
hanc esse communem opinionem, in consil. 118. colum. 1. &
Hierony. Grat. qui dicit esse magis communem, in consil.
70. col. fin. vol. 1. & in consil. 7. col. fin. vol. 2. & Soc. iun. in
consil. 67. col. 3. vol. 2. & in consil. 118. col. 2. volum. 2. &
Rui. in consil. 107. col. 1. vol. 1. & in consil. 125. col. fi. vol. 1.
& in consil. 226. col. 3. eod. vol. & in consil. 18. col. 2. vol. 1. &
in consil. 182. col. 6. vol. 1. vbi dicit communem esse opinio-
nem & in consil. 172. in fine. eod. vol. 1. & in consil. 132.
col. 3. volum. 4. & Cagnol. in l. obligationem num. 6. ff. de
reg. iur. Hanc eandem opinionem sequitur Portius
Imol. in consil. 36. n. 26. & iterum in consil. 20. vers. ad ter-
tium.

nam, & in consi. 80. num. 13. & dicit esse communem opinionem, & late hanc conclusionem firmando prosequitur Petrus in tractat. de iureiurand. in 12. effectu. Item hanc eandem conclusionem sequitur Hippol. Riminal. iun. in consi. 72. num. 151. vol. 1. & in §. 1. nu. 270. Instit. de donatio. asserens hanc conclusionem tenere etiam Ruin. in d. l. nemo potest, colum. 15. ff. de leg. 1. & August. Berous in consi. 52. num. 52. vol. 1. & in consi. 53. numero 16. eodem volumine primo. ubi dicit, hanc opinionem esse verioris & magis communem. Præterea eandem conclusionem sequitur idem Berous in consi. 56. num. 8. & 9. eod. vol. 1. & Cephal. in consi. 194. num. 4. volum. 2. absolute tenet iuramentum defectum insinuationis supplere. & subdit omnes velle hanc esse communem, & Alber. Brun. in consi. 38. num. 11. in volum. consil. feuda. diuers. & Hippol. in consi. 108. numer. 14. & Nicol. Bello. in consi. 50. num. 20. Hanc præterea conclusionem sequitur Franc. Marci in quaest. 326. num. 5. vol. 1. & Ioan. Fer. in form. libel. quo agitur pro donatio. super verbo, irreuocabiliter. Stante hac conclusione Guido Papæ tenendo opinionem Ioan. And. quam etiam tenuit Imola in d. c. cum contingat, extra de iureiur. respondendo adductis in contrarium pro alia opinione à Bar. & aliis. & primo, dum dixit Barto. & alii qui eum sequuntur, quod esset contra publicam utilitatem, quod iuramentum valider donationem non insinuatam: Respondet Guid. Pap. id iure cautum non reperiri: & si dicatur insinuationem ideo inductam fuisse, vt occasio procurandi vt donationes metu fierent vel fraudes tollerentur vel clandestinæ. l. data. C. de donatio. & similib. vt in l. in hac. Et licet dicatur interesse reipub. ne quis re sua male utatur, illud non sufficit ad infringendum sacramentum: quia illa est utilitas secundaria, exemplum afferri potest de muliere rem dotalem alienante, vt patet in d. c. cum contingat, extra de iureiur. Rursus inquit non obstat, quod legib. in actib. hominum solemnitate inducentibus renunciari non posse videatur, vt est tex. in d. l. nemo potest. ff. de leg. 1. propterea qd hoc verum est, no antecedere iuramento: at eo accedente, vt in minore, aliter dicendum est: Nā licet lex velit certam quandam solemnitate in rerum minorum alienatione seruari debere videlicet accedente auctoritate tutoris vel curatoris, decreto iudicis, & causæ cognitione, l. magis, §. non passim. ff. de reb. eo. Attamen si in ipsa alienatione sine ea solemnitate iuramentū solū interueniat talis alienatio subsistit, vt habetur in auth. sacramenta puberum, cum ibi notatis. C. si aduers. vendit. Præterea inquit etiam non obstat, quod insinuatio inducta fuerit non fauore donantis, sed in odium illorum, qui fraude & dolo sibi donari procurant, l. donatio. & l. data. C. de donat. Et ex consequenti quod tali insinuationi renunciari non possit, vt notatur in l. t. & ff. ad Maced. Quia vt inquit ibidem Guido Papæ, dupliciter respondetur: Primo quod licet sine iuramento renunciari ei non possit, iuramentum tamen omnes ligare. c. significante. in fi. extra de pigno. Vel secundo respondet, insinuationem principaliter in fauorem iurantis inductam fuisse, videlicet ne ob suam liberalitatem bona sua dilapidet: secundo autem loco in odium eorum, qui donationes clam & occulte sibi fieri procurant, vt huiusmodi occasio tollatur, & ideo voluit vt donans iuri suo saltem cum iuramento renunciare possit, vt est tex. in l. pen. C. de pact. Verum si recte animaduertatur, huiusmodi respō-

sio non videtur obiectionem tollere, cum totum à vi iuramenti procedat.

Tenendo hanc conclusionem, inquit Iulius Clarus in loco supra relato, tunc donationem non insinuatam iuramento confirmari, si illi in specie cum iuramento renunciatur. & ratio est, quia illi cum iuramento renunciari potest. Verum si in specie & particulariter ipsi insinuationi non renunciatur, donatio iuramento non confirmatur. & hanc inquit opinionem Legistarum & Canonistarum, vt dixit Corn. in consi. 69. vol. 2. Contrarium tamen voluit Franc. Marc. in d. quaest. 325. qui vult, vt etiam si iureretur simpliciter quod iuramentum defectum insinuationis suppleat, vt voluit etiam Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de instrum. edit. §. porro. in additione magna, & est communis opinio, vt inquit Imola in d. cap. cum contingat, in 10. membro principali, extra de iureiur. & Alex. in consilio 157. vol. 2. & Franc. Curt. in consi. 2. & habetur de hoc in decis. Tholos. 381. & supra satis late firmatum est.

Primo hæc conclusio procedit, vbicunq; insinuatione ex dispositione legis vel statuti in ipso donationis actu interuenire debet: nam tunc donatio iurata non obstante defectu insinuationis subsistit. Verum si lex, vel statutum donationem infra certum tempus insinuari requirant, vt puta infra mensem à die celebrati contractus, vel intra aliud certum tempus: & tunc licet donatio iurata sit, attamen ob defectum illius insinuationis non subsistit, vt inquit Feder. de Senis in d. consi. 181. & est communis opinio vt attestatur Curt. iun. in consi. 151. nu. 22. Iuramentum namque à natura contractus regulatur: & ideo si deinde causa superueniat, ex qua contractus annullatur, virtus iuramenti ad illius confirmationem extendi non potest, prout dixit etiam Ioan. Dilectus in eod. tract. de arte testan. in tit. de acquir. vel repudian. heredit. caut. 19. si mulier, nu. 5. per ea quæ voluit Soci. in consilio 189. viso testamento columna prima, & Ias. in consilio 118. circa donationem. num. 1. volum. 2. & Lauren. Calca. in consi. 18. ad primum in fi. Et ideo dixit Thob. Noni. in consi. 152. nu. 7. in 1. vol. consi. crimina. diuers. conclusionem de qua supra, quod iuramentum suppleat defectum insinuationis procedere cum agitur de insinuatione à iure communi requisita: si vero tractetur de insinuatione quæ à statuto ultra iuramentum exigitur, aliter dicendum esse: nam tunc eius defectum iuramentum non supplet, vt voluit etiam Paris. in consi. 98. nu. 71. vol. 1. Et id inquit eo magis dicendum esse, si in instrumento statuto renunciatum esse non appareat, vel legibus insinuationem requirantibus: quandoquidem in eo casu iuramentum huiusmodi vim non habet, vt dixit Calder. in d. consi. 2. in tit. de iureiuran. Huc quoque tendere videtur illud, quod dixit Hippol. Riminal. in d. §. 1. nu. 257. Instit. de donatio. & in consi. 72. num. 151. cum seq. vol. 1. dum refert duos casus, quorum primus est de iure municipali: secundus vero de iure ciuili, & quo ad primum inquit, si ex ter statutum vt donatio infra sex menses insinuetur, alioquin ex tunc nulla sit: & in eo casu inquit, quod si iuramentum simpliciter præstetur super donationis obseruantia, nulla insinuationis facta mentione, & tunc inquit tale iuramentum donationem non confirmare aduersus eam nullitatem, quæ post donationem celebratam oritur. Et mouetur ea ratione quod iuramentum rebus sic stantibus intelligatur, c. cum P.

extra de renuncia. & cap. quemadmodum, extra de iureiurand. & tradit Paris. in consil. 110. num. 35. volum. 1. & Cassa. in consuet. Burgun. rub. 7. §. 2. nume. 9. & Boerius in decisio. 204. num. 21. & Feder. de Senis in consil. 281. & Butrig. & Imola in d. c. cum contingat. in 7. membro, num. 79. extra de iureiuran. & Socin. in consil. 77. col. fi. & in consil. 80. col. antepenul. volum. 1. & Bal. nouel. in consil. 78. col. 2. inter consil. Socini, vol. 1. & Aret. in consil. 2. col. 2. & Curt. iun. in consil. 141. colum. fin. & Corn. in consil. 86. num. 2. vol. 2. & Barbat. in consil. 43. num. 33. volum. 1. & Alexan. in consil. 125. colum. penult. volum. 1. & clarius in consil. 170. num. 5. volu. 7. & infra late suo loco dicemus. Si vero donans expresse promiserit iureiurando donationem iurare: & tunc etiam quod deinde insinuata non sit, iuramentum ipsam donationem confirmabit, vt voluerunt Soc. & Bald. nouellus, & alii ab eo citati, qui dictum hoc dicunt fuisse Feder. de Senis in d. consil. 281. sed vere Federic. id non dicit: & idem esse arbitratur, si tali statuto cum iuramento renunciatur: nam & in eo quoque casu iuramentum donationem non insinuatam conualidat, vt est tex. in d. cap. cum contingat, & dicto cap. quamuis. & tradit Federic. de Senis in d. consil. 281. vers. fina. quem refert & sequitur Imola in dicto cap. cum contingat num. 79. & Corn. in consil. 221. colum. 2. volum. 1. & Socius in consil. 8. colum. 8. volum. 1. Est præterea animaduertendum, quia hanc conclusionem plerique firmare etiam videntur, si non specialiter tali statuto, sed generaliter quispiam cum iuramento omni iuris & legum auxilio renunciauerit, vt dixit Ruinus in consil. fin. num. 20. & in consil. 180. nume. 15. volum. 1. & Gozad. in consil. 87. num. 13. & Curt. iun. in consil. 47. col. fin. Mouentur autem, & præsertim Rui. quia illis verbis dicto statuto renunciatum videtur cum iuris appellatione etiam municipale contineatur, vt inquit Abbas in rub. extra de consuet. & præsertim in hoc casu: Quia si ius statutarium non comprehenderetur, vtique id superfluum esset: ex quo sub verbo, legum ius commune contineretur. Dicendum igitur videtur illis verbis non solum iuri communi renunciatum esse, sed etiam municipali. vt verborum superfluitas euitetur. l. si quando. ff. de leg. 1. & ca. si Papa, de priuileg. lib. 6. Hoc eodem argumento vtiur Rom. in consil. 251. colum. 2. licet Ruin. eum non citet. quæ sequitur Decius in consil. 452. colum. 3. in fine. Secundo etiam mouetur ex iis, quæ notat Bart. in authe. matri & ania. C. quando mul. tutela offic. col. penult. versic. quid si iurauerit. & in l. si quis sub conditione, colum. 6. versic. quæro, quid si non renunciauit. ff. de testamen. tutel. vbi per illam clausulam, vt Velleiano renunciatum sit, & ideo eadem ratione & tali statuto. Subdit tamen Hippol. Riminal. eodem in loco, illam decisionem tutam non esse: quia cum Ruin. de ea clausula indefinite posita loquatur, ad præsens tempus tantummodo referenda videtur. l. si ita. ff. de auro & argento legato. Et ideo donans beneficio statuti tunc sibi competenti renunciare videatur: non autem in futurum competituro, vti est statutum hoc donationem post sex menses annullans. Et ideo non sine causa Alexan. in consilio 21. colum. 5. volumine 3. & Corn. in consilio 221. colum. penult. volum. primo. & in consilio 69. colum. 4. volum. 2. dum volunt, hanc clausulam aliquid efficere, ponderant, quod in casu de quo agebant, renunciatum erat omni iuris & legum auxilio competenti & competituro; nam tunc auxilium statuti futuro renunciatum esse arbitratur.

Eodem tamen in loco Riminal. num. 295. defendendo Ruin. & alios, qui eum sequuntur, ita dici posse existimauit. Vbi enim, inquit ipse, oratio indefinite profertur, & de magno præiudicio tractatur, si quidem à disponente, qui indefinite loquutus est, omnia futura præiudici potuerunt: & tunc ad futura extendatur, & ita inquit declarare Bartol. in d. l. si ita, colum. penult. & in l. fin. col. 1. C. quæ res pign. da. poss. per tex. in l. si seruus ff. de seruit. vrb. præd. si vero præiudici non potuerunt, ex quo futura erant: & tunc non veniant, sed præsentia tantum. d. l. si ita sed sic est, quod nos in primo capite distinctionis Barto. versamur, ex quo donans, qui renunciauit omni iuris & legum auxilio nullitatem futuram ipsius donationis à statuto inductam præiudicare potuit, cum statuti scientia præsumatur. l. leges sacratissimæ, & ibi notatur. C. de legibus. & actum insinuationis ad ipsum spectet. l. in hac. C. de donatio. & §. illud, in auth. vt fra. fil. cum similib. vt tradit Cana. in tractatu insinuatio. quest. 4. Merito per dictam clausulam, vt voluit renunciare, auxilio dicti statuti in futurum sibi competituro ob defectum insinuationis dicendum est, & eo statuto vti non velle in prædicto casu Ego autem existimarem, quod quædo quis renunciat omni legum & iuris auxilio, videatur omnibus commodis & effectibus statutorum, quandocunque proueniant: cum dubium non sit quin illud commodum à statuto proueniat. Vnde renunciando statuto, videtur omnibus in eis contentis adiutorem pertinentibus renunciare, quia idem dicendum est de contento, quod dicitur de continente, argumento l. penult. §. fin. ff. de iustit. & iur. & ideo dicitur eum, qui pecuniam subripuit, sacculum quoque in quo erat, subripuisse. vt ex text. in l. qui sacculum ff. de furt. & tradit gloss. in l. solent. ff. de offic. Procons. & Bal. in cap. 1. col. 5. in tit. de capita. qui curiam vendid.

Præcedens tamē conclusio, dum dicitur de nullitate superueniente, videtur confirmari ex eo potissimum quod iuramentum non trahitur ad illud, de quo quis tempore iuramenti vero similiter non cogitauit. l. si in princip. ff. ad municip. vide Hippo. Riminal. iun. in consil. 75. num. 151. vol. 1. de statuto Ferrariensi loquen. dum in eo disponitur vt insinuatio infra 15. dies fiat.

Portius autem in consil. 80. nu. 13. declarando hanc conclusionem, an iuramentum suppleat insinuationem, ita distinguit, Calder. sententiam sequutus in consil. 1. an donatio, in tit. de donatio. quem sequitur Petr. in d. effectu iuramenti 12. vers. Tamen Ioa. Calder. & neminem inquit contradicere, quod aut donauit omnia contenta in instrumento seruare renunciando legibus de insinuatione loquentibus, & tunc nec ipse, nec alius audiat, qui illam donationem impugnare velit, insinuationis defectum opponendo: Nam, vt inquit Calder. in d. consil. 1. in prin. iura Cod. de insinuatione loquentia in eo casu locum non habent, ex quo donans dictis legibus de insinuatione loquentibus expresse renunciauit cum iuramento. alioquin si iuramentum non contrahendo tantum sine dictorum iurium expressa renunciatione inuenerit, donationem non subsistere, etiam quod non contrahere iuratum sit, vt dixit expresse Calde. in d. consil. 11. volu. 1. an donatio. in tit. de iureiur. & faciunt ea, quæ tradit Decius in d. consil. 205. iuridicam, colum. penult. & Paris. in dict. consilio 16.

circa nu. 13. vsque ad num. 19. vol. 2. vbi concludunt, illam clausulam in instrumento donationis positam videlicet promittentes ipsæ partes omnia & singula rata, grata & accepta habere, & ea perpetuo tenere & obseruare, non contrahere, vel venire, nulla ratione vel causa, &c. non alterare, nec immutare naturam & qualitatem ipsius donationis, neque eius effectus extrinsecus ultra statutum suum augere: & ideo eum qui reuocat donationem causa mortis, contrahere dici non posse, vt ibidem latius Port. ipse prosequitur.

Secundo limitat prædictam conclusionem, quod iuramentum suppleat insinuationem, Ant. Gabriel. *in eodem loco supra relato, num. 68.* quando iuramentum tendit in præiudicium tertii, vel suas qualitates non habet: Nam in eo casu insinuationem non supplet, vt inquit Soc. sen. *in consil. 69. numero 4. c. vol. 1.*

Tertio limitat Augustinus Berous *in consil. 203. n. 28. volum. 1.* vbicunque in instrumento donationis de non contrahendo iuratum non est, tempore donationis: Nam licet in instrumento producto super eo, quod tempore instrumenti celebrati fuit iuramentum appositum sit: attamen illud instrumentum donationis non est: nec etiam tempore factæ donationis confectum fuit instrumentum. hoc nanque instrumentum ex suis verbis narratiuis & enunciatuius donationem prius simpliciter factam fuisse probat, non autem cum iuramento: & ideo eam donationem valuisse; non obstante insinuatione dicere non possumus, ea ratione: quod iuramentum in donatione interpositum insinuationis solemnitatem suppleat, propterea quod donationis verba enunciatuiua eam cum iuramento factam suis non inferunt: & ideo debent simpliciter & strictè, vt iacent intelligi, vt est tex. & ibi notat glo. & sequuntur Doctores *in cap. in presentia, extra de probatio. & in leg. neque natales. Cod. eod. tit. & in l. non hoc, Cod. vnde legit.*

Prosequendo hanc materiam, omittendum non est, Paulum Castren. *in consil. 90. numero 1. volum. 2.* quæsiuisse, an iuramentum defectum insinuationis suppleat inter Hebræos, cum donatio quingentos solidos excedit: & concludendo inquit etiam inter Iudæos defectum insinuationis supplere. sed paulo post concludit contrarium ea ratione, quod Hebræorum animæ à summo Pontifice vel ecclesia protegi non solent, cum de his, qui foris sunt, non curent. *c. multi. 2. quæst. 1. & c. gaudemus, extra de diuort.* Subdit tamen Castren. *ibidem, nu. 3.* quod si fortasse Hebræus in contractu cum Christiano inito & celebrato iurauerit ei stare cogetur: non ob id quia Deum offendat illud non seruando, sed quia offenderet hominem Christianum, argumento eorum quæ notat gloss. *in c. post miserabilem, extra de vsur.* Subdit deinde ibidem Castren. quod si Christianus iuret in contractu cum Iudeo celebrato non videri ecclesiam se intromittere & ideo tale iuramentum iuris canonici autoritate destrui & in solo iure ciuili veteri remanere, & ex consequenti text. *in d. l. non dubium.* locum habere cum aliis ab eo relatis, videlicet quod ex quo non valet principalis, contractus ultra quingentos solidos sine insinuatione, pariter & iuramentum quoque non valeat, Et si forte subdit Castr. quis id fateri non auderet, & si probatissimum videatur, illud saltem scire de-

bet, eo in casu Baldi auctoritate confirmari posse, *in l. illud, C. de sacrosan. eccles.* Vnde ex prædictis confirmat Castren. illam conclusionem, vt inter Iudæos iuramentum defectum insinuationis non suppleat villo modo.

Quærit præterea Bal. *in cap. peruenit, il. secundo, numero primo, extra de iureiuran.* ad quam vsque summam ecclesiæ absque insinuationis testimonio donari possit: Et respondendo inquit Archidia. vsque ad octingentos aureos æstimare, *c. ego. 63. distinct.* Et ideo subdit Bal. id de simplici donatione intelligendum esse. quandoquidem si de feudo tractemus in eo summa taxata & expressa non est, vt expresse inquit patere d. c. *peruenit, il. secundo.*

Quæsiuit etiam August. Berous *in consilio 50. numero 52. volum. primo. & in consilio 56. numero 8. & 9. volumine primo.* vbi loquitur de usufructu constituendo, an ex quo donationem præferret, ex quo donari potest. §. *primo, & ibi gloss. Inst. de usufruct. iuncto §. fin. cum gloss. Inst. de seru. rustic. prædio.* Et donari illud dicitur, quod nullo iure cogente conceditur. *l. donari. ff. de donatio. & l. donari. ff. de regul. iuris. cum ibi nota.* & vbicunque quispiam scit, quin obligetur reculare non polle, & obligari patitur donare videtur. *l. Campanus. ff. de oper. libert. & facit l. si cum aurum. ff. de solut. & l. cuius per errorem. ff. de regul. iur.* Et notat gloss. *per illum text. in l. damus. ff. de condic. indeb.* An stante huiusmodi conclusione ei dubitationi locus sit, qua quæritur, an talis donatio seu usufructus constitutio ob id quod insinuata non fuerit, nulla & inualida dicatur: posito quod ex forma & dispositione statutorum donationes infra aliquod tempus vel simpliciter insinuandæ sint, vel in librum aliquem publicum reducendæ: an vero iuramentum in instrumento appositum defectum insinuationis suppleat. Quibus omnibus Berous *in dicto consilio 56. numero 8. & 9. diligenter ac mature.* discutiens inquit quorundam distinctionem sequi vti valde æquam, & sic concludit cum Socino *in consil. 80. colum. si. vers. Nec obstant auctoritates, vol. 1.* Aut enim inquit ipse, in instrumento donationis insinuationi renunciatum non est, & tunc simplex iuramentum donationem non confirmare: aut expresse insinuationis solemnitati simpliciter absque iuramento renunciatum fuit, & talis renunciatio non valet. Et ratio est, quia huic solemnitati renunciari non potest, vt habetur *in d. l. nemo potest. ff. de leg. prima, & tradit Bar. in d. l. Modestinus. ff. de donatio.* aut cum iuramento: & tunc renunciatio subsistit & ideo quoque subsistitur absque insinuatione, sola iuramenti interpositi vi, & ita procedere inquit Canonistarum opinionem, videlicet Imolæ & aliorum *in d. e. cum contingat, & aliis in locis supra relatis.* Et iterum idem voluit Augustus Berous *in consilio sexagesimo tertio, numero 30. & 32. eodem volumine primo.* Vbi pariter concludit, quod licet simpliciter insinuationi renunciari non possit, iureiurando tamen ei renunciari possit: & sic concludit, vt nonnulli ex supra relatis voluerunt satis non esse, si simpliciter iuretur super contractu donationis: sed vt iuramento renunciatur oportere, & loquitur etiam stante statuto insinuationem requirente.

Illam conclusio, de qua supra: vt scilicet iuramentum suppleat defectum insinuationis, limitatur etiam,

etiam, ut inquit Berous in consilio 57. numero. 4. volumin. quando quis in domo ipsius donatarii coniuncto suo donat. & ratio est, quia talis donatio fraude calliditate & dolo donatarii facta præsumitur, & præsertim si à muliere viuente & pulchra, fiat coniuncto iuniori, & pulchro, simulque in eadem domo cohabitanti, ut ipse ibidem latius prosequitur. Illud tamen hoc loco animaduertendum est, hoc potius ad dolum & fraudem, quam ad insinuationem pertinere & referendum est, prout infra latius suo loco dicetur.

C A P. CXXVIII.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I U M.

- 1 Iuramentum tollit remedium l. 2. Cod. de rescind. vendit.

Secundum etiam est, † iuramentum à maiore præstitum, remedium l. 2. C. de rescindenda vendi. tollere. & id ea ratione, ne iuramentum sine effectu remaneat, & id etiam nulla admonitione præcedente procedit, ut inquit Pinel. in d. l. 2. in par. 3. c. 1. num. 1. prout inquit voluisse Bart. in eadem l. 2. num. 9. & Bal. in questio. minoris, num. 12. & Saly. in quest. 10. & Alber. col. 2. num. 9. & Paul. Castren. num. 10. versic. Septimo, & nume. 15. & eam dicit communem Pantal. Crem. ibidem, nu. 175. Et Cagnol. in 8. question. nu. 91. vbi plures refert, & idem voluit gloss. & Panorm. in cap. cum causam. extra de emptio. & venditio. vbi idem etiam voluit Anton. Burgos, num. 47. qui dixit hanc esse communem opinionem. & eandem opinionem sequutus est iterum Cagno. in l. si quis maior. num. 16. C. de transactio. & Aymon Crauet. in consilio 188. num. 3. & Bauer. in tract. de virt. iuram. num. 12. & Alexan. in consil. 133. volum. 5. & iterum Alex. in consil. 125. nu. 9. vol. 1. & Didac. Couar. in in c. quamuis. in 3. par. §. 4.

Præterea hanc eandem opinionem sequitur Ottauiantus Cacheranus in decisi. Pedemont. 42. n. 8. & inquit esse magis communem opinionem Legistarum & Canonistarum, ut voluit gloss. communiter approbata in verbo, iudicis, versicu. nos contra, quam sequitur Bar. ibi. col. 2. Quid si maior, concludens maiorem iurantem beneficium d. l. 2. amittere, nisi dolo metuve inductus fuerit, & ita tenet gloss. circa finem, in cap. pen. extra de emptio. & vendit. vbi Imola, nu. 22. versic. sed vbi est persona, & las in consil. 76. nu. 22. vol. 1. & Imola in consil. 14. vbi ait, hanc esse communem opinionem. & ab ea iudicando & consulendo recedendum non esse. Præterea hanc conclusionem sequitur Cast. in d. l. 2. n. 15. & Alex. in consil. 420. nu. 20. & in consilio 125. numero decimotertio volum. primo. & in consil. 127. vol. 2. & in consil. 53. vol. 3. & in consil. 153. volum. 5. & Socin. in consil. 155. nu. 75. & sequ. & in consil. 40. vol. 4. & Capra. in d. consil. 87. n. 113. & Corn. in consil. 189. vol. 1. & in consil. 11. & in consil. 26. vol. 3. & Bart. in consil. 21. nu. 5. & Calca. in consil. 25. nu. 1. & 2. & Cagno. in d. l. 2. nu. 91. asserens Doct. ita commuiter tenere, & Socin. iunior in consil. 50. col. 2. nu. 5. vol. 1. & alii, quos cumulate refert Port. in d. consil. 36. limit. 2. Item hanc eandem conclusionem sequitur Bened. Capra in Regu. 87. num. 113. & 114. & Natta asserens esse magis communem opinionem in consil. 10. n. 3. vol. 1. & Rola. à Valle in consil. 59. nu. 18. cū seq. vol. 1. vbi plures refert. & Goza. in consil. 32. nu. 2. versic.

4. & iterum Crauet. in consil. 7. nu. 4. & in consil. 11. n. 11. & in consil. 114. n. 9. & Alba. in consil. 81. nu. 45. & nu. 54. & Paris. in consil. 20. n. 37. vol. 1. & Grat. in consil. 71. n. 2. vol. 1. & Corn. in consil. 179. nu. 2. vol. 4.

Præterea hanc conclusionem, quod vi iuramenti omne remedium rescissorium auferatur, d. l. 2. C. de rescin. vendi. tenet etiam Menoch. in consil. 1. n. 360. vol. 1. referens ultra illos, quos adduxit Socin. in tracta. fallentia. in reg. 436. Fallen. 11. per ea, quæ voluit Ruin. in consil. 10. nu. 14. & 20. vol. 3. & in consil. 16. nu. 3. vol. 4. & Paris. in consil. 20. nu. 37. & num. 41. vol. 2. & Crauet. in consil. 114. nu. 9. & in d. consil. 188. nu. 3. & in consil. 192. nu. 2. & Rola. à Valle in consil. 59. n. 18. volum. 1. & hanc esse communem opinionem attestatur Alex. in consil. 42. col. 1. & in consil. 53. colum. 3. volum. 3. & Curt. senior in consil. 44. super contingentia, colum. 4. Et subdit Menoch. quod licet nonnulli dissentire videantur, at tamen de enormissima læsione intelligere, ut declarat Cagn. in d. l. 2. num. 139. C. de rescind. vendi. & in d. l. si quis maior, nu. 37. C. de transactio. & Neuix. in consil. 21. num. 5. & in consil. 22. colum. penult. & fin. & Alba. in consil. 81. num. 52.

Contrariam vero opinionem, quod immo iuramentum non tollat remedium d. l. 2. contra glo. ibi. ut inquit Pinellus ibidem, tenuisse quamplures ex antiquioribus, ut refert Alber.

Limitatur præcedens communis conclusio, vbi cunque iuramentum vi & metu extorquetur, ut colligitur ex verbis auth. sacramenta puberum, C. si aduers. venditio. quod autem longam tractationem exposcere videtur, cum glo. in auth. quod eis. dum refert ea, quæ iuramentum concomitari debent, de his tamen & supra diximus, & infra latius dicetur, & eam refert Bal. in l. si ad excludendam. C. de reb. cred. & Angel. in §. aequi debitor, col. 4. Inst. de exceptio. & tradit las. in §. item si quis postulante, nu. 60. & ibi Ludo. Gomes, col. si. Inst. de actio. quia subest iusta causa petendi & obtinendi absolutionem. inconueniens enim esset, ut improbus ex sua malitia commodum consequeretur, contra tex. in l. itaque fullo, ff. de furt. ut latius dixit gloss. in d. cap. autoritate, 15. quest. 6. & voluit Nicol. in c. peruenit, extra de iureiur. per illum tex. & tex. in d. c. si vero, & rursus idem Nicol. in c. verum. eod. ti. Quod verum est, si sit talis metus, qui in constantem virum cadat, alias secus c. cum dilectus, & ibi notatur, extra quod met. cau. sed de hoc dicetur infra, vbi tractatur de iuramento metu extorto. & Aymon Crauet. in consil. 142. num. 127. & las. in consil. 133. volum. 4. & Socin. iun. in consil. 144. volum. 1. per text. in l. cum de indebito. ff. de probatio. & Bart. in d. l. 2. num. 7. & 12. & Imola in d. c. cum contingat, & Capic. in decisi. 159. num. 22. & iterum Corn. in consil. 72. num. 7. volumine tertio. & Pinel. in d. l. 2. num. 6.

C A P. CXXIX.

A R G V M E N T V M.

Iuramenti effectus, circa remedium l. 2. C. de rescind. vend.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum rustici, & mulieris etiam maiorum non tollit remedium l. 2. C. de rescin. vendit.

2 Renuncia-

2 Renunciatio l. 2. C. de rescind. vendi. rustico & muliere non nocet.

1 Quando limitatur huiusmodi conclusio † in muliere & rustico, etiam quod sint maiores. & ratio est, quia mulier sexus potius fragilitate & simplicitate: & pariter rursus simplicitate & ignorantia præsumuntur ita renunciare & iurare, l. regula. §. ignorantia. ff. de iur. & facti ignor. & notatur in l. cum de indebito. §. 1. ff. de probatio. & l. fin. ff. de edendo. de quibus sane minus dubitandum videtur. † Nam non solum quo ad beneficium d. l. 2. in quo requiritur læsio ultra dimidium iusti Pretij, sed in aliis casibus, in quibus non ita enormis esset læsio, facilius illis occurritur, per prædicta. Id autem de rustico veræ operæ & ab hominum conuersatione & consortio alieno & remoto; quia iuramentum consensum non supplet, ut habetur in l. si. C. de non nu. pec. & præsertim, quia cum huiusmodi actus sit contra legem, personæ fragilitate irritatur. nec obstat iuramentum, nec renunciatio, cum in eis eadem semper consideretur fragilitas doli. §. diuersum. ff. de nouatio. & in l. prima. §. idem quasi sit. ff. de conditione indebi. per qua ita determinat. Franc. Aret. in d. l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obligat. vbi etiam las. Vnde Cynus in l. si quis in conscribendo. C. de pact. tenuit mulierem Velleiano cum iuramento renunciare non posse, & eam inquit communem esse opinionem Calc. in d. consil. 25. & latius tradit Afflict. in decis. 76. numero 19. Præterea hanc eandem conclusionem de minore, muliere & rustico sequutus est etiam Corn. in consilio 159. col. 3. & seq. vol. 1. & in consilio 11. colum. 5. circa medium. & in colum. 14. in fin. & in consilio 72. colum. 3. & in consil. 124. col. 1. & in consil. 133. col. pen. circa medium, & in consil. 214. col. 3. vol. 3. & in consil. 147. col. 2. & in consil. 179. col. 2. post medium, vol. 4. & Socin. in consil. 48. in fi. vol. 4. & Decius in consil. 80. col. 4. & in consil. 379. col. fin. & in consil. 403. col. 5. post medium, versic. solum superest respondere. Item hanc opinionem sequitur Francisc. Turza. in tract. commun. opin. opinione 149. dum inquit, quod si mulier, minor aut rusticus enormiter ultra dimidium lædantur in contractu venditionis vel quolibet alio, etiam quod non contrahere & obseruare promissa iurauerit, data huiusmodi læsione possunt nihilominus iuramento non obstante se circumuentos & læsos dicere, & beneficium & remedium d. l. 2. C. de rescind. vendit. implorare. Ratio autem est, quia iuramentum simplicitatem prædictarum personarum non adstringit, ut inquit Baldus in rub. C. de rer. perm. & loquitur in minore, qui simpliciter iurauit non contrahere. At secus si iurauerit non contrahere ratione minoris ætatis vel alia qualibet de causa: quia tunc etiam minores beneficium d. l. secundæ, amittunt.

Tertio limitatur, quando contrahens dolo ad contrahendum inducitur, & ideo pariter eodem dolo impulsus contractum iuramento confirmat: nam tunc huiusmodi iuramentum, & si de iure canonico obliget: attamen cum sit talis quod consensum auferat, ut voluit Ioan. And. in c. unico. extra cōmoda. non impedit, quin peti possit, & absolutio impetrari per ea, quæ voluit Innoc. in c. ad aures, & in c. cum dilectus, extra cō met. cau. & hoc etiam pendet ab iis, quæ infra dicentur de iuramento dolo extorto, an obliget, vel sit nullum ipso iure. Et ideo in eo casu, an absolutio cōcedenda sit, quærere necesse non est.

CAP. CXXX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum continens magnam læsionem, non tollit remedium l. 2. C. de rescind. vendit.

Quarto limitatur, ut inquit ibidem Pinel. nu. 7. auctoritate, ut ipse ait plurimum, prædicta conclusio, † vbiunque tractatur de læsione excedente in notabili summa dimidium iusti pretij: quandoquidem eam læsionem Doctores enormissimam appellare solent. si vero in modico excedat dimidium iusti pretij, dicunt simpliciter enormem, ut inquit Cagnol. in d. l. 2. nu. 100. in fine, & nu. 88. & d. l. si quis maior, num. 36. & late las. in consil. 133. volum. 4. & Curt. iunior in consil. 141. n. 5. vbi dicunt communem esse opinionem, & eandem opinionem sequutus est Aymon Crau. in consil. 221. in fine. & in terminis d. l. 2. C. de rescinden. vendit. tradit Capicius in decis. 259. quod in quæstione transactionis notant plures, quos inquit supra retulisse in eadem quæstio. 1. part. 1. c. 4. num. 26. & ita in terminis læsionis enormissimæ iudicauit Rota, ut inquit Cassado. in dicta decis. 1. in tit. de emptio. & venditio. & idem iudicasse Granatense pratorium attestatur Didac. Couarru. in lib. 2. varia. resolutio. cap. 4. num. 1. & de hoc extant multa consilia vtriusque iuris Doctorem variantium in hoc, an decisio auth. sacramenta pubertum. C. si aduers. venditio. & in dicto cap. cum contingat, extra de iure iuran. & in cap. quamuis pactum, et si text. d. cap. quamuis, locum habeat, quando non solum enormis, sed enormissima læsio contingit, ut late tradit ipse Didac. Couar. in d. cap. quamuis pactum, in 3. parte. §. fin. vbi curiose refert & sequitur Pinellus ibidem, & inquit frequentioribus calculis receptum, in hoc casu iuramentum venditori non obstat, vel emptori enormissime læso: Et ideo reprobatur Pinel. ibidem, numero 8. nonnullorum differentiam inter enormem & enormissimam læsionem, idem tenens quo ad dictam l. 2. an sit enormis vel enormissima læsio, cum iure non probetur. tum etiam quia, ut percipitur ex ipsa l. 2. ita enormissima dici potest ea, quæ dimidium excedit, quam ea quæ multo pluris excedit, id quod suadetur etiam ex l. domum. ff. de contrahen. emptio. In hac igitur difficultate, ut supra diximus, Doctores solent distinguere: nam alij, quibus Pinellus magis cōsentire videtur, voluerunt in omni læsione absolutionem ab ipso iuramento necessariam esse, ut colligitur ex iis, quæ refert Cagnol. in d. l. 2. nu. 88. & 97. & 109. & sequen. Id quod voluit etiam idem Cagnol. in d. l. si quis maior, num. 36. & Thom. Grammat. in decis. 66. n. 49. & 50. & late tradit Afflict. in decisio. 322. & latius Capic. in decisio. 159. & late Panorm. in d. cap. cum contigat, nu. 21. & 23. & Felyn. in cap. in presentia, num. 8. & ibidem Decius, nu. 36. extra de probatio. & Alexan. in consil. 125. volum. 1. & Socin. in consil. 116. num. 6. volum. 1. & Decius in consil. 180. & in consil. 203. num. 6. & in consil. 379. colum. fin. vbi addit Decius magis communem esse opinionem, ut ob enormissimam læsionem iurans absque relaxatione, seu absolutione à iuramento audiatur id quod voluit etiam Cassador. in consil. fin. & Ioann. de Amic. in consil. 33. num. 42. & Bologn. in consilio 44. & plures alij, quos refert Cagnol. in d. l. 2. numero 88. & 98. &

Cassan. in consuetud. Burgund. in rub. 7. & in rub. 12. numero 37. & latius Ias. qui plures refert, & hanc dicit communem esse opinionem in consil. 133. numero 7. volum. 4. Hæc autem opinio, licet à maiori parte recipiatur, & ideo magis communis dicatur: attamen eodem in loco inquit Pinel. tutius esse absolutionem petere, & alioquin læsum audiendum non esse, ut colligitur ex iis, quæ dixit Panormitan. in dicto cap. cum contingat, & ex multis consiliis Cornei male à Cassaneo relatis, ut colligitur ex iis quæ dixit Ias. in d. consilio & ex iis, quæ voluit Iacob. in dicta authent. sacramenta puberum, in fine. & huius opinionis plures referuntur à Paris. in consilio 45. numero 52. volum. primo, ubi pariter hanc esse communem opinionem attestantur, & colligitur ex eodem consilio 96. numero 20. eodem volum. Verum licet hæc deducatur, attamen alteri opinioni magis accedit, in consilio 75. columna 2. volum. 3. & absolutionem petendam arbitratur, ut voluit Siluan. in consilio 13. nec aliter. & ita sentit Cassan. in dicta decisio. & ita longæuo vsu practicam obseruasse dicit Afflict. in dicta decisio. numero 11. Et his addit Pinell. in his terminis quempiam facilius, non obstantè iuramento audiri, ubi præsens est læsio tempore contractus: secus vero in terminis d. capitulo quamuis pactum, quando renunciatur hereditati non aditæ, sed in futurum deferendæ. Et ratio est, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. capit. & si Christus, extra de iureiuran. & notatur in auth. quod eis. C. de nupt. Nam ex ipsa enormissima læsione de dolo re ipsa apparet. d. l. si quis cum aliter. ff. de verbor. oblig. Et ideo dicendum est, talem læsionem iustam esse causam petendi, & respectiue concedendi absolutionem à tali iuramento, ut dixit But. in d. c. cum contingat, extra de iureiuran. ubi Nicol. & Anchar. in c. canonum statuta, in 11. princ. quest. & in quadam sua disputatione, quæ incipit, C. laicus, & communiter tenetur.

Ampliatur hæc limitatio, etiam quod minor renouauerit enormissimæ læsioni, vel dixerit velle illud, in quo excedit donare, etiam quod excessus magnam summam contineret: Quia omnia hæc & similia ad modicam læsionem restringi debent: tum etiam quia hæc appositæ censentur ex quadam notatorum consuetudine, qui & ipsi, ut plurimum, quid dicant ignorant, & ideo contractus iuxta formam formularij describunt, ut dixit Nicol. in d. capit. cum contingat. In huiusmodi enim renunciationibus, in quibus adsunt enormissimæ læsiones, præsumitur potius dolus quam verus donandi consensus. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. & l. qui testium. ff. de probatio. ex quibus dolus præsumitur, & quod re ipsa interuenerit ex proposito. d. l. si quis cum aliter. de hac conclusione tradit Pinellus in d. l. 2. n. 5. & Bertr. in consil. 171. num. 1. volum. 2. & Cagnol. in l. si quis maior. num. 23. C. de transactio. & Bened. Capra in regula 87. num. 113. & 114.

Quinto limitatur, ut dixit Nicol. Moro. in tractat. de fide, tregua, & pace. part. 1. quest. 8. num. 11. & 12. dum vult, quod si mercatores, qui se inuicem obligant, & vterius addunt apocham, vim instrumenti iurati obtinere debere: nihilominus inquit, vim instrumenti iurati non obtinere: sed si adsit læsio enormissima, non impediri remedium d. l. 2. C. de rescind. vendit. Et earatione id factum dicit, quod iuramentum relatiuum vim iurati instrumenti non retinet, ut dixerunt Abbas & Butr. in cap. ab exami-

nato, numero 23. extra de rescript. & Catellia. Cotta in suis memorialibus, in versic. dictum iuramentum. & Socin. in consil. 99. numero 3. vol. 3. & in l. Gallus, ubi Ias. in §. credendum, colum. 3. ff. de liber. & posthum. & Tiraquell. in l. connubia. glo. 7. numero 120. & Ioan. de Plat. in l. fin. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. & Couar. in relatio. c. quamuis, in princ. prima pars, num. 6.

Redeundo ad minorem, vltra prædicta sciendum est, quod quando minor contrahens vltra dimidium iusti pretij deceptus est, & iurat non contrahere ratione minoris ætatis, sibi non præiudicat, quin remedio d. l. 2. vti possit, & d. c. cum causa. sed solummodo quo ad beneficium restitutionis in integrum ex causa minoris ætatis, ut voluerunt glossæ supradictæ, & communiter tenetur, & tunc quo ad remedium d. l. 2. minorem absolutionem à iuramento petere non oportet. & ratio est, quia ad illud iuramentum præstitum non extenditur: nam iuramentum etiam quando in vno specificè interpositum, generaliter potius & in ea specie interpositum intelligendum est, quam quod extendi debeat: & id ut minus iurantem obliget, ut notatur in d. c. ad nostram, il. 2. extra de iureiuran. & in c. 1. de iureiuran. lib. 6. Quandoq; autem iurat minor e contra, videlicet non contrahere ex causa deceptionis seu læsionis vltra dimidium iusti pretij: & tunc sibi in remedio d. l. 2. & d. c. pen. præiudicare intelligitur, nõ autem in beneficio restitutionis in integrum: cum enim quis habet duo remedia, & vni specialiter renunciat, in alio sibi non præiudicat, ut dixit Petrus de Bellapertica, & Ioan. And. & Imola in d. c. penul. & Salyc. in d. authent. sacramenta puberum. Vnde etiam in calu nostro ita iurans, quatenus pertinet ad beneficium ætatis, vllam à iuramento absolutionem petere non tenetur, ex quo de co iurasse non intelligitur, & ita communiter tenetur.

Si vero minor iuret non contrahere ex causa minoris ætatis, ac etiam deceptionis, seu læsionis: vel iurauit non contrahere ratione minoris ætatis, vel alia causa: & tunc sibi in vtroq; iudicio præiudicat, ita ut nec restitutionem in integrum petere possit, nec agere remedio d. l. 2. ut dixit gl. in d. c. cum causa quod est pen. & clarius tradit Bart. in d. authent. sacramenta puberum. & Bal. in d. l. 2. & Imola in d. c. pen. per ea, quæ habentur in l. 2. §. sed videndum. ff. de success. edicto. Nam in hoc casu minor pro maiore habetur, & ideo non excludetur à facultate petendi relaxationem ab ipso iuramento in illis scilicet casibus, in quibus maiori conceditur, ut supra. Immo multo facilius, cum in eo casu multo maior iusta causa subesse videatur.

Quandoq; vero ipse minor simpliciter iura non contrahere: & tunc aut aliquibus coniecturis apparet, quod vult se restringere ad beneficium minoris ætatis, ut puta quia dicitur in instrumento, talis sciens se minorem non contrahere iurauit: & tunc tali iuramento sibi non præiudicat, quo ad remedium d. l. 2. ut dixit ipse Bart. in d. authent. sacramenta puberum. & Imola in d. cap. potuit. Aut nullis id coniecturis apparet, ut quia simpliciter iurauit non contrahere: & tunc glossæ in d. l. 2. & in d. cap. potuit. & in ipso corpore vnde sumitur illa authent. vult ut sibi in beneficio ætatis præiudicet, non autem in remedio d. l. 2. & id tenuit etiam Nicol. de Mattarel. & Bar. & Bal. in d. l. 2. & Floria. in d. c. penul. pro quo facit tex. in l. 1. C. si minor se maio. dixer. secundum

dum Imol. in d. cap. penult. qui dicit, tutius esse hanc sequi opinionem, cum æquum sit, quempiam in dubio non censi renunciare tam magnæ deceptioni, ut est illa ultra dimidium iusti pretij. & si Petrus de Belapertica, cui adhærere videtur Ioan. Andre. in d. cap. penult. & Salyc. in d. auth. sacramenta puerum, aliter tenuerint, concludentes minorem sibi ipsi iurando in utroque remedio præiudicare: & præsertim per ea, quæ habentur in d. l. 2. sed videndum. ff. de success. edito. id quod sequutus est etiam Nicol. in d. cap. penult. per ea, quæ habentur in cap. si Romanorum. 29. distinctio. Quorum opinio procedere potest, ut voluit Butrius in d. cap. cum causa. si minor de utroq; remedio sibi competente certus reddatur: alioquin stante ignorantia ob tale iuramentum non excludi etiam à beneficio restitutionis in integrum, prout consuluit Dynus, quem sequitur Cynus in d. l. 2. dum vult, ut si minor contractui non contrahere de iure vel de facto iuret, si enormiter fortasse læsus sit, & de restitutionis beneficio certus redditus non sit, in integrum restitutionem petere posse, & rationem esse dicunt, quia iuramentum ad ea non extenditur, quæ iurans verosimiliter ignorasse præsumitur, ut ibi Capra latius prosequitur.

Præterea, quod iuramentum minoris non tollat remedium d. l. 2. tradunt Doct. ibid. dicentes iuramentum mulieris, minoris & rustici ei beneficium d. l. 2. non auferre, ut dixit Alex. in consil. 42. in fi. & Corn. in consil. 189. col. 3. cum seq. volu. 1. & Crau. in consil. 142. col. pen. in fi. & in consil. 192. col. 2. in fin. Nam in eis simplicitas præsumitur: & ideo nimirum si iuramentum relaxatur, ut inquit Bald. in rub. C. de ver. permu. quem sequitur Decius in d. consil. 379. col. fin. in princ. Et ideo dixit Bald. in cap. 1. §. item sacramenta, col. 3. in tit. de pace iuram. firman. bonos Principes curare, ut iuramenta minorum & violentæ extorsiones personarum captura reprimantur, per text. in l. illicitas. ff. de offic. præsid. quod dictum refert & sequitur Decius in consil. 180. col. 4. in fi. & las. in l. eleganter, in 3. notabil. ff. de verb. oblig.

Hæc conclusio, quod iuramentum non tollat remedium d. l. 2. procedit, quando minor similiter iurat non contrahere contractui ratione minoris ætatis. In eo enim casu procedit prædicta conclusio, ut iuramentum remedium d. l. 2. non tollat: at secus, quando quis iurat non contrahere ex causa minoris ætatis, vel alia quacunque de causa: quia tunc sicut maior excluditur à beneficio illius legis, ita & minor qui eo modo iurauit, ut dicunt Doct. in d. l. 2. & in c. cum causa, extra de emp. & vend. & Alex. in consil. 147. col. fi. vol. 2. & Dec. in d. consil. 349. n. 6. & in consil. 403. col. 6. & in c. 48. col. fin. & Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 10. ff. de verb. oblig. & Paris. in c. 12. n. 43. vol. 2. & Soc. iun. in c. 48. n. 19. vol. 1. ubi asserit hanc esse communem opinionem. & licet Decius tenuerit contrariam opinionem in consil. 180. col. 1. in prin. & in consil. seq. col. 1. ea tamen tenenda non est, cum ipsemet contrarium tenuerit in locis supra relatis. accedat etiam, q. contra eum est magis communis Doct. opinio. Ratio autem est, quia quando minor iurat simpliciter ex causa minoris ætatis non contrahere, iuramentum eum maiorem facit: & ideo cautela ipsius iuramenti priuilegium tantum ipsorum minorum amittit & ad instar maiorum reducitur, d. auth. sacramenta puerum. C. si aduers. vendit. & tradit Dec. in d.

consil. 349. n. 6. & voluit Paris. in consil. 12. n. 64. vol. 1. & Soc. iun. in d. consil. 48. n. 18. Et ideo minori simpliciter iuranti solum ea remedia competunt, quæ maioribus conceduntur. Vnde sicut cessante iuramento maioribus remedium d. l. 2. competere dicitur, ita etiam minori competit, si iuret simpliciter: Nā intentando remedium d. l. 2. non dicitur ex capite minoris ætatis contrahere, sed ex capite enormis læsionis, ob quam maioribus etiam subuenitur. Quando autem minor iurat non contrahere ex capite minoris ætatis, vel alia quacunque de causa, eius iuramentum ita ampliatur, ut etiam ad remedium d. l. 2. extendatur, ita ut ei renunciatum esse intelligatur, nec non etiam prædictæ auth. sacramenta puerum, ut inquit Dec. in d. c. 349. n. 6. Quemadmodum igitur maior d. l. 2. renūcians, aut simpliciter iurans beneficio d. l. 2. uti non potest, pariter etiam nec minor, qui tali amplo iuramento usus est. In hoc nāq; casu maior & minor quo ad omnia æquiparantur, nec in eo casu minori subueniri potest, nisi quatenus maiori subuenitur. Id autem ita ostenditur. Nam stante huiusmodi minoris iuramento, ei solum succurritur, si læsio ultra dimidiam sit nimis grauis & enormis, ut dixit Castren. in consil. 155. in fi. volum. 1. & Corne. in consil. 258. col. 5. vol. 4. quem sequitur Soc. iun. in consil. 53. col. fi. vol. 1. sicut etiam maiori subuenitur, non obstante iuramento, quod procul dubio relaxari debet: Nam tanta & tam excussiva læsio doli ex proposito præsumptionem inducit, cum verosimile non sit, quempiam ita enormiter lædi passum esse quin partis dolus interuenerit, ut dixit Corn. in c. 133. col. pen. & in consil. 214. col. 3. vol. 3. & Paris. in consilio 75. nu. 20. vol. 3. & Crau. in consil. 3. col. 2. in fi. & in consil. 102. col. 3. & facit illud, quod notat Soc. iun. in consil. 104. cal. 4. vers. præterea, vol. 4. & latius tradit Rolan. à Valle in loco supra relato.

Quoniam supra paulo ante diximus, remedio d. l. 2. C. de rescinden. vend. renunciari posse: ideo sciendum est ei expresse renunciari posse, ut dixit Bald. in d. l. 2. colum. 4. versic. nono quero, & ibi tradit Barba. in additione, & eandem conclusionem sequitur Afflict. in decisio. 220. numero 1. & Fabian. de Monte in tractat. de emptio. & venditio. quæst. 8. colum. 5. Didac. Couarru. in d. cap. 4. numero 1. libro 2. varia. resolutio & Cyn. in d. l. 2. numero 133. & Capra in d. consilio 87. numero 15. Et idem etiam de hærede dicendum est, quando defunctus iurauit, ex quo contra factum defuncti ire non potest. l. cum à matre. C. de rei vendic. & l. 2. C. si aduers. vendit. pigno. & l. ea quæ à patre. C. de restit. mili. cum aliis cumularis in gloss. Nec debet defunctum mendacem facere, ut dixit Bartol. in l. rem alienam, in fi. ff. de pigno. act. & in l. cum vir, col. 3. ff. de vscap. & in l. Lucius. ff. soluto matron. Accedat etiam text. in l. ex qua persona. ff. de regul. iur. & dixit Cagno. in d. l. si quis maior. num. 207. C. de transactio.

CAP. CXXXI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i Iuramenti vis, an sit de iure ciuili vel canonico.

Quærendum etiam videtur hoc loco, † an iuramenti vis à iure ciuili vel canonico tantum procedat? Hac de re breuiter procedendo, Paul. Castren. in d. l. 2. nu. 15. à iure canonico talem vim pro-

uenire arbitratur, per tex. in l. non dubium. G. de legib. iuncto c. cum contingat, extra de iureiur. & c. quamuis, de pact. li. 6. & ultra Paul. & alios comprobat Pinel. ibidem, numer. 4. per text. in l. adigere. §. si. cum gloss. ff. de iure patron. cum iis, qua tradit Stepha. Forcat.

CAP. CXXXII.

Argumentum est in Summariis.

S V M M A R I A.

- 1 Actus alioquin inualidus vi iuramenti confirmatur, & quando.
- 2 Alienatio fundi dotalis iuramento confirmatur.

Iuramentum ꝑ ꝑræterea actum alioquin inualidum confirmat, vt dixit Didacus Couarr. in §. secunda partis relationis, numero 7. de pact. & hanc conclusionem sequitur etiam Barc. in l. si quis pro eo, n. 8. ff. de fideiuss. dum inquit, iuramentum non solum seruandum esse, sed etiam actum ipsum alioquin inualidum iuramenti religione confirmari, & validum reddi, vt est text. in cap. cum contingat, ibi, omnino, extra de iureiurand. & habetur in dicto cap. quamuis, ibi, seruari debet, vbi gloss. hoc expresse notat, de pact. in 6. & rursus in cap. licet, de iureiurand. in 6. & in authent. sacramenta puerum, ibi, inuolabiliter. C. si aduers. venditio. Hanc præterea conclusionem sequuntur Calder. Anchar. Cardin. & Abbas, numero octauo, & Imola numero 18. in dicto capitulo cum contingat, extra de iureiurand. & Bartol. Bald. & alij in dicta authent. sacramenta puerum, vbi etiam Corn. numero 56. dum velunt, ab hac opinione iudicando & consulendo recedendum nō esse. Hanc rursus communem esse opinionē dixerunt, & in primis Abbas, in dicto cap. cum contingat, numero 8. & Ias. in dicta authent. sacramenta puerum, numero 36. & Curt. iunior in consilio 47. columna 2. & Aret. in consilio 22. columna 3. & idem fatetur Alciatus in dicto capitulo cum contingat, num. 113. & Vitalis Cambanus in tract. clausul. in cap. an reductioni ad arbitrium boni viri possit renunciari, pag. 655. numero 36. & Riminal. Instit. quibus alien. licet, vel non in princ. numero 207. & numero 227. & Afflict. in decisio. 322. num. 2.

Contrariam vero opinionem nonnulli ita declarando firmuerunt: vt scilicet iuramentum seruandum sit, sed contractus & actus non conualidetur, nec confirmetur vi iuramenti, vt dixit Butrius in d. c. cum contingat. & Cuma. in d. c. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & Ioan. Fab. & Portius Instit. quib. alien. licet, vel non in prin. & rursus idem Portius in §. extraneo. Inst. de hered. que ab intest. deferunt. & Ias. in d. authent. sacramenta puerum, nu. 37. & Fortun. in tract. de vlt. sine, illatio. 19. & late Ioan. Ign. in l. 1. §. si vir & vxor, num. 145. ff. ad Syllan. & eandem opinionem tenuit Bart. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hered. Ex quibus Andreas Alciatus in d. cum c. contingat, dixit nō dubitare, quin prior sententia sit magis communis, licet etiam posterior iure defendi possit.

Huius autem posterioris opinionis eam potissimum esse rationem dixit Didacus eodē in loco, quod contractus ad illum effectum confirmatur iuramento, vt absolutione non obrenta seruandus sit: ea vero obrenta, aliter dicatur. Ipse tamen Didacus eodem in loco primam sequitur opinionem, & dicit nullo pacto ab opinione Barto. in d. l. si quis pro eo, recedendum esse.

Ampliatur prima conclusio, vt inquit Didacus eodem in loco, num. 5. etiam si publicam vtilitatē non principaliter, sed (vt aiunt Doct.) secundario respiciat. Probari autem inquit hanc conclusionem per tex. in d. c. cum contingat, extra de iureiur. & in c. licet, eod. tit. in 6. Confirmatur maxime ex eo, quod licet reipublicæ inter sit sceminarum dotes augeri, vel saltem conseruari. l. 1. ff. soluto matrim. Et ideo lex ciuilis alienationem fundi dotalis prohibuerit, vt inquit iureconsultus in rub. ff. de fundo dota. Quia tamen ea prohibitio priuatam vtilitatem & fauorem respicit, & si publicū etiam commodum contineat, licet non principaliter: attamen alienatio fundi dotalis ꝑ iuramento confirmatur, vt habetur in d. c. cum contingat. & hanc conclusionem omnium fere cōsensu recipi arbitratur, prout eam quoque cōfirmant illi, qui Corn. sequuntur in dicta authent. sacramenta puerum, numero 30. & Alciatus in d. c. cum contineat, num. 92. vbi Abbas, nu. 5. & Imola nu. 36. hanc opinionem veram esse dicunt, & optime in d. authent. sacramenta puerum, probari. Ratio autem huius conclusionis est, ne quis in periculum incidat: nec dubium est, eum in cuius fauorem lex aliquid inducit, ei renunciare tacite vel expresse semper potuisse: Nam vbicunque constitutio aliqua in fauorem alicuius emanauit, semper fauorem illum inspiciamus, quem præcipue & principaliter lex ipsa vel constitutio considerare videtur, non autem illum quem ipsa secundario infert, vt dixit gloss. in dicto cap. quamuis, de pact. in 6. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Benedictus Capra in tractat. de regul. regula 87. nume. 117. dum pariter vult, quod iuramentum ad fauorem & commodum priuatum editum seruandum esse vbi seruari potest sine interitu salutis æternæ, per textum in c. si vero, extra de iureiurand. & cap. venerabilem, extra de electio. iuncta authent. sacramenta puerum. C. si aduers. venditio. Hanc conclusionem sequitur etiam Corn. in consil. 287. num. 3. volum. 4. & dicit fuisse huius opinionis etiam legendo dictam authent. sacramenta puerum. & subdit sententiæ Bart. omnes pene adhærere, q̄ quando contractus statuto vel lege aliqua ciuili infirmatur fauore iurantis vel ob varias hominum vtilitates contractus iuramento firmetur, vbi sine dispendio salutis æternæ seruari potest: & inquit cōmunē esse ferē omnium sententiam, & si Butrius tenuerit tunc iuramentum contr. etū non conualidare, sed iuramentū seruandum esse. & hoc casu etiam hæredes illud obseruare teneantur: Attamen Bartol. Angel. & Imola in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & Docto. in dicta authent. sacramenta puerum. & Canonistas in dicto cap. cum contingat, & in d. cap. quamuis, de pactis, in 6. & in cap. licet mulieres, de iureiurand. in 6. & communiter tenere, contractum inualidum iuramento confirmari. & id inquit Corn. ibi in via decisiva, in dubium reuocandum non esse. Præterea indēm Cornel. in consilio 249. numero 6. volum. 3. inquit, iuramentum in instrumento appositum eos contractus conualidare, qui à iure positio variis ob hominum vtilitates irritantur. Rursus eandem conclusionem firmat Corneus in consil. 186. num. 19. volum. 2. vbi loquitur de donatione non insinuata. & inquit quod licet iure cōmuni, vel municipali irritetur, iuramento tamen confirmari existimat. Hanc eandem conclusionem sequitur August. Berous in cap. venerabilis, numero 52.

extra de iudic. Item quod iuramentum conualidet contractum in fauorem priuatorum principaliter initum, voluit Abbas *in cons. 8. num. 4. vol. 2.*

CAP CXXXIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramentum supplet defectum ætatis, præterquam in iudiciis, & ubi ignoranter iurat vel dolo adductus.

2 **A**lia etiam est ultra iuris communis dispositio- nem iuramenti vis, † quod minorē maiorem reddit, vt inquit Hippolytus Riminaldus *Inst. quib. alien. licet, vel non. in princip. num. 256. & Thom. Gram. in decis. 101. num. 77. & rursus Hippol. Riminal. in cons. 5. num. 8. vol. 1.* Sed ad illud animaduertendum est, qd in casu Hippolyti iurauerat non contrauenire ex capite iuramenti, vel alia quacunque de causa, de quo iuramenti genere supra dictum est: nos vero loquimur, quando simpliciter iuratur. Hanc conclusionem sequitur etiam Paris. *in consil. 118. numero 20. volum. 1. & rursus idem Paris. in consilio 16. numero 145. volum. 2. per textum in d. authent. sacramenta puberum. vbi late tradunt omnes Scribentes. C. si aduers. vendit. & notatur in d. c. cum contingat, extra de iureiur. & Curt. iun. in cons. 47. n. 2. par. 1. & Aret. in §. nunc admonendi, num. 6. 7. & 8. Instit. quibus alien. licet, vel non. & Bertran. in cons. 163. num. 8. & 9. volum. 3. & August. Berous in cons. 92. num. 7. cum seq. vol. 1. & Corne. in cons. 161. num. 1. volum. 2. & Socin. iun. in cons. 79. numero 5. vol. 2. dum inquit, iuramentum beneficium communis ætatis auferre, ita vt donatio subsistat. & Bertran. iterum in cons. 309. n. 3. vol. 1. & rursus Bertran. in consil. 293. num. 2. vol. 3. & gl. quam sequuntur Doct. C. de rescinden. vendit. & in cap. pen. extra de emptio. & venditio. & in consilio 163. numero 8. eodem volum. 3. & iterum Bertran. in consilio 127. numero 6. volum. 1. Et ita inquit tenere Cuman. in l. sciendum. ff. de verborum obligat. vbi idem tenet etiam Imola: & inquit quod licet Dynus & alij contrarium velint, communis tamen practica hanc conclusionem sequitur, & ideo ab ea recedendum non esse, concludit Bertran. eo in loco, per text. in l. minime. ff. de legib. & iterum idem dixit in cons. 1. numero 78. vol. 2. & iterum Curt. iun. in consil. 47. numero 2. part. 1. & Card. Alb. in d. l. si quis pro eo, numero 3. ff. de fideiuss. & Bald. in consilio 66. numero 3. & 5. volum. 3. Sed Salyc. in l. si maior, la seconda, C. de transact. inquit Bartol. ibi voluisse, quod quouis modo minor iuret in pœnam illius legis non incidere. Præterea, quod iuramentum suppleat defectum ætatis, tenuit etiam August. Berous. in cap. 1. num. 187. extra de iudic. & iterum idem dixit in cap. in presentia, numero 150. extra de probatio. & idem dixit Innoc. in cap. cum causa, extra de iuramen. calum. & iterum idem firmat Bal. in l. i. nu. 12. C. de rescinden. vend. & Cephal. in cons. 207. num. 6. volum. 2. & Nicol. Moro. in tracta. de treug. & pace, parte 1. quest. 10. num. 3. per ea, quæ voluit Alexand. in dicto consilio 27. volum. 1. & Decius in consilio 31. numero 3. Præterea etiam Cassa. hanc esse communem opinionem attestatur in consilio 28.*

Limitatur autem prædicta conclusio pluribus modis, & primo fauore ecclesiæ: nam prælatus ad vtilitatem ecclesiæ proprio iuramento contraue-

nire potest, vt declarat Abbas *in capitulo secundo, extra de iureiuran.* dum vult vt episcopus & prælatus iuramento à se præstato in damnum ecclesiæ contrauenire possit, nec in periurium incurrat, *argumento capituli, sicut nostris, extra de iureiuran.* Et in terminis nostris id voluit Abbas *in cap. secundo, in vlti. versic. extra de iureiuran.* inquit nullum iuramentum in præiudicium ecclesiæ prælatum ligare: quia ipse spreto suo iuramento ad vtilitatem ecclesiæ, non autem ad suam propriam propria autoritate absque metu periurij, & sine absolutione contrauenire potest, quia iuramentum vinculum iniquitatis esse non debet. Item quia per iuramentum quis ab onere publico retrahi non debet. *cap. si diligenti, extra de foro comp.* quod sane eueniret, si prælatus suum iuramentum seruare teneretur, nec ei ad vtilitatem ecclesiæ contrauenire posset, vt declarat Abb. *in d. cap. secundo, & optime facit illud, quod dixit Bald. in d. l. si ad excludendam, C. de rebus cred.* Et ideo dixit Berous *in cons. 92. numero 7. volum. primo,* homines cuiusdam hospitalis, ex quo non ad suam sed hospitalis vtilitatem contraueniunt, in periurium non incidere. Comprobatur præterea hæc limitatio ex eo, quod dixit Bald. *in §. item sacramenta, in tit. de pace iurament. firman. in vñbus feudo. & Ioan. Andre. in cap. grauis, extra de positi. & Alexan. in l. qui Roma. §. duo fratres, columna 42. in ff. de verborum obl.* dum volunt, quod iuramentum prælati seu legitimi administratoris bonorum ecclesiæ contractui rohur cum ecclesia contracto non det, vt ad illius obseruantiam ecclesia teneatur atque cogatur. & hoc idem voluit Bald. *in l. generaliter. in vltim. colum. C. de rebus credit.* de ecclesia loquens: & dicit quod quamuis ciuitas & vniuersitas syndici iuramento quo ad reatum periurij non ligetur, huiusmodi tamen fieri iuramento, vt vniuersitas loco maioris habeatur, & sic quod recte contractum dicatur, vt vniuersitas vel ciuitas in integrum restitui non possit. id autem in ecclesia nullo iuramento fieri possit, vt pro maiore habeatur, quin contrauenire possit & restitutionem in integrum petere, vt est gloss. clara & ibi omnes tradunt, *in cap. 1. de restit. in integr. in 6. quam sequitur Abbas in cap. primo, eodem tit. & est communis conclusio.* Voluit præterea ea gloss. eum etiam, qui iurauit nomine ecclesiæ, contrauenire & restitutionem petere & si non contrauenire iurauerit & restitutionem in integrum non petere, vt ibidem latius per eum.

Secundo limitatur in iudiciis, vt dixit Bal. *in l. vñica, numero 56. C. de confess.* qui voluit iuramentum in iudiciis defectum ætatis non tollere, & ratio est, quia solemnitas iudiciorum, & ipsa iudicia publici iuris sunt, quicquid dixerit gloss. in d. authent. sacramenta puberum. Exemplum ponit Bald. in tutore, qui iurauit, & tamen ob id veniam ætatis non consequitur. *l. fina. C. de legit. tur. & l. denique, in princ. ff. de mino.*

Tertio limitatur, vbi fraus interuenerit, vt notatur in l. quid ergo ff. de contra. iudi. tutela.

Quarto limitatur, quo ad sagacitatem, vt inquit Cephal. *in cons. 207. nu. 7. vol. 2. vbi num. 62. inquit,* huiusmodi iuramentum iurantem sagacem non reddere, vel prudentem, vt dixit etiam Bal. *in rubri. C. de rerum permutatio. vers. item quaritur, donatio. & Ruin. in cons. 60. num. 25. in princ. & Decius in cons. 45. num. 1. & in cons. 180. in fin.*

Quinto limitatur in præsumptione ignorantie, propterea quod huiusmodi iuramentum ignorantie præsumptionem non tollit, ut ex relatis in præcedenti limitatione habetur, & late tradit Alexan. in l. sciendum, num. 36. ff. de verbor. oblig. & rursus voluit Cephal. in cons. 62. num. 37. volum. 1. & in cons. 142. numero 46. eod. volum. 1. & las. in d. authent. sacramenta puberum, num. 57. C. si aduers. vendit. & in l. si constante. ff. soluto matrim. & iterum Bald. in l. secunda, nu. 50. C. de rescind. vend. sed id procedere contra ætatem, non autem contra errorem, & idem dixit Curt. in authent. sacramenta puberum, numer. 12. C. si aduer. vend. & idem voluit Nicol. Moro. in tractat. de treug. & pace, part. 1. quest. 10. numero 3 per ea quæ voluit Alexander in consilio 27. volum. 1. & Decius in consilio 31. numero 3. & Curt. in cons. 47. col. fina. & Cassa. in cons. 28.

Sexto limitatur in dolo, ut inquit Moro. eodem in loco, ut puta si quispiam dolo aduersarij ad iurandum adductus sit, ut inquit etiam Afflict. in decisio. 293. declaratur, & Curt. iunior in consilio 119. numero 5.

Septimo limitatur, ut dixit idem Curt. iunior. in d. consilio 119. numero 5. vbiunque aduersarius, in cuius fauorem iuratur, scit iuramentum esse maiorem: nam tunc iuramentum ei non opitulatur, ut inquit Paul. Castren. in consil. 52. visis, columna 3. volum. 2. & in consil. 456. columna 3. ad primum, & Afflict. in decisio. 393. & pro declaratione. l. si alterius. C. si aduers. vendit. & Curt. in d. consilio 119. Deceptis enim non decipientibus iura subueniunt. l. 2. in fin. ff. ad senatusconsult. Velleian.

Omittendum etiam pro prædictorum clariori declaratione non est, iuramentum vere & essentialiter minorem maiorem non facere, sed interpretatiue, vel fictæ, ut pro maiori habeatur efficere: & ideo licet addatur iuramento, & ex quavis alia causa, ob id tamen non est quod vere & realiter à maiore iuratum sit, ut exigit. l. si maior. la secunda, C. de transact. & ideo ad eum extendendum non videtur. l. 3. §. hæc verba, C. de negot. gest. & præsertim, quia vnus altero valde rationabilior est, & ex consequenti valde diuersa ratio inter eos. & facit text. in l. fin. C. de his, qui veni. at. impetra.

CAP. CXXXIV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

Certioratio, an requiratur ad hoc ut iuramentum tollat beneficium ætatis.

PRO declaratione eorum, quæ supra diximus de ignorantia, in quinta limitatione, quærendum est, an ad hoc ut iuramentum tollat beneficium ætatis, certioratio necessaria sit? de hac questione loquens Corne. in d. authent. sacramenta puberum, num. 34. C. si aduers. vendit. inquit, Dynum consulendo voluisse, ut certioratio requiratur: alioquin cum illa certioratio consistat in iure, & minor præsumatur ignorare iura. l. cum de indebito. §. quod autem. ff. de probatio. & ignorantia est in eo probabilis. l. regula. ff. de iur. & facti ignora. iuramentum ad ignorata non trahatur. l. fina. ff. qui satisfacta. cogant. Et ratio est, quia iuramentum vim habet renunciationis, quæ ad ignorata non trahitur. l. mater decedens. ff. de inof-

fic. testamen. & l. si is ad quem, & l. Clodius. ff. de acqui. ren. hered. Et ideo iuramentum obesse non videtur, cum minor certus redditus non apparet. Hanc Dyni opinionem tenuit Cyn. in l. secunda, C. de rescind. vend. & eos refert & sequitur Alberi. in d. authent. sacramenta puberum, secundum Rapha. & idem voluit Ioan. Andre. in capit. penult. extra de empt. & vend. per text. in d. cap. pen. & d. l. fin. Accedat etiam, quod iuramentum non trahitur ad id, quod verisimiliter iurans voluisse non creditur. l. fin. C. de non nume. pecu. & l. si. ff. qui satisfacta. cog. vbi Bald. sequitur hanc opinionem, cui etiam adharere videtur in d. l. secunda, C. de rescind. vend. & si de equitate distinguatur, & in ea distinctione saltem residere videatur. Et hæc opinionem ibidem inquit Corn. esse satis æquam ob multas deceptiones, quæ minoribus fieri solent, & hanc opinionem amplecti posse existimat, cum alioquin habeamus quod mulier, quæ Velleiano renunciat, omnino certiorari debeat. d. c. cum contingat.

Contrariam vero opinionem, quod certioratio necessaria non sit, tenuit Bar. in authent. sacramenta puberum, & in d. l. sciendum. ff. de verborum obligat. & in d. l. secunda, C. de rescind. vend. & ita inquit consuluisse: Nam satis est si de facto certus sit, cur iuramentum adhibetur. l. si duo. §. idem Iulianus, & §. si quis iurauerit. ff. de iureiurand. & inquit de hoc text. esse in l. prima, C. si aduers. venditio. si recte responderetur, & ita inquit communiter ab omnibus feruari, & facit etiam text. in d. authent. sacramenta puberum, cum iuramentum quem maiorem faciat, & ideo beneficio ætatis uti non potest, & id si in genere notum sit, satis esse, ut in simili habetur in l. sub pretextu specierum. C. de transact. & in d. l. secunda. vbi idem tenuit Arch. in cap. quamuis, de pact. in sexto, & Ioan. Andre. ibi, inquit idem voluisse Hostiens. per illum text. & idem velle videtur Petrus de Anchar. ibi, qui se refert ad Bartol. in dicta l. sciendum. Et idem tenet Bald. in dicta l. prima, in fin. ff. de iureiuran. inquit super quodam instrumento cui minor simpliciter beneficio restitutionis in integrum renunciauit, & iurauit, consuluisse iuramentum sufficere, & si de certioratione non appareret, & inquit huiusmodi suum consilium approbatum fuisse à collegio Mediolanensi, ut latius ipse ibi prosequitur.

CAP. CXXXV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

Iuramentum tollit beneficium restitutionis in integrum.

PROsequendo ea, quæ proposuimus, sciendum est, ut inquit Nicolaus Moronus in trac. de treug. & pace, part. prima. quest. 110. numero secundo, iuramentum corporaliter præstitum beneficium tollere restitutionis in integrum. Hanc conclusionem tenuit Corne. in consilio 191. numero primo, volum. secundo, & Socin. iunior in consilio 47. numero 39. & 40. volum. tertio, & rursus Socin. iunior in consil. 77. numero 150. volum. primo, & Socin. senior in consil. 35. numero 29. volum. 4. & Alexand. in consilio 222. numero 2. volum. secundo. Præterea, quod quis iurando beneficio restitutionis in integrum renunciauit, videatur, tenuit etiam Bertrand. in consil. 293. numero 106.

ro secundo, volum. 3. & ita tenuisse Bartol. & Angel. & Castrenf. in d. authent. sacramenta puberum, & refert quamplures alios. Item quod stante iuramento quis restitutionem in integrum petere non possit, iterum firmavit Bertran. in consilio 163. num. 7. eodem volum. 3. & iterum in consilio 227. numero 1. & 4. volum. primo, & Card. Alb. in l. prima, numero 1. & si loquatur de iuramento in specie præstito de non petendo restitutionem in integrum, & iterum Bart. in d. authent. sacramenta puberum, numero 16. C. si aduers. vendi. & Cephal. in consilio 34. numero decimoquarto, volum. primo, & Ruin. in consilio 135. numero 11. volum. primo, & Afflict. in cap. vnico. §. item sacramenta, in princip. numero 3. in titul. de pace iuramen. firm. & Nicol. Bello. in consilio 18. numero 7. & Hieron. Buttigel. in l. sciendum, num. 48. 49. & 52. ff. de verborum obligat. & Alexand. in consilio 222. numero 2. volum. secundo, & iterum Alexand. in consil. 80. numero decimoquinto, volum. quinto, & Berous in consil. 50. num. 32. volum. primo, & Abb. in consilio 107. numero 6. par. secunda. licet dicat text. in l. 1. C. si aduer. vend. in qua firmant hanc conclusionem, hanc questionem non decidere, cum stante iuramento loquatur, non iuramenti vinculo persistente: Nam inquit in integrum restitutionem peti non posse, siue contractus cum solemnitate initus sit, siue non: & ad hoc inquit facere hodie tex. in authent. sacramenta puberum, quæ hodie Martini opinionem, de qua ibi approbare videtur, ut notatur in d. l. 1. & in d. authent. sacramenta puberum, & videtur probari in d. c. cum contingat, extra de iureiuran. & aperteissime innuit text. in d. l. prima, dum inquit Imperator: Neque perfidia, neque periurij me authorem futurum sperare debuisti, & c. Ac iuramento legitima absolute dilutione perituri in concedenda seu petenda in integrum restitutione dici potest: quinimmo prius absolute petita, iuramentum obseruatur. cap. venerabilem, extra de electio. & cap. verum, extra de iureiuran. cum similibus. Et ideo dixit Imola in d. cap. secundo, extra de iureiuran. nulli contra iuramentum proprium in integrum restitutionem dari, sed absolute tantum. Contra iuramentum autem ab alio præstitum in integrum restitutionem dari, ut puta minor sit læsus alteri in iudicio iuramentum deferens. l. non postea, §. secundo, ff. de iureiuran. Vnde inquit inspiciendum esse, an in hoc casu absolute à iuramento peti possit, & inquit Abb. ibidem posse existimare. Præterea hanc eandem conclusionem, quod iuramentum tollat restitutionem in integrum, voluit Cephal. in consilio 34. numero decimoquarto, volum. primo, dum inquit, iuramentum contractum confirmare, & illam confirmationem ita validam esse, ut ne in integrum restitutione rescindi possit, quasi iurans ei renunciasse videatur, ut inquit Bartol. in d. l. nam postea. §. si minor, in fin. ff. de iureiuran. & in dicta authent. sacramenta puberum, vbi crebrius ceteri, & Bartol. in d. l. sciendum. ff. de verborum obligatio. vbi etiam Alexand. late, numero trigesimoquarto, cum sequi. qui hanc esse communem opinionem attestatur, & Felyn. in d. capit. si diligenti, columna 4. versic. secundum corollarium. extra de foro competen. & Socin. in consil. 115. numero septimo, & Decius in consil. 31. colum. pen. numero 3. versic. & stante tali iuramento. & idem tenuit Ruinus in consil. 135. nu. 11. & 12. volum. 1. & Roman. in consil. 12. & Paul. Castrenf. in l. si alterius, quam legit cum precedenti. & Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in titul. de restitut. in integrum. in §.

secundo, & Specula. in eodem §. sed cum ei. & ibi etiam dicit Castrenf. in authent. sacramenta puberum, vbi latius prosequitur.

Hæc conclusio, qua dicimus iuramentum tollere restitutionem in integrum, pluribus modis limitatur: & primum, quando in contractu iurato iuramentum præstitum fuit à minore uti minore, hoc est scientie se esse minorem, Secus si minor contraxerit, ut maior, ut puta quia de minore ætate mentio facta non est, licet vere sit minor: tunc. n. si errans contrahat & iuret, non procedit. d. authent. sacramenta puberum, ut dixit Socin. iun. in consilio 3. columna pen. volum. 2. ea potissimum ratione motus, quia qui ut minor iurat, videtur beneficio minoris ætatis renunciare, ut dicunt omnes in d. authent. sacramenta puberum. Quod sane in eo locum non habet, qui minorem se esse nescit, cum nemo iuri quod ignorat, dicatur renunciare. l. maior. ff. de inoffic. testamen. Et ideo dixit Thom. Gramma. in decisio. 101. num. 77. iuramentum nihil efficere, nisi quatenus filiam doti maternæ renunciantem maiorem reddit, non autem quin ea aduers. læsionem restitutionem petere possit, nam duo iura habens si vni renunciet, alteri renunciasse non dicitur, ut latius ibi per eum. ille enim, qui ut minor iurat, videtur renunciare minori ætati, quod in eo qui nescit se minorem, locum habere non potest, & Franc. Marci quæst. 21. num. 1. volum. 1. & Anton. Gabriel. libro secundo, de iureiuran. conclus. 3. & primum tenet, quod certioratio requiratur, & deinde firmat contrariam opinionem.

Secundo limitatur, vbi est enormis vel enormissima læsio, ut dixit Afflict. in decisio. 322. numero septimo. Hęc limitatio sublimitatur, quia licet iuramentum non tollat restitutionem in integrum ex capite enormis læsionis, ut ipse inquit eo in loco, & alij quos adducimus, impedit tamen petitionem restitutionis in integrum ex capite minoris ætatis: Et ideo Franc. Marti in quæst. 66. num. 1. cum sequentib. volum. 1. inquit, iuramentum iurantem maiorem facere, & solemnitatis defectum supplere contractum quam confirmare. d. authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. & glos. in l. secunda, C. de rescind. vend. & cap. pen. extra de emp. & vend. Præterea idem Franc. Marci in quæst. 481. num. 1. volum. 2. inquit, quod licet iuramentum firmet contractum minoris. d. authent. sacramenta puberum, attamen beneficium restitutionis in integrum, cum minor est læsus: non impedire, quia præsumitur ignorare. & Socin. iunior in consilio 47. numero 39. & 40. volum. 3. & tradit Paris. in consilio 96. vol. 1. & Cagno. in d. authent. sacramenta puberum.

Sublimitatur prædicta conclusio, vbiunque alio modo interuenit læsio, quam ex falsis instrumentis, & ita limitat Franc. Curt. in l. si ex falsis, num. 44. C. de transact. inquit, quod omnia communis solutione ad dictam. l. si alterius. C. si minor se maior dixerit, aliter respondendo dicit, quod illud quod dicitur, iuramentum tollere beneficium restitutionis in integrum, tunc locum habere, vbiunque alio modo læsio interuenit, quam ex falsis instrumentis.

Tertio limitatur prædicta conclusio, ut voluit Cyn. in l. secunda, post Dynum in 6. quæst. quando minor non certioratur. l. si. ff. ad senatus consul. Velleian. ut dixit etiam gl. & notauit in l. sciendum. ff. de verbor. oblig. Et

Bartol. in d. authen. sacramenta puberum, & in l. si duo patroni. §. item Iulianus. ff. de iureiur. dicat iureiur. dicat iuramentum minorem ab huiusmodi beneficio restitutionis in integrum excludere, quia trahitur ad incognita, ut dixit etiam Alex. in d. l. sciendum. ff. de verb. obli. & præsertim si sit renunciatum restitutioni in integrum ex quavis causa: nam non potest referri, nisi ad beneficium restitutionis in integrum minoris ætatis. At Franc. Marci in q. 481. num. 1. vol. 2. dixit iuramentum confirmare contractum minoris. d. authen. sacramenta puberum. beneficium tamen restitutionis in integrum non imdire, si sit læsus, ut supra diximus. & ratio est, quia ignorare præsumitur, ex quo certior factus non fuit. l. si. §. si. ff. ad senatus consultum Velleian. & voluit gl. in d. l. sciendum. & hanc opinionem inquit tenuisse Dynum, quem referunt & sequuntur Cyn. & Salyc. in l. 2. C. de rescind. vend. & Ioan. And. & But. in d. c. cum causa, extra de empr. & vendi. ita ut certior redditus non intelligatur, ut dixit idem Ia. in d. auth. sacramenta puberum. ubi dicit hanc opinionem magis æquam esse. Verum Nicol. Bello. in cons. 18. n. 7. inquit, quod ex quo quis iurauit non contravenire, & ideo maior effectus dicitur. d. auth. sacramenta puberum. unde efficit tale iuramentum, ut aduersus contractum restitutio in integrum peti non possit, ut voluit Bart. in d. auth. sacramenta puberum. esse tamen nonnullos voluisse eum minorem, qui ita iurauit, certiores redditum fuisse oportere huiusmodi beneficij restitutionis in integrum ad hoc, ut ab ipso restitutionis in integrum beneficio excludatur, quibus Barto. non assentitur in d. auth. sacramenta puberum, sed velle ut certioratio necessaria non sit. & hanc Bart. opinionem sequitur etiam Alex. in cons. 27. viso libello, col. 3. vol. 1. & Curt. iunior in consil. 47. habita diligenti, colu. fin. & hanc inquit esse communem opinionem stylo curiæ confirmatam, à qua dicit recedere tutum non esse iudicando vel consulendo, Cassane. in consilio 28. le castel. colum. 2. & latius Stephan. Bertand. in consilio 169. visis duobus, colum. fi. Præterea hac de re loquens Igneus in d. auth. sacramenta puberum, n. 49. inquit dictam auth. stante certioratione, procedere. & ita limitat opinionem Dyni in d. consil. Dyni, quod incipit, Quæstio talis est: Quidam D. Goffredus minor 25. annis. quod consilium refert & sequitur Cyn. in l. 2. C. de rescind. vend. & ponit illud ad verbum Alb. in d. authent. sacramenta puberum. & idem consil. Dyni pariter ad verbum refert Bald. in quodam suo consilio quod incipit, Cyn. in l. 2. C. de rescind. vendi. Et sic volunt, ut minor de ipsa restitutione in integrum certior reddendus sit: & sic stante tali certioratione, si iuret, dicunt locum habere d. authen. sacramenta puberum, & secus si certioratus non sit. Et ratio est, quia iuri quod quis ignorat sibi competere, nunquam præsumitur renunciare. l. mater, cum vulgarib. ff. de inoff. test. Imo, quod plus est, iuri de quo quis dubitat, an sibi competat, renunciare non præsumitur. l. fina. §. fin. autem nescius, & ibi notat Bart. Bald. & alij in c. 1. extra de iureiur. Sed minor iura ignorare præsumitur, ut est tex. in l. regula, in prin. ff. de iur. & facti ignor. & l. 2. in fin. ff. de iure fisci. & ex consequenti beneficium restitutionis in integ. Ergo iurando ei renunciassse, nisi certior redditus, non præsumitur. & latius ibi prosequitur, num. 52. Præterea hanc conclusionem tenuit Fed. de Sen. in cons. 199. & Pet. de Anch. in c. accessorium, col. 12. extra de reg. iu.

qui dicit ita cōsuluisse de Senis in casu cuiusdā pu-
el æ minoris 25. ann. quæ cum haberet hæredita-
tem paternam quinq; millium librarum, eam fra-
tribus renunciauit, sexcentis florenis in dotē rece-
ptis ut ibi latius ipse prosequitur. & Soc. iun. in cōsil.
3. num. 46. volu. 2. certior autem reddi debet sui be-
neficij, ac etiam illius q; iurando amittit, ut vide-
tur tenere Dynus in d. l. 3. §. 1. ff. de contra. & vti. actio.
tute. & Ioan. Andr. in cap. fina. extra de empr. & vend. &
Cuma. in cons. 180. & Bald. in cons. 213. punctus talis est,
vol. 2. & Fulg. in cons. 237. Filius Guido. col. 2. & Alber. de
Rosa. in d. authen. sacramenta puberum. & hoc sequitur
Imol. in d. cap. cum causa. extra de empr. & vend. Et li-
cet multi contrarium velint, ut Bartol. & alij plures
in d. auth. sacramenta puberum, ut late prosequi-
tur Barb. in consilio 91. illud referam. colum. pen. & an-
tepen. volum. 3. & Ias. in d. auth. sacramenta puberum,
in 3. limita. & Curt. in cons. 43. super contingentia, col. 5.
& Fel. in cap. ex rescripto. col. 5. extra de iureiuran. Atta-
men omnes præsupponunt eum, qui iurat, scire se
esse minorem: si vero quis credat se maiorem, &
tanquam maior contrahit & iurat, dispositionem
d. auth. sacramenta puberum, locum non habere.

Sublimitatur prædicta limitatio, vbi cunq; aliæ
solemnitates vna cum iuramento interueniunt, ut
inquit Aug. Berous in cons. 50. nu. 37. volum. 1. Nam
prædictis accedentibus non solum ratione iura-
menti aliarumque solemnitarum interpositarum
notitiam habuisse præsumitur, sed & omium iuri-
um suorum & omnium remediorum sibi quomo-
dolibet competentium, ut notauit Baldus in l. 1. in
vltimis verbis. C. de rebus cred. & Ioann. Andr. in d. cap.
quamuis.

Secundo sublimitatur, vbi cunq; minor vel mu-
lier à notario certiores fiant, quod ex verbis instru-
menti deprehenditur, quæ de tali certificatione fi-
dem faciunt, quibus in hoc standum est, ut dixit idē
Aug. Berous in d. cons. 50. n. 38. volum. 1. ut dixit Alex. in
cons. 42. col. 5. vol. 1. & in cōs. 61. viso processu, col. 2. vol. 2.
& in cons. 53. vol. 3. col. 7.

Contrariam vero opinionem, quod imo iura-
mentum impediat beneficium restitutionis in in-
tegrum, etiam quod certior talis beneficij factus
non sit, tenuit Alexand. in cons. 222. n. 2. vol. 2. dum
vult, minorem & mulierem etiam quod certiores
redditi non sint, in integrum restitutionem petere
non posse, ut notauit etiam Bart. in d. l. si duo patroni.
§. item Iulianus, per illum text. ff. de iureiur. & in d. l. sci-
endum ff. de verb. obli. & tenuit iterum Barto. in l. 2. C.
de rescind. vend. & Cuma. in eadem l. sciendum, & Bar. in
d. authen. sacramenta puberum, & idem voluit Imola in
eadem l. sciendum. Præterea hanc conclusionem sequitur
Hieron. Butrig. in d. l. sciendum, num. 48. 49. & 52. ff. de
verbo. obli. Præterea hanc conclusionem, quod licet
minor non sit certioratus, secundum magis com-
munem opinionem, quam probat stylus, & cōsue-
tudo, restitutionem in integrum petere possit, tra-
dit Hippol. Riminal. in cons. 18. nu. 9. vol. 1. & hoc esse
de stylo & consuetudine tradit Alex. in cons. 42. num. 10.
vol. 1. licet contra eam multi, ut supra vidimus, sen-
tire videantur, & idem tenuit Cassa. in consil. 3. nu. 4.
cum alijs vulgaribus.

Hæc conclusio, quod iuramentum non impe-
diat in integrum restitutionem, limitatur, vbi cunq;
minor iurat non contravenire ratione minoris æ-
tatis, nam tunc restitutionem in integrum petere im-
peditur,

peditur, ut inquit Hieron. Butrig. in d. l. sciendum, nu. 48. 49. & 52. ff. de verb. oblig. & subdit super hac conclusionem, Alex. in d. l. sciendum, col. 11. vers. iuxta, multa pro vitia; parte per duas fere columnas, & infinitas pene auctoritates adduxisse.

Quarto limitatur in prelato alienante bona ecclesie contra dispositionem extrauagantis Pauli secundi Veneri: nam iuramento non ligatur, quin contra illud venire possit, & sic eo non obstante contra factum suum: & ideo multo magis non obstante iuramento restitutionem in integrum petere poterit, ut ibidem inquit Berous ac etiam nu. 7. vbi voluit, Bal. in c. vnico. §. item sacramentum, in tit. de pace iur. fir. in vsib. feudo. & Ioan. And. in c. grauis, extra de deposito. & Alex. in l. qui Rom. §. duo fratres, col. 42. in ff. de verb. oblig. dum volunt, iuramentum prelati seu legitimi administratoris bonorum ecclesie contractum cum ecclesia initum non confirmare, ut ad illum obseruandum ecclesia teneatur, & cogi possit. Et hoc idem innuit Bal. in l. generaliter, col. fi. C. de reb. cred. addens quod licet ciuitas seu vniuersitas iuramento syndici, quo ad teatum non obligetur, eo tamen iureiurando fieri, ut ciuitas vel vniuersitas loco maioris habeatur, & ex consequenti ut iure contractum censetur, ita ut ciuitas vel vniuersitas in integrum restitui non possit, licet in ecclesia id locum non habeat, quia nullo quidem iuramento, ut Ecclesia loco minoris habeatur, fieri potest, quin ei contrauenire & in integrum restitutionem petere possit, ut est gl. quam ibi omnes sequuntur, in c. 1. extra de rest. in integ. in 6. & eam sequitur etiam Abb. in c. 1. eod. tit. & est communis conclusio. Imo voluit eadem gl. ut illemet, qui iurauit contra suam iuramentum ecclesie nomine venire possit, & in integrum restitutionem petere. Hanc conclusionem iterum tenuit Berous in conf. 8. nu. 13. vol. 2. Præterea Lambertinus in tract. iuris patron. lib. 2. artic. 9. prima questio. principal. n. 20. inquit gl. in c. 1. in verbo, contractum, ante finem, de rest. in integ. in 6. quam ibi omnes sequuntur. hanc eandem sequitur opinionem, & eam sequitur Firma. alia deducendo, in suo repertorio, in verbo, iuramenti effectus, in versicul. 100. & sequenti, vbi pariter dicit, secus esse in iuramento vniuersitatis, ut ibi per eum & de iuramento æconomi, vel rectoris hospitalis, ibid. num. 103. Et idem de Ecclesia, quod iuramentum in eius damnum non vergat, dixit Imol. in d. c. cum ad hoc, num. 3. extra de cler. non resid.

Quinto limitatur in iuramento tutoris vel curatoris, vel alterius administratoris non habentis mandatum ab homine. huiusmodi namque iuramentum minori restitutionem in integrum non adimit, ut inquit Cagnol. in d. l. 2. n. 108. C. de rescin. vend. & Alex. in conf. 21. vol. 5. & Bauer. in tract. de virib. iura. casu. 43. in fi. & faciunt ea, que dixit Lud. Goz. ad. in cōf. 44. & Paul. Castr. in d. authen. sacramenta puberum, col. 1. quicquid senserit Bal. in fi. quast. in d. l. 2. C. de rescind. vend. & tradit Alexan. in conf. 222. vol. 2. & Barb. in cōf. 70. vol. 3. & Corn. in d. Auth. sacramenta, col. 4. car. 9. vbi las. n. 11. cum seq. & Paris. in conf. 96. vol. 1. & notat gl. in c. 1. in verbo, contractum, de rest. in integ. lib. 6. & ibi Doct. & notat Ioan. And. in c. 1. extra de depōsi. & Bal. in c. vnico. §. item sacramenta, col. 6. in versic. item quero, vtrum iuramentum prelati, in tit. de pace iuram. firman. & in l. 1. col. 4. C. de pact. & in l. generaliter, in princip. C. de rebus credit. & facit tex. in c. 1. §. contractus, de rebus eccles. non alien. in sexto.

Sexto limitatur in dolo aduersarij, ut dixit Saly. in l. si alterius, n. 3. C. si minor se maior dixerit, per text. in l. si ex falsis, C. de transact. qui tex. ut declarat Azo intelligitur quando iurans decipitur dolo aduersarij, qui falsa instrumenta deduxit. Tex vero in d. l. si ex falsis, procedit quādo sui facilitate fuerit deceptus, ut colligitur ex eo ver. si tamen instrumenti, qui refertur ad proximum vers. aditus, & hanc inquit esse veram & communem declarationem. Alij vero referunt illum ver. ad vers. quod si per iniuriam, & ex consequenti intelligunt quod in d. l. si alterius, dolus aduersarij interuenierit: in d. l. si ex falsis, dolum & fraudem interuenisse ibi, ut quia ibi falsa instrumenta produxit. At in d. l. si alterius, mendacia tantum protulerit. Subdit tamen Sal. eodem in loco, hanc declarationem tutam non esse, nam si in d. l. si alterius, dolus aduersarij in probatione ætatis extiterit, consequitur ut causa periurij fuerit, & magis immediata, quam in d. l. si ex falsis. & ideo in integrum restitutionem minus impedire deberet. Et id eo magis dicendum esset, cum & ibi etiam falsitas in probanda ætate interuenierit, & ideo si dicatur, dolum aduersarij in d. l. si alterius, interuenisse, ita distinguendum est. Aut ille, qui iurauit speciali beneficio contrauenire, hoc est ætatis, ut habetur in d. l. si alterius, aut beneficio iuris communis, quo competit etiam maioribus, & potest, ut in contrario. Ratio autem est, quia facilius iura specialia, quam communia tolluntur. l. cius. §. primo, C. de testa. & habetur in Auth. de non alien. §. ut autem. Item quia hoc iuramentum beneficio ætatis tantum repugnat, cum illud tantum respiciat, & ideo si illud tollat, mirū non est: non autē beneficium iuris communis, cum non respiciat speciale. & hoc casu verificetur alia solutio, quam refert gloss. in vers. vel hic tractatur. Vbi autem dolus aduersarij non interuenit, & tunc aut vult contrauenire de iure communi & non potest, aut de iure speciali, & tunc aut iuramentum corporaliter præstitum est, & non potest, ut habetur in d. l. si alterius in fin. aut verbo tenus, & tunc potest, si ætas scriptura probetur, ut ibi in fin.

Septimo limitatur in iuramento simpliciter præstito propterea quod eo iuramento non obstante minor restitutionem in integrum petere posse videtur, ut inquit Bar. in d. authen. sacramenta puberum, numero decimosexto, C. si aduers. vendit. auctoritate Dyni, qui ita consuluit, ut ait Bart. & Cynus refert in l. secunda, C. de rescin. vend. Ratio autem est, secundum eum, quia nemo ei renunciare videtur, de quo non cogitauit. d. l. mater. ff. de inoffi. testam. sed minor sibi restitutionem competere cogitasse non videtur, Ergo ei renunciante non videtur. Iuramentum namque ad illud, de quo cogitatum non est, non extenditur. l. si. §. si quis. ff. qui satisd. cog. & l. si. in prin. ff. ad senatus cons. Maced. & l. si. C. de non nu. pecu. & d. l. si ex falsis, C. de transactio.

CAP. CXXXVI.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

- 1 Ciuitas si contractum faciat & syndicus mandatum habeat cum iuramento, quod contraxerit & iurauerit, iuramentum illud quid operetur.
- 2 Iuramentum vel actus quod seruetur, differentia, & effectus duo.

Quo;

Quoniam vidimus iuramentum Syndici alicuius ciuitatis vel vniuersitatis in integrum restitutionem impedire, ita vt ciuitas seu vniuersitas restitui non possit, vt supra dictum est, etsi de ecclesia, & iuramento prælati aliter dicendum sit: Ideo Ias. in tit. de vsibus feudo. num. 93. quæsiuit, quid dicendum sit, si ciuitas Perusina aliquem contractum fecerit, & syndicus mandatum habeat cum iuramento: vt puta quia contraxit & iurauit, quid nam iuramentum illud efficiat, cum ciuitas animam non habeat, vt notat Innocent. in d. c. grauis, vt ex natura ciuitatis apparet. In hac quæstione respondet Bal. quod aut loquimur de reatu, & pœna perijuri, & tunc solum iurantes & mandantes teneri ac ligari certum est: aut vero loquimur de perpetuitate, & tunc recte contractum esse certum est, sed iuramentum illud efficere, vt respublica loco maioris habeatur, & contractus inuolabiliter valeat, & ciuitas seu respublica in integrum non restituatur, prout dicitur de minore in contractu iurante. d. authen. sacramenta puberum, & in in corpore. C. si aduers. vend. & hanc inquit fuisse opinionem Rainerij in summa illius tit. de iureiur. & facit optime tex. in capit. presentium, de testib. lib. 6. Quo tamen ad actum conualidandum, idem dicendum est de ciuitate, quod de minore. Idem etiam confirmat per ea, quæ voluit gl. ordinaria in c. 1. in gl. 4. in verbo, contractum, extra de rest. in int. in 6. q. vult, vt quando ecclesia aduersus contractum in integrum restitui petit, multo maius sit eius priuilegium, quam minoris: Nam si minor iurat, vt supra vidimus, non contrahente, in integrum non restituitur. d. auth. sacramenta puberum, & in corpore vnde sumitur, si vero prælatus iuret non petere vel non contrahente alicui contractui, quid damnum ecclesie affert, si prælatus ipse ita iurando deieret: attamen ecclesia vel eo prælato petente, vel alio iudicis officio, in integrum restituitur. Subdit tamen ibidem Ias. in contrarium facere illud, quod voluit idem Bald. in l. 1. colum. 2. in 7. oppositione. C. de pact. dum vult, quod si testator post mortem filij alicui hospitali bona sua relinquat ita vt substitutio pupillaris sit, hospitale huiusmodi substitutionem pupillarem remittere non posse filio viuente subdens in hoc casu iuramentum Orphanotrophi nil operari, propterea quod iuramentum personale loco pio non nocet. & licet, subdit Ias. non exprimat, quid sit, si prælatus iuret cum toto capitulo, attamen inspecta ratione decidendi, quæ in omni casu generaliter militat, idem dici debet, & ita inquit reprobare Bal. & si in specie eum reprobare reperiat.

Non videtur etiam omittendum Ioan. Igneum in d. authen. sacramenta puberum, nu. 5. & 9. C. si aduers. vend. voluisse, vt per illam auth. contractum minoris, si sit inualidus, ob iuramentum non confirmari, aut validum reddi, vel si sit validus, iuramento minori in integrum restitutionem non auferri, propterea quod si verba tam ipsius authenticæ animaduertantur, quam corporis vnde illa sumitur, nullum verbum de validitate contractus reperietur, nec etiam vllum quod in integrum restitutionem impediat: sed tex. ille dicit iuramentum irreuocabiliter seruandum esse. Aliud igitur est, q. iuram. contractum conualider aliud iuramentum esse in sua validitate vel inualiditate permaneat. Verum si queratur, quæ nam realiter differentia sit, si quod iuramentum vel

actus seruetur, respondet magnam esse differentiam, & magnos, & diuersos effectus oriri, quandoquidem si illa authen. solum iuramentum seruandum esse disponat, & contractum in sua validitate vel inualiditate relinquat, & tunc mortuo minore, cum ab eo præstitum sit iuramentum, ex quo contractum non conualidat, eius hæres agere poterit, si vero iuramentum contractum validare dicamus, & beneficium restitutionis in integrum tollere, vtique hæres minoris contra eum, qui cum minore contraxit, ad contractus rescissionem agere poterit. & hæc est prima differentia & primus effectus. Secundus autem effectus est, quia si dicimus iuramentum inuolabiliter tantummodo obseruandum esse, & tunc quamprimum minor semel contractum impleuerit, & ex consequenti iuramento satisfecerit, poterit deinde vt læsus repetere illud, quod dederit, prout etiam dicimus de eo, qui iurauit soluere vsuras, vt supra late dictum est, nam iuramentum eum præcise ad soluendum compellit, ei deinde repetitionem concedit. cap. debitores, extra de iureiurand.

CAP. CXXXVII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i Iuramentum confirmat contractus inualidos.

Iuramentum præterea confirmat actus si inualidos, vt dixit Alber. à Rosate in l. vt iurifuran. nu. 2. ff. de oper. liber. exemplum primo loco poni potest in muliere rem dotalem alienante: nam si huiusmodi contractus fiat ab vxore cum iuramento non contrahendi conualidatur, id quod procedit etiam si cum iuramento consentiat, propterea quod tunc alienatio subsistit, dummodo iuramentum vi, dolo, vel metu non interponatur, sed sponte, vt habetur in cap. cum contigat, extra de iureiur. & in c. quamuis, de pact. lib. 6.

CAP. CXXXVIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i Iuramentum confirmat alienationem factam à muliere 12. annorum, & à masculo annorum 14.

Secundum exemplum si ponitur in alienatione facta à muliere 12. annorum, & à masculo 14. Nam licet alias de iure communi non subsistat, iuramento tamen confirmatur, vt habetur in d. authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. & in d. cap. quamuis, de pact. libro sexto.

CAP. CXXXIX.

ARGUMENTUM.

Iuramentum habet viam confirmandi contractum alioqui iure speciali inualidum.

SUMMARIA.

i Iuramentum confirmat contractum nullum de iure speciali.

- 2 Lex annullans contractum ubique principaliter fundatur in fauore priuati, licet in quandam consequentiam & secundo respiciat publicam utilitatem, iuramentum contractum confirmat. secus vero si lex positua seu statutum aliquid prohibet bonorum morum conseruandorum causa.
- 3 Iuramentum non confirmat promissionem mulieris contrahendi matrimonium cum adultero.
- 4 Lex qualibet in bonis moribus ciuilibus, & aequitate naturali fundata intelligitur.
- 5 AEQUITAS ciuilibus rationabilis est.
- 6 Lex reprobans pactum l. commissoria in propinquiore in bonis moribus ciuilibus fundata sit.
- 7 Iuramentum contra bonum publicum nihil potest.
- 8 Ius publicum pactis vel iuramentis remitti, aut tolli non potest.

Tertium exemplum ponitur in contractu nullo de iure speciali: nam licet, vt habetur in decio. Capel. Tholosa. 382. iuramentum contractum nullum de iure communi non confirmet, contractum tamen ꝑ nullum de iure speciali confirmat, vt dixit Collecta. in d. cap. cum contingat, extra de iureiur. & in cap. cum Martha, in vers. non valet, extra de celebrat. missa. & Ioan. Monach. in d. cap. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. & Bartol. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. & in l. non dubium. vbi Cyn. in fi. opposi. C. de legib. & tradunt Doct. in d. l. si quis pro eo & in l. iurisperitum. §. si paciscar. ff. de pact. & Bartol. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbor. obligat. & in l. is cui. eod. tit. & in d. auth. sacramenta puerum. C. si aduers. vend. & Bal. in l. illud, colum. 5. C. de sacrosanct. eccles. & latius in d. l. non dubium. C. de legib. & in l. pactum, quod dotali. C. de collat. & Butr. Imol. & Abb. in d. cap. cum contingat, & Ioan. Monach. Arch. 10. And. & Gemi. in c. 2. de pact. lib. 6.

2 Nam communis est conclusio, quod vbi lex ꝑ annullans contractum principaliter fundatur in fauore priuati, licet in consequentiam & secundo respiciat publicam utilitatem respiciat, vt habetur in d. cap. cum contingat, & in d. c. 2. de pact. lib. 6. & in d. auth. sacramenta puerum, & hoc genus, tunc proculdubio contractum confirmat. Hanc conclusionem tanquam communem sequitur Abb. Siculus in d. c. cum contingat, col. 10. & in sua disputatione incipiente, stante statuto, vbi latissime prosequitur. Verum vbi lex positua vel statutum aliquid prohibet bonorum morum conseruandorum causa, vtique illud tollere iuramentum non potest, vt habetur in d. cap. non est obligatorium, de regul. iur. lib. 6. cum huiusmodi regula in aequitate naturali fundata sit, quæ quidem immutabilis est, & præfertim à iurante, qui est priuatus, dist. 5. in princ. & c. ea que contra mores. 8. dist. De hoc autem exemplum ponitur in ꝑ muliere, quæ viuente viro iureiurando adultero promisit cum eo post mortem sui viri matrimonium contrahere: nam in hoc casu & simili, iuramentum talem promissionem tanquam contra bonos mores, & legis dispositionem, non confirmat, vt habetur toto tit. de eo qui duxit in matrimo. quam polluit per adulter. Id autem de bonis moribus naturalibus, non autem ciuilibus tantum intelligendum est, quandoquidem qualibet lex ꝑ in bonis moribus ciuilibus, & naturali aequitate fundata intelligitur. c. consuetudo, dist. 1. Hæc autem ꝑ æquitas ciuilibus, rationabilis est. c. non debet, extra de consanguin. & affin. Nemo enim dubitat, quin lex ꝑ reprobans pactum. l. commissio-

ria in propinquiore, in bonis moribus ciuilibus fundata sit, & tamen iuramentum contrarium efficit, & nihilominus subsistit. c. significante, extra de pign. Aut vero lex vel statutum in bono publico principaliter fundatur, & idem quod paulo antedictum est, concludi debet, propterea quod iuramentum ꝑ contra bonum publicum, nihil potest: nam ius publicum pactis, vel ꝑ iuramentis remitti & tolli non potest. l. ius publicum. ff. de pact. & c. contingit, extra de sent. ex com. & c. si quis diligenti, extra de for. comp. Aut lex vel statutum non fundatur in bonis moribus naturalibus, nec in bono publico principaliter, sed in aliquorum odio: & tunc iuramentum subsistit actumq; confirmat. Nulla namq; in iurante turpitudine reperitur, vbiq; sine dispendio salutis æternæ adimpleri potest, & si aliter inspecto dispendio rerum temporalium dicendum sit, vt habetur in c. significante, & in c. debitoris, extra de iureiur. Et in hoc casu iuramentum contractum non firmare, voluit Bar. in d. l. si quis pro eo, & Abb. in d. c. cum contingat, col. 9. & in d. sua disputatione, & idem dixit Clauas. in §. iuramentum, nu. 23. dum vult, quod vbi contractus sit contra legem, vel statutum principaliter in fauorem vel odium priuatum fundatum, ita iuramentum subsistat, vt etiam hæredes obligentur, vt dixit Abb. in d. c. cum contingat, col. 10. Et, vt ipse inquit, de hoc est communis opinio, dummodo (vt supra diximus) huiusmodi iuramentum vi, dolo vel meru extortum non sit, vt habetur in d. c. cum contingat, & in d. c. 2. de pact. lib. 6. & in d. auth. sacramenta puerum, cum similibus.

CAP. CXL.

ARGVMENTVM.

Iuramentum impedit diuisionem.

SUMMARIA.

- 1 Diuisio à testatore prohiberi non potest.
- 2 Testatoris præceptum, quod hæredes nunquam diuidant, sed semper in communione permaneant, non subsistit.
- 3 Iuramentum diuisionem impedit.

Quartum exemplum poni potest in prohibitione ꝑ diuisionis: quandoquidem licet diuisio à testatore prohiberi non possit. l. in hoc iudicio, §. si conueniat. ff. com. diuid. & tradit Io. Dilect. in tract. de arte testan. in 8. tit. de var. testa. præf. cau. 8. Vnde etiam est, vt ꝑ præceptum testatoris quod hæredes nunquam diuidant, sed in comunione semper permaneant, non subsistat: Verum vt talis diuidendi prohibitio efficax reddatur, & subsistat, cautela est, ꝑ vt testator procuret, vt tales hæredes eiusmodi præcepto cum iuramento cõsentiant & cõfirmant, vt habetur in d. c. cum contingat, extra de iureiur. nã tunc piurij exceptione repugnate alter alterum ad diuisionem puocare non poterit, vt notant Doct. in l. si quis maior. C. de trasact. & tradit Ias. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb. & Dec. in cons. 265. instrumento, col. 1.

CAP. CXLI.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

- 1 Confessio iurata allegationem in contrarium non admittit.
- 2 Confessio in scriptis redacta, mutari non potest.

Quina

Quintum exemplum est confessionis iuratæ: nam ut inquit Afflict. in decis. 83. n. 3. confessio iurata & allegationem in contrarium non admittit, quæ ipsa confessio dilui & destrui possit, nisi ex iusta causa proveniat, ut dixit gloss. in cap. fina. in verbo, iusta. extra de iure iur. iuran. & in cap. apud mised. 2. recordem, in gl. 5. 32. quest. 1. & ubi si confessio in scriptis redacta est, mutari non potest, ut notat Bald. in in l. generaliter. C. de non numerat. pecun. Et inquit ad hoc facere illud, quod dici solet, quod quando actus sine iuramento non valet, adiectio iuramento confirmatur, & subsistit, ut patet ex pluribus exemplis, quæ refert Alexand. in consilio vigesimo septimo, columna 5. volum. 1. quandoquidem actus iuratus, iuri positino subesse non dicitur, ut voluit Alexand. in consilio 102. volum. 4.

CAP. CXLII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. Mulier iuri suæ hypothecæ cum iuramento renuncians, eam deinde impugnare non potest.

Sextum exemplum poni potest & in muliere iuri suæ hypothecæ cum iuramento renunciente: eam namque deinde impugnare non potest, ut inquit Canonistæ in cap. peruenit, extra de emptio. & vendit. per text. in d. cap. cum contingat. & in cap. si vero, extra de iure iurand. & in capitul. licet, eodem titul. libro sexto. Et licet Accursius in l. si qua mulier, C. ad senatus. consult. Velleian. contrarium tenuerit, à Canonistis tamen reprobat, prout eum quoque non sequitur, sed reprobor Alexand. & alij in l. Mauiæ, §. si. ff. soluto matrimo. id quod probatur etiam in c. ex rescripto, extra de iure iurand. & ita inquit fuisse iudicatum.

CAP. CXLIII.

ARGUMENTUM.

Iuramentum confirmat factum de mutua fratum successione.

SUMMARIA.

1. Pactum inter fratres initum ut unus alteri in bonis & hereditate præmorientis sine filiis masculis succedat, non subsistit.
2. Pactum de succedendo unus alteri, cum pertineat ad successionem viuentium, merito non valet.
3. Iuramentum confirmat pactum de futura successione viuentium.

Septimum exemplum ponitur in pacto inter fratres vel alios inito, ut alter alteri in bonis & hereditate præmorientis cum filiis masculis succedat, ut voluit Guido Papæ in cons. 31. num. 1. versic. & pro hoc bene operatur: nam licet & huiusmodi pactum de iure non subsistat, l. licet, in prin. C. de pact. quæ lex, ut ipse inquit, alibi non est, ut dixerunt Bart. & Bal. Et ratio est, quia & cum huiusmodi pacta de succedendo inuicem sint de futura successione viuentium, merito à iure ne mortis captandæ occasio detur, improbantur. l. si. C. de pact. cum similib. Verum prædictis non obstantibus, & si iuramentum addatur subsistitur, propterea quod alioquin huiusmodi iuramentum pactis hisce appo-

situm nihil opuraretur, ut est text. in d. c. non est obligatorum, de reg. iur. lib. 6. & si ibidem Guido Papæ ex aliis quod talia pacta de iure etiam sine iuramento valere censuerit.

CAP. CXLIV.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

1. Iudicium initum cum minore cum iuramento subsistit, etiam sine curatoris autoritate.
2. Iudicium in causis criminalibus cum minore sine autoritate curatoris non subsistit.

Octauum exemplum ponitur in iudicio inito cum minore; & nam adiecto iuramento etiam sine curatoris autoritate subsistit, ut dixit Decius in consilio 35. numero 1. dum vult, ut in omnibus causis mortis vel mouendis iuret gesta ab eius procuratoribus rata habere, & non contravenire notario stipulante: nam tunc processus subsistit, nec redditur nullus ob defectum autoritatis tutoris, cum iuramentum eum maiorem reddat, ut inquit gloss. in verbo, contractus, in si. quam sequitur Bart. in d. authent. sacramenta puberum, & idem tenet Petr. Iacob. in tit. de actio. tute. contra. quando in defen. susci. l. curator. in si. & Specul. in tit. de actio. versic. sed quid si minor vult. & ita seruat sylus, ut ibidem ipse latius prosequitur.

Limitat tamen Guido Papæ hanc conclusionem in d. consilio & in causis criminalibus, propterea quod eis maius est periculum, & ideo eis cautius subueniendum est, ne talis minor sua imperitia vel iuuenili calore aliquid dicat vel faciat: Quod si prolutum vel expressum sit, ei obesse possit, & eadem ratio redditur in l. clarum. C. de author. præsian.

CAP. CXLV.

ARGUMENTUM.

Iuramentum excludit minorem à beneficio quod habet ætatis ratione.

SUMMARIA.

1. Iuramentum confirmat diuisionem contra præceptum testatoris & dispositionem legis factam.
2. Minor absque iuramento renunciare non potest præcepto sibi facto in fauorem suum ob ætatis imbecillitatem.
3. Authent. sacramenta puberum. C. si aduers. venditio. declaratur.
4. Iuramentum licet suppleat defectum ætatis, attamen non supplet alios defectus.
5. Plura ubi obstant, vnum tolli necesse non est.

Nonum exemplum ponitur in diuisione & contra præceptum testatoris facta ac legis dispositionem, & de minore loquitur, ut dixit Decius in consilio 349. numero 6. par. 3. & in consilio 22. col. pen. vers. ad secundum, quo quaritur. Vbi inquit ita alias consuluisse, & idem etiam tunc tenere. Mouetur autem ea ratione, quod licet absque iuramento minor & præcepto sibi facto ad suum fauorem ob imbecillitatem renunciare non possit, ut notat Barro. in l. filius familiae, §. Diui. ff. de legat. primo, iuramento tamen accedente talis renunciatio confirmatur, quia de iure ciuili iuramentum minorem maiorem

rem facit, dicta authent. sacramenta puberum, & præsertim, quia de iure canonico iuramentum renunciationem confirmat, & si de iure civili ob temporis imbecillitatem non subsistat. d. cap. cum contingat, extra de iureiurand. & cap. licet mulieres, eodem titul. in sexto.

Hanc tamen diuisionem restringendam esse dicit Decius eodem in loco, si iuramentum verbis prægnantibus interponatur: ut puta quia promiserit non contrauenire ex causa minoris ætatis, vel quacunque alia ratione, vel causa: secus vero si simpliciter, ut notat Bartol. in l. secunda. colum. 3. versic. quero, quid si minor, in fin. C. de rescinden. venditio. & de hoc inquit esse gloss. ult. in capit. penult. in versic. sed quid, extra de empt. & venditio. quæ vult, ut iuramentum à minore præstitum ætatis tantum beneficium excludat. Hanc eandem conclusionem tenuit Paul. Castren. in dicta l. secunda. colum. penult. C. de rescindenda venditio. ubi adducit text. cum gloss. in l. prima. C. si maior fact. alien. rati. habue. & cum prædictis concordat Imola in consilio primo, in casu præmisso, colum. secunda, versicul. sed ad dicta iura. ubi inquit text. in dicta authent. sacramenta puberum, loqui & locum habere, ubi ratione minoris ætatis contractus inualidus est: at secus si alia ratione, & præsertim, quando simpliciter iuratur non contrauenire, & adiectum sit ratione minoris ætatis, vel alia quacunque de causa, vel ratione, ut adnotauit Bartol. in d. l. 2. quem sequitur etiam Barba. in consilio 31. in causa, colu. fin. vol. 2. Et facit illud, quod notat Bal. in l. fina. §. filius autem. C. de bonis que liber. Vbi inquit, 3 quod dicta authent. sacramenta puberum, locum non habet, si alia quam ætatis prohibitio fiat. Exemplum colligitur ex dicto §. filius autem, & rursus idem voluit Bald. in capitulo 1. §. item sacramenta, colum. 5. vers. pone adultus, in titul. de pace iuramen. firman. dum vult, quod licet 4 iuramentum ætatis defectum suppleat, alios tamen defectus non supplet: At qui remittit defectum ætatis, alios tamen remittere non videtur. Et iterum Bal. in d. l. secunda, quæst. octaua, C. de rescind. vend. idem voluit, ea maxime ratione, quod ubi plura 5 obstant, vnum tolli non sufficit, ut dixit idem Bald. in l. prima, colum. pen. vers. vnum eam scias. C. de furt. Vnde ex his colligitur alia responsio ad consil. Aret. Videlicet iura ab eo deducta tunc procedere: ubi vnum tantum extaret impedimentum, ut patet ex dicto cap. cum contingat, & ex d. capit. licet mulieres. Et ideo, ut eius intentionem non probent, dicendum est, ex quo in eis plura extant impedimenta, ut ibidem latius ipse prosequitur.

CAP. CXLVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Renunciatio generalis iurata omnia comprehendit.

DE imum exemplum ponitur 1 in generali renunciatione, cui si iuramentum addatur, omnia complectitur, ut voluit Bartol. in l. sciendum. colum. secunda, versic. & istud facit. ff. de verbor. oblig. ubi inquit ita consuluisset in dicta authent. sacramenta puberum, colum. fina. vers. quid si iuratur generaliter. C. si aduers. vendi. & Imola in cap. 1. extra de commod. &

in cap. cum contingat, in tertio membro, in fin. versic. & adde prædictis, extra de iureiurand. & Alexand. in consil. 3. viso testamento, colum. 3. versic. fortius voluit, volum. primo, & in consilio 133. super quæstis, colum. 3. versic. & eo fortius, volum. quinto, & Franc. Aret. in consilio 28. diligenter, colum. fina. ubi alios refert. Vnde etiam est, quod si debitor promiserit & iurauerit se soluturum, bonorum cessione uti non potest, ut dixit Corne. in cons. 212. plene mihi, in fi. vol. 2.

Contrariam tamen opinionem, quod generalis renunciatio iurata non subsistat, tenuit Ioan. Andr. in capit. 1. colum. fina. ubi eandem opinionem sequuti sunt Petr. Butr. Flor. & Panorm. extra de commod. Et mouentur potissimum ea ratione, quod iuramentum ultra consensum non obligat, qui quidem in generali renunciatione abesse videtur. Et idem tenuit Cynus in l. 1. quæst. 3. ubi etiam Bald. col. 2. quæstio. secunda, C. eodem, & Barba. in hoc sibi contrarius in l. si quis. §. quæstum. & Bald. in cap. 1. col. 2. versic. & an iuramentum, in titul. de controu. feud. apud pares term. & voluit Alexand. in consil. 28. accurate ponderatis. numero 3. volum. primo.

CAP. CXLVII.

ARGUMENTVM.

Iuramentum confirmat renunciationem absenti factam in iure futuro.

SUMMARIUM.

- 1 Renunciatio simplex iuris futuri parte absente non subsistit, adiecto tamen iuramento confirmatur.
- 2 Diuisio solet fieri in testamento vel codicillis ad tollendas filiorum discordias.
- 3 Diuisio bonorum assignatio facta à testatore, ab eo reuocari potest.
- 4 Diuisionem bonorum à testatore factam iuramentum irreuocabilem reddit.

VNdecimum exemplum iterum in renunciatione poni potest: 1 Nam licet renunciatio simplex iuris futuri parte absente non subsistat. l. 1. & ibi tradunt Doct. C. de pact. attamen adiecto iuramento confirmatur, ut dixit Petr. Gerat. in sing. 18. & Curt. in l. 1. col. 6. C. de pact. & 102. Dilec. in tract. de arte testan. in tit. de liber. instit. vel ex hered. caut. secunda, 2 dum inquit consueuisse parentes & affines ad discordias & controuersias filiorum & aliorum coniunctorum remouendas ac sedandas, bona sua testamento vel codicillis inter eos diuidere, eorum cuilibet suam portionem assignando. l. ex parte. §. in testamento. ff. famil. eriscun. Quæ quidem diuisio 3 & portio assignatio reuocari potest. l. filia. C. fam. eriscun. & est tex. in l. si quis in prim. testamenti. ff. de lega. terri. 4 Verum si quis diuisionem hanc vel partis assignationem irreuocabilem esse desiderat, inter viuos non in vltima voluntate bona sua inter liberos diuidat, & iuret diuisionem illam seu assignationem non reuocare: nam licet pater filiis familias donare non possit. l. secunda, C. de inofficio. testam. & l. donationes. C. de donatio. inter virum & vxor. & diuisionem prædictam seu assignationem reuocare possit. l. penulti. §. si pater. ff. pro empto. Attamen ita iuramento confirmatur, ut reuocari non possit, ut dixerunt Doct. in l. si donatione. C. de collatio. & est communis opi-

nio, vt inquit Decius in *cons.* 239. Primo, & in *cons.* 688. informationem. & tradit etiam la. in *cons.* 118. contra donationem, par. secunda. Et si contraria opinio ratione & probationibus non careat, vt dixit Corneus in *cons.* 238. quanquam videatur, col. pen. & fin. vol. 1.

CAP. CXLVIII.

Argumentum est in Summario.

SYMMARIUM.

1 Contractus alienationis rei immobilis minorum 25. annis, nisi fiat cum autoritate tutoris & decreto iudicis, est nullus, & an iuramento confirmetur. & numero 2.

1 **D** Vodecim exemplum poni potest in contractu à minore viginti quinque annis de rei sue immobilis alienatione confecto: nam licet huiusmodi contractus regulariter nullus sit, nisi saltem cum autoritate tutoris, si sit pupillus: vel curatoris, si sit pubes, & iudicis decreto interueniente fiat, vt habetur toto titulo. ff. de rebus eorum. Id tamen limitatur si in ipso contractu iuramentum apponatur, propterea quod tunc huiusmodi contractus iuramento confirmatur: non aliter ac si tutoris vel curatoris autoritas respectiue & decretum iudicis interuenissent, efficiturque irrevocabilis, etiam quo ad beneficium restitutionis in integrum, vt ibidem ipse latius prosequitur, nisi dolus vel metus interueniat.

CAP. CXLIX.

Argumentum est in Summario.

SYMMARIUM.

1 Statutum si disponat, vt adultus sine curatoris licentia, vel saltem duorum suorum coniunctorum contrahere non possit, alioquin contractus sit nullus, iuramento non obstante confirmatur.

1 **D** Ecimum tertium exemplum ponitur in casu, in quo statutum disponat, vt adultus sine curatoris licentia, vel saltem duorum suorum coniunctorum, si fortasse curatorem non habeat, contrahere non possit: alioquin contractus sit nullus: Nam si huiusmodi contractui iuramentum apponatur, etiam quod licentia curatoris, vel suorum coniunctorum non interueniat, inspecta tamen iuris canonici dispositione subsistet: quandoquidem iuris canonici dispositio in materia iuramenti, & sic spirituali, seruari debet, cum de periculo anime & peccato tractetur, vt dixit Curt. in *consilio* 7. numero 5. volum. 1. vbi inquit ita voluisse Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de proba. §. vt autem super. versicul. Hoc autem no. post Nicol. de Neapoli, & Iacob. de Beluis. in quadam sua disputatione.

CAP. CL.

ARGUMENTUM.

De matrimonio, quatenus iuramento confirmetur.

SYMMARIA.

1 Matrimonium quilibet contrahere potest, nisi expresse prohibeatur, si coniugalem affectum & ad carnis copulam aptus sit.

- 2 Verba apta ad matrimonium contrahendum requiruntur.
- 3 Matrimonium nullum dicitur, si de eo constare non possit.
- 4 Iuramentum matrimonium confirmat, quod alias non valeret.
- 5 Iuramentum matrimonium illicitum non obligat.
- 6 Iuramentum illicitum non obligat.
- 7 Iuramentum non obligat, si mulier iurat contrahere matrimonium sit minor 12. annis.
- 8 Matrimonium vbi est nullum, iuramentum quoque de eo contrahendo praestitum est nullum.
- 9 Mulier minor 12. annis contrahens matrimonium, debet certiorari, matrimonium quid sit, & de viribus matrimonij.

1 **D** Ecimum quartum exemplum in matrimonio iurato poni potest, vt inquit Merchion de Facinis in *cons.* 23. num. 1. cum sequentibus in 1. vol. *cons. matrim. diuers.* dum ait, in matrimonium, nisi expresse prohibeatur, quemlibet, si coniugalem affectum & ad carnis copulam consentire possit, contrahere posse, vt puta masculum infra legitimam aetatem constitutum, hoc est infra 14. annum, & foeminam infra 12. dummodo verba ad matrimonium contrahendum apta pronuncient. Verum quia de huiusmodi matrimonio constare non potest, nullum dicitur. c. tua fraternitati, extra de spons. & c. 20. extra de spons. & c. 2. extra de de spons. a. impub. Id autem quod matrimonium sit nullum, verum est, nisi ei ita contracto iurandum accesserit: quandoquidem tunc licet matrimonium non subsistat ex se, iuramento tamen confirmatur, vt habetur in e. ex literis, extra de spons. & facit tex. in c. cum contingat, extra de iureiur. vbi iuramentum contractum confirmat, qui alioquin non subsisteret, vt est etiam tex. in c. quamuis, de pac. lib. 6. & in c. licet eo tit. Prædicta autem vera sunt, si matrimonium licitum sit, quo quidem casu ipsum iurantem obligat, l. 1. c. si aduer. delict. & d. authent. sacramenta puberum, & c. 2. extra de delict. puer. Pariter etiam obligare non dicitur, si foemina minor sit 12. annor. cum illius temporis foeminae matrimonium contrahere non possint. c. tua fraternitati, extra de spons. cum aliis supra deductis relatis. Et ideo vbi matrimonium est nullum, iuramentum quoque nullum est, & id tunc potissimum locum habet, si tempore contracti matrimonij, quid nam matrimonium esset, non intelligebat, nec certior de viribus matrimonij facta sit.

CAP. CLI.

Argumentum est in Summariis.

SYMMARIA.

- 1 Iurans seruare aliquid prohibitum etiam animo & intentione seruandi, ad obseruantiam non arctatur.
- 2 Minister provincialis ordinis Minorum, qui iurauit renunciare in principio triennij in manibus capituli provincialis, an tali iuramento adstringatur.

1 **D** Ecimum quintum exemplum ponitur, vt inquit Domin. à San. Gemin. in c. contingit, de iureiur. in 6. in eo qui iurat aliquid illicitum seruare etiam animo & intentione illud seruandi: nam ad huius-

huiusmodi iuramentum observandum non adstringitur. Et ideo infert ad hanc dubitationem: Minister ꝛ quidam provincialis ordinis Minorum iure iurando promisit in principio triennij in manibus capituli provincialis officium suum renunciare: ex quo constitutiones pontificales disponunt, ut illud in manibus generalis vel capituli generalis renunciare debeant dispositum & sancitum est, an ille minister iuramento illo ad talem renunciationem faciendam adstringatur, quæsitum fuit. & text. in d. c. contingit, ut non adstringatur, suadere videtur.

CAP. CLII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

1 Contractus contra bonos mores iuramento non confirmatur.

Decimum sextum exemplum ponitur in contractibus contra bonos mores celebratis: ꝛ nam huiusmodi contractus iuramento non confirmantur. d. c. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. Et ideo supra in 7. exemplo diximus, pactum future successionis, quo induci votum captandæ mortis iura arbitrantur, iuramento non confirmari censuerunt, ea solum ratione, quod contra bonos mores sit. l. si. c. de pact.

CAP. CLIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

1 Pactum, quo aufertur libera testandi factio, dicitur contra bonos mores.

Decimum septimum est ꝛ etiam pactum contra bonos mores, & ideo iuramento non confirmatur. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. Decimum octavum exemplum pariter ponitur in pacto libertatem matrimonij auferente, ob id quod & hoc contra bonos mores dicatur, & ideo iuramento non confirmetur. l. Titia, in prin. ff. de verb. oblig. & idem est in qualibet turpi conventionione. l. si plagy, eod. tit. & latius habetur in authen. scenic. non solum fideiusso. prest. §. 1. Quandoquidem tunc magis peccat iuramen. turpe recipiens quam non servans, ut ibi habetur, & in cap. qui sacramento. vigesima secunda, quest. 4. & est primus casus.

CAP. CLIV.

Argumentum est in Summaris.

SUMMARIA.

1 Contractus principaliter publicæ utilitatis causa prohibitus, iuramento non confirmatur.
2 Venditio rerum iniunctarum adibus reprobatur.

Decimum nonum exemplum ponitur ꝛ in contractibus publicæ utilitatis principaliter causa reprobatis: nam illi iuramento non confirmantur, d. cap. si diligenti, extra de foro compet. & in d. l. si pradium, de agricol. & censit. libro 11. & l. quemadmodum, eodem titul. Id quod comprobatur ex eo, quod venditio ꝛ rerum, quæ adibus adiunctæ sunt, ut columnæ, & marmor, non subsistit: sed quia fau-

re publico reprobatur, ideo nec iuramento confirmatur. l. cetera, ff. de lega. 1. & l. Senatus, ff. de contrahen. empr. Contractus prohibitus secundario, ut dicitur de alienatione fundi dotalis, cum dos sit fauorabilis ratione publicæ utilitatis secundario. l. 1. ff. solut. matrim. nam tunc inspecto iure canonico iuramento confirmatur. d. c. cum contingat, extra de iureiuran. & c. licet, eod. tit. lib. 6. Subdit tamen Lucas de Penna in d. l. si quis pradium vendere, colu. 2. C. de agricol. & censit. lib. 11. animaduertendum esse, quod licet prædicta capitula contractum confirmari expresse non dicant, sed iusiurandum seruandum esse, satis tamen contractum subsistere existimare: Quasi iureiurando liceat alienare, d. auth. sacramenta puerum, vbi notatur, in verbo, observari. & ibi latius prosequitur Lucas de Penna.

CAP. CLV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

1 Pactum prorogans instantiam litis, iuramento non confirmatur.

Vigesimum exemplum poni potest ꝛ in pacto de litis prorogatione: nam tale pactum iuramento non confirmatur. & ratio est: quia publicam utilitatem impugnat, ut est text. in l. properandum. §. & siquidem, cum ibi notatis. C. de iudic. & in l. iurisdictionum. §. si paciscar. ff. de pact.

CAP. CLVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

1 Contractus prohibitus in odium creditorum iuramento non confirmatur.

Vigesimum primum exemplum ꝛ in contractu prohibito in odium creditorum poni potest, ut inquit Curt. iun. in cons. 141. numero 12. vbi autoritate Bartol. in d. l. si quis pro eo, in princip. in versic. 4. dixit. ff. de fideiusso. dum vult, ut quando contractus prohibetur in odium creditorum, ut habetur in capit. significante, extra de pignoribus, reprobatur pactum. l. commissoria: Nam tunc iuramentum talem contractum non confirmat, ut latius ibi ipse prosequitur.

CAP. CLVII.

ARGUMENTVM.

Iuramentum confirmat contractus in odium creditorum prohibitos.

SUMMARIA.

1 Res apud creditorem remanet sine causa, si iurans obseruet pactum & absoluitur à iuramento, vel agere conditione sine causa contra creditorem poterit.
2 Pactum soluendi vsuras, est prohibitum odio creditorum, & ideo debitor potest repetere.
3 Pactum si non potest in totum adimpleri, ut quia iuravit debitor non repetere, petere debet absolutam à iuramento.
4 Filius familias renuncians Macedoniano, potest soluere

timore iuramenti, & postea repetere, vel petat absolutionem a iuramento.

5 Filiusfamilias soluens pecuniam mutuo acceptam, eam repetere non potest.

6 Argumentū de usuris, quæ sunt omni iure damnatæ, ad pecuniam mutuatam filiofamilias, non procedit.

7 Creditor pecuniam fœneratitiam accipiendo, mortaliter peccat.

8 Creditor a filiofamilias recipiens pecuniam illi mutuo datam, suam recipit, nec alienum subripit.

9 Officiales durante officio emere prohibentur.

10 Syndici bona cessantium emere non possunt.

11 Officiales pupillorum res emere prohibentur.

12 Tutores res pupillorum emere prohibentur.

13 Contractus prohibiti odio ipsorum ementium iuramento non conuallidantur. (firmatur.

14 Contractus prohibitus fauore debitoris iuramento cō-

15 Mulier Velleiano renunciare potest.

16 Iuramentum minorum & mulierum, quando contractum non confirmet.

Vigesimum secundum exemplum, redeundo ad ea, quæ in precedenti exemplo diximus, poni potest in contractibus in odium creditorum prohibitis: nam in hoc casu iuramentum eos confirmare videtur. *d. capit. significante, extra de pignorib.* Ex hoc iuramento plures notabiles effectus emanant.

1 Primus est, quia quamprimum quis pactum obseruauerit a iuramento absolutus intelligitur, & ideo res apud creditorem sine causa remanere dicitur. Vnde ille qui iurauit, ut absolueretur & liberetur a iuramento petere poterit. Si vero remanserit obligatus, poterit agere cōdictione sine causa contra creditorem. Exemplum afferatur de eo, qui usuris soluere iurauit, quod quidem pactum odio creditoris prohibetur. Si ergo hoc pactum potest impleri solutione impleatur & debitor repetat: si vero implere non sufficiat, ut puta quia debitor fortasse non repetere iurauerit, debet debitor petere absoluti a iuramento, capit. debitores, extra de iureiuran. & cap. tuas, extra de usur. cum cōcordan.

2 Et ideo dicitur, quod si filiusfamilias Macedoniano renunciet, poterit ob periculum soluere, & deinde condicere, vel ad cautelam absolui. Hoc tamen non sine notabili difficultate transit, propterea quod si filiusfamilias creditori pecuniam quæ mutuo acceperat soluat, eam repetere non potest. *l. qui exceptione. ff. de condiciti. indeb.* Præterea inquit non valere argumentum de materia usuraria, quæ omni iure prohibita est, ad materiam pecuniæ mutuatæ filiofamilias: Quod si sane mutuum solum iure ciuili in creditorum odium prohibetur, & præsertim quia creditor accipiendo pecuniam fœneratitiam, mortaliter peccat, cum lucrum prohibitum & improbi recipit, alienumque subtrahit.

3 At creditor a filiofamilias recipiens pecuniam quæ illi mutauerat, suam recipit, non autem surripit alienum. Idem autem in omnibus contractibus odio alicuius ex partibus prohibitis, ut exempli gratia de officialibus dicitur, qui dum sunt in officio, emere prohibentur. *l. non licet. ff. de contrahen. empr. & l. i. c. de contrah. empr.* Et hæc inquit pro declaratione statutorum notanda esse, quæ variis in ciuitatibus existunt, & prohibent nonnullos emere, vel nobiles aliquos contractus facere. Quatenus ad emptionem rerum subditorum & litigantium

pertinet satis constat. Syndicos cessantium bona emere non posse, prout etiam de pupillorum officialibus dicitur, qui res pupillorum emere prohibentur, prout etiam tutores, & alij. Plane cum illa statuta in odium ementium condita sint, merito iuramento non confirmantur. Illud tamen cogitandum est, an in illis emptionibus locū habeat, quæ sub hasta fiunt corā prædictis officialibus, cum in eis iuramentum non interueniat. Verū ad prædictam redeundo, sciendum est alienationes sæpe fauore delatoris, & tunc contractum iuramento firmari dicendum est. *d. auth. sacramenta puberum. C. aduers. vend.* Idem quoque dicitur de contractu fideiussionis à muliere confecto: nam iuramento confirmatur, argumento *d. cum contingat.* Nam senatusconsultum Velleianum non iubet mulieres non intercedere, sed solum disponit, ut si interueniant, non teneantur. Verior tamen ratio ea esse videtur, quod possit mulier Velleiano renunciare, & ex consequenti se obligare, ut habetur in *auth. matri & auia. C. quando mulier tutela offic. funga. cum cōcordantib.* Ergo multo magis se ad soluendum obligare possunt. Si autem verba legis prohibētis personā ipsam prohibeant & aliter dicendum esse arbitratur, quandoquidem accidere potest, ut persona creditoris contrahentis prohibeatur, non ipsius odio, sed alterius fauore, ut puta debitoris, vel contrahentis: ut puta si statutum dicat, nemo audeat contrahere cum minore, vel muliere sine consensu consanguineorum: Nam in hoc casu iuramentum minorum vel mulierum contractum ipsum quo ad commodum ipsius contrahentis confirmare non potest, cum rem etiam à volente accipere prohibitus sit, ut voluit *glos. in l. inuitus. §. si ff. de reg. iur.* Et in hoc casu illud idem esse dicendum arbitratur, quod supra proxime dicebamus, cum contractus odio creditoris prohibetur. Si vero prohibitio ex parte debitoris fiat, ut puta quod nullus minor, nulla mulier, vel huiusmodi, contractum aliquem facere possint, nisi quadam solemnitate adhibita, & tunc contractus ab eis facti iuramento non confirmantur ob peccatū mortale, quod à iuramento emanat. Id autem propter varia ciuitatum & locorum statuta adnotandum esse arbitratur. Verum quatenus pertinet ad rem propositam, illud certum est, res minorum sine iudicis decreto alienari prohibitum esse, ut habetur *inst. de satisfat. tuto. per totum.* nihilominus talis alienatio iuramento confirmatur. *d. auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit.*

CAP. CLVIII.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

1 Iuramentum confirmat contractum, cui lex non assistit, sed non reprobatur.

2 Obligatio naturalis oritur ex eo contractu, cui lex non assistit, sed non reprobatur.

Vigesimum tertium exemplum præterea poni potest in contractu, cui lex non assistit, licet non reprobet, ut habetur exempli gratia in stipulatio ista, *§. alteri. ff. de verborum obliga.* Nam ex tali conventionem oritur obligatio naturalis, ut ibi notatur. Et notatur idem quoque de pacto nudo arbitratur, cum de iure canonico talis conventio subsistat.

sistat, prout etiam pœnalis stipulatio in eo appositâ. d. §. alteri, & l. nuda, C. de contrahen. emptio. cum multis similibus, quæ breuitatis causa omittuntur.

CAP. CLIX.

ARGUMENTVM.

Iuramentum confirmat contractus ob priuatum interesse contractuentium prohibitos.

SUMMARIA.

- 1 Iuramentum confirmat contractus prohibitos propter varias subditorum utilitates.
- 2 Transactio super alimentis prohibetur.
- 3 Pactum prohibetur, quo quis futuræ successionis renunciat.
- 4 Donatio inter virum & uxorem prohibetur.

Vigesimumquartum exemplum poni potest in contractibus ob alias subditorum & utilitates prohibitis, vt habetur in l. cum hi. ff. de transact. Vbi de alimentis transactio prohibetur & Pariter etiam prohibetur de iure pactum, quo quis futuræ successionis renunciat, & l. pactum. C. de pact. & l. pactum. C. de collatio. In his tamen casibus contractus prohibitos & ex consequenti nullos iuramento confirmari iure canonico arbitratur. cap. quamuis, de pact. libro 6. Ratio autem est, quia prædicti contractus ex eo quod sint contra bonos mores, prohibiti non sunt, sed ob id quod quis pro modico ius futurum remitteret, & ideo lex quæ subditorum utilitati prouidere cupit, illam prohibitionem non ob fauorem publicum principaliter statuit. Idem quoque dicitur de donatione & inter virum & uxorem, quæ pariter prohibita est, ne vnus debitor, alter vero pauperior efficiatur ob nimium amorem, quo inuicem se prosequuntur.

CAP. CLX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum validat actum ipso iure nullum.

Vigesimumquintum exemplum poni potest in actu ipso iure nullo, prout late tradit Imola in d. c. cum contingat, numero 39. extra de iureiurand. Ad quem, quia ibidem late prosequitur, me breuitatis causa refero. Contrariam vero opinionem tenet Hippol. Marf. in §. postquam, numero 58. in sua practica criminali. & rursus in consil. 25. num. 36. hanc conclusionem declarat, & inquit posse actum nullum confirmare, quando contractus, super quo interponitur iuramentum, non est prorsus & omnino nullus ex aliquo defectu tantum, & ideo quando est ipso iure nullus, aliter dicendum esse, propterea quod tunc iuramentum in eo appositum illum non confirmat: Imo nihil operatur, vt inquit Philip. Franch. in cap. quamuis, de pact. in 6. Qui Marf. adducit gloss. in authen. si qua mulier, in princip. C. ad senatusconsult. Velleian. dum vult, iuramentum contractum ipso iure nullum, non confirmare. & eam gl. ad hoc esse singularem inquit Roman. in l. i. versicul. & adde duas notabiles.

CAP. CLXI.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

- 1 Dispositio authent. sacramenta puberum. C. si aduers. venditionem, validat omne pactum.
- 2 Iuramentum est species vestimenti.

Prosequendo ea, quæ ad propositam materiam, facere videntur, quæ fuit Bal. in auth. sacramenta & puberum, num. 16. C. si aduers. vend. an dispositio illius auth. sit generalis, vt scilicet iuramentum quodlibet pactum confirmet. & inquit quosdam confirmare & æstimasse ea ratione, quod vestimenti species videatur: reprobatur tamen ibi Bald. hanc rationem præterquam in operis. d. l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. Ratio autem specialitatis, quod iuramentum operarum pactum confirmet, ea est, quod iuramentum ibi aliud fundamentum præsupponit, priuilegium scilicet manumissionis. Alios vero inquit aliam afferre rationem, & est, quod iuramentum aliam obligationem inducit, quam non tendit directe. l. actori. C. de rebus credit. Ergo multo minus inducit, si directe tendit, vt puta si iuro soluere, vt dixerunt ultramontani. At Iacobus Butriga. in dicta authent. sacramenta puberum, respondet ex iuramento ciuilem actionem in pactis non oriri, secus vero in iudiciis, & id fauore decisionis litium. Et hanc ibidem inquit Bald. esse veritatem, ex quo iuramentum ciuilem obligationem non inducit, vbi deficit intrinseca solemnitas: at vbi intrinseca solemnitas non deficit, ciuilem obligationem inducit, vt habetur in d. authent. sacramenta puberum.

CAP. CLXII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum præstitum super contractu inualido & prohibito ratione furoris personæ iurantis est obligatorium.

Vigesimumsextum exemplum poni potest in iuramento præstito super contractu inualido, & prohibito ratione furoris personæ iurantis: nam tale iuramentum talem contractum confirmat, & est obligatorium, & seruandum, cum sine interitu salutis æternæ seruari possit, vt inquit Imola, in capitulo cum contingat, numero secundo, extra de iureiurand. Et licet illud iuxta canonum dispositionem procedere videatur, concludit tamen Imola eo in loco etiam ex legum ciuiliū dispositione locum habere. dicta authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit.

CAP. CLXIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum præstitum à minore in genere super quocunque contractu celebrato vel celebrando, an contractum confirmet & conualidet.

QQ 3

Vige-